

«Аграрлық несие
корпорациясы» АҚ-ның
Директорлар кеңесінің 2022
жылғы «25» ақпандағы
№4 шешімімен
БЕКІТІЛГЕН

**«АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ» АҚ-НЫҢ
2020-2023 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН ДАМУ СТРАТЕГИЯСЫ**

Нұр-Сұлтан қ.

Мазмұны

Кіріспе.....	Ошибка! Закладка не определена.
Ағымдағы ахуалды талдау	4
Агроөнеркәсіптік кешен	7 Ошибка! Закладка не определена.
АӨК субъектілерін қаржыландыру нарығы	13 Ошибка! Закладка не определена.
Ішкі органы талдау	25
Ағымдағы бизнес-модель	25
Қаржылық көрсеткіштер	Ошибка! Закладка не определена.
SWOT-талдау	34
Халықаралық тәжірибеге шолу	35
Мақсатты бизнес-модель	40
Тікелей қаржыландыру	Ошибка! Закладка не определена.
Кредиттік серіктестіктер арқылы қаржыландыру	42
АӨК субъектілерін микроқаржы ұйымдары арқылы қаржыландыру	42
Екінші деңгейлі банктер арқылы қаржыландыру	43 Ошибка! Закладка не определена.
Лизингтік компаниялар арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыру	Ошибка! Закладка не определена.
АНК миссиясы және пайымы	44
Миссиясы	45
Пайымы	Ошибка! Закладка не определена.
Қызметтің стратегиялық бағыттары.....	45
1. АӨК субъектілерін қаржыландырумен қамтуды ұлғайту, қаржы институттарының институционалдық жетілуіне және ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің өсуіне жәрдемдесу	45
1.1 мақсат. АӨК субъектілерін қаржылық қызметтермен қамтуды ұлғайту....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2 мақсат. Ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің өсуіне жәрдемдесу	49
1.3 мақсат. АӨК қаржы институттарының институционалдық дамуына жәрдемдесу...	50
2. Қызметтің тиімділігін арттыру	Ошибка! Закладка не определена.
2.1 мақсат Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету53	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 мақсат Операциялық қызметті жетілдіру.....	53
2.3 мақсат Корпоративтік басқарудың сапасы мен ашықтығын арттыру	55
Қызметтің негізгі көрсеткіштері.....	Ошибка! Закладка не определена.

Кіріспе

«Аграрлық несиелік корпорациясы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – АНК) «Аграрлық секторға несиелік беру мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 25 қаңтардағы № 137 Қаулысымен құрылды.

«Агроөнеркәсіптік кешенді дамытудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 11 желтоқсандағы № 220 Жарлығына және «Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 11 желтоқсандағы № 220 Жарлығын іске асыру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 23 желтоқсандағы № 1247 Қаулысына сәйкес «ҚазАгро» Ұлттық басқарушы холдингі» АҚ құрылды (бұдан әрі – «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ), ол АНК жалғыз акционері болды.

АНК Директорлар кеңесінің 2020 жылғы 27 ақпандағы № 3 шешімімен бекітілген АНК-ның 2020 – 2023 жылдарға арналған даму стратегиясын қабылдау және АНК-ның 2020-2029 жылдарға арналған даму стратегиясын жоюға қою төмендегілерге негізделген.

Мемлекет басшысы Қ. Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «ҚАЗАҚСТАН ЖАҢА НАҚТЫ АХУАЛДА: ІС-ҚИМЫЛ УАҚЫТЫ» атты Қазақстан халқына жолдауы шеңберіндегі тапсырмасына сәйкес «Бәйтерек» Ұлттық басқарушы холдингі» және «ҚазАгро» Ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамдарын қайта ұйымдастыру туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 31 желтоқсандағы № 952 қаулысымен «Бәйтерек» Ұлттық басқарушы холдингі» АҚ (бұдан әрі – «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ/Холдинг) және «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ Бірыңғай Холдингке біріктірілді.

Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Қазақстан Жаңа нақты ахуалда: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына жолдауын іске асыру жөніндегі Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 52-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметіне «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ және «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ біріктіру арқылы портфельдік компанияларды екі есе қысқарта отырып және штат санын тиісті түзетумен бірыңғай даму институтын құру тапсырылды.

Атап айтқанда, төмендегідей шаралар қабылданатын болады:

- «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ (АНК, «ҚазАгроҚаржы» АҚ (бұдан әрі - ҚАҚ) және «Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры» АҚ (бұдан әрі - АШҚҚҚ) еншілес ұйымдары Біріккен Холдингке еншілес ұйымдар ретінде берілетін болады;

- ҚАҚ ауыл шаруашылығында лизингтік қаржыландыруды жүзеге асыратын АНК-ның еншілес компаниясына айналады;

- АШҚҚҚ - АӨК сақтандыру, микробизнесті кредиттеу бойынша оператордың функцияларын және «Дипломмен ауылға» жобасы шеңберінде «Ауылдық ипотека» бойынша агенттің функцияларын АНК-на беру;

- АШҚҚҚ тарату.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 11 желтоқсандағы «Қолжетімді кредит беру міндетін шешу үшін ұзақ мерзімді теңгелік өтімділікті қамтамасыз етудің кейбір мәселелері туралы» № 820 қаулысына сәйкес өңдеу өнеркәсібінде және агроөнеркәсіптік кешенде (бұдан әрі – АӨК) өндірісті кеңейту және ішкі нарықты отандық өндірушілердің тауарларымен және қызметтерімен толықтыру бойынша стратегиялық міндеттер қойылды, АНК оның шеңберінде екінші деңгейдегі банктермен қатар АӨК-те өндіру және қайта өңдеу бойынша басым жобаларды қаржыландыру жөніндегі оператор болып табылады.

АНК жыл сайын бюджеттік кредиттеу қаражаты есебінен АӨК субъектілерін, оның ішінде ЕДБ, МҚҰ және КС түпкі қарыз алушыларын көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын жүргізуге арналған мерзімнің соңында 1 жыл мерзімге негізгі борыш сомасын өтей отырып қаржыландырады.

Ішкі нарықты отандық өніммен қамтамасыз ету және елдің экспорттық әлеуетін арттыру қажеттілігін ескере отырып, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында көзделген көлемде жарғылық капиталды ұлғайтуға АНК бюджет қаражатын бөлуге қажеттілік бар.

АНК 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты, Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары, агроөнеркәсіптік кешенді дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамыту жөніндегі 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық жобасы, Холдингтің Даму стратегиясы және Мемлекеттік сатып алу жүйесінің басқа да құжаттары ескеріле отырып әзірленді және миссиясын, пайымын, қызметінің стратегиялық бағыттарын, мақсаттарын, АНК-ның 2020-2023 жылдарға арналған қызметінің міндеттері мен түйінді көрсеткіштерін айқындайды.

Ағымдағы даму стратегиясын әзірлеу кезінде АНК 2011-2020 жылдарға, 2017-2026 жылдарға, 2020-2029 жылдарға арналған даму стратегиясын іске асыру тәжірибесі ескерілді.

АНК өз қызметін келесі қағидаттарды басшылыққа ала отырып жүзеге асырады:

- 1) ашықтық;
- 2) қол жетімділік;
- 3) уақытылылық;
- 4) тиімділік;
- 5) шығынсыздық.

Сыртқы ортаны талдау

PEST талдау

Саяси және заңнамалық факторлар

Қазақстанның АӨК мемлекеттің жоғары қолдауына ие. Мемлекеттің саясаты ауыл шаруашылығы өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және АӨК субъектілерін мемлекеттік қолдаумен барынша қамтуды қамтамасыз етуге бағытталған. Осы мақсатты іске асыру үшін Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспары және Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамыту жөніндегі

2021-2025 жылдарға арналған ұлттық жобасы, Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы әзірленді.

АНК Қазақстан Республикасының халықаралық қаржы ұйымдарымен ынтымақтастығын кеңейту жұмыстарын жүргізуде, сондай-ақ төмендету бойынша банк заңнамасын қатаңдату және екінші деңгейдегі банктердің III Базельге көшуі нәтижесінде мемлекеттің экономикаға қатысу үлесі және Қазақстан Республикасы қаржы жүйесінің орнықтылығын арттыру шаралары көзделген.

Экономикалық факторлар

АӨК мен қаржы секторына айтарлықтай әсер ететін маңызды экономикалық факторлардың бірі Қазақстанның инфляциялық таргеттеу режиміне және ұлттық валютаның еркін өзгермелі айырбас бағамына көшуі нәтижесінде шетел валютасы бағамының теңгеге қатысты құбылмалылығы болып табылады. Импортталатын ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтарының құны, сондай-ақ қаржы институттары мен ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының капиталдың сыртқы нарықтарында ұзақ мерзімді қаржы ресурстарын тарту мүмкіндігі осы факторға жоғары тәуелді. АӨК дамуының оң экономикалық факторы ДСҰ, ЕАЭО, КО және ШЫҰ шеңберінде экономикалық интеграцияны арттыру бағыты болып табылады, елдің ауыл шаруашылығының Қазақстанға жақын орналасқан ірі өткізу нарықтарына қол жеткізуін арттыруға бағытталған. Сонымен қатар экономикалық интеграция шетелдік ауыл шаруашылығы өндірушілері тарапынан азық-түлік нарығындағы бәсекелестіктің өсуіне ықпал етеді, бұл Қазақстан Республикасының шағын және орта шаруа (фермерлік) қожалықтары мен кәсіпорындарының экономикалық тиімділігін арттыруға қажеттілік туғызады.

Әлеуметтік факторлар

Қазақстанда халықтың, халықтың өмір сүру деңгейінің өсуі ауыл шаруашылығын дамыту, қаржылық көрсетілетін қызметтерге қажеттілікті ұлғайту және тамақ өнеркәсібі өнімдеріне сұранысты арттыру үшін оң алғышарттар жасайды. АӨК субъектілерінің қаржылық қызметтеріне қол жеткізуді едәуір тежейтін факторлар еңбекке қабілетті халықтың ауылдық жерден кетуі, кепілдік базасының болмауы немесе жетіспеуі, сондай-ақ АӨК шағын субъектілерінің төлем қабілеттілігіне теріс әсер ететін ауылдық жерлерде табыс деңгейінің жеткілікті төмендігі болып табылады.

Қаржы институттары мен АӨК субъектілері арасындағы ақпараттық асимметрия қаржылық есептіліктің болмауы немесе сапасының төмендігі және АӨК субъектілерінің қаржыландыру шарттары мен мүмкіндіктері туралы хабардар болу деңгейі нәтижесінде пайда болады.

Технологиялық факторлар

Технологиялық факторлардың ішінде ауылшаруашылық техникалары мен жабдықтарының едәуір тозуына байланысты негізгі қорларды жаңарту қажеттілігін атап өткен жөн. Бұл қажеттілік лизинг пен несиені өнімдеріне жоғары сұранысты қамтамасыз етеді. Қаржыландыру жүйесіне қолжетімділікті дамыту және ақпараттық асимметрияны барынша азайту үшін ауылдық жерлерде интернет пен мобильдік қызметтерді дамыту оң фактор болып табылады. Сондай-ақ, орта және ұзақ мерзімді перспективада энергия

тиімділігі мен өнімділікті арттыруға ықпал ететін «жасыл» технологияларға қажеттілік пайда болады.

1-кесте PEST-талдау

Әсер ету факторларының көрінісі +/-	Әсер ету факторларының көрінісі +/-
Саяси және реттеуші факторлар	
АӨК мемлекеттік қолдаудың жоғары деңгейі	+ АӨК дамытудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыру, ауылдық жерлерде және қалада микрокредит беруді кеңейту.
ҚР банк заңнамасын қатаңдату және банктердің III Базельге көшуі	+ дағдарыс жағдайларында қаржылық шығындардан тәуекелдерді төмендету; + Банктердің неғұрлым тұрақты қаржыландыру көздерін іздеуі; + ҚРҰБ нормативтік талаптарын орындау үшін банктердің қосылуы.
АНК-на қаржы агентінің мәртебесін беру	+ Республикалық бюджеттен бюджеттік кредиттер міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз етпей тартылуы мүмкін.
Ауыл шаруашылығы саласын мемлекеттік реттеу	АӨК саласындағы мемлекеттік саясаттың бағыттары мен басымдықтарын өзгерту.
Экономикалық факторлар	
ДСҰ, ЕАЭО, КО, ШЫҰ мүшелігі	+ Сыртқы сауданы дамыту арқылы агроөнеркәсіптік кешенді қарқынды дамыту әлеуеті - Шетелдік ауыл шаруашылығы өндірушілері тарапынан бәсекелестікті күшейту -- Аграрлық саясатты мемлекеттік қолдау шараларын қолдану бойынша шектеулерді күшейту
Шетел валютасы бағамының теңгеге қатысты құбылмалылығы	- Қаржы институттарында ұлттық валюта өтімділігінің төмендеуі; - Валюталық тәуекелдерді хеджирлеу құралдарының құнын арттыру; - Импортталатын ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығының құнына әсері.
ҚРҰБ қайта қаржыландыру мөлшерлемесін өзгерту	- Қаржы институттарының кредиттері бойынша пайыздық мөлшерлемелерге әсері.
Әлеуметтік факторлар	
Халықтың өсуі, халықтың өмір сүру деңгейі және урбандалу	+ Ауылшаруашылық өнімдерін көбейту қажеттілігі; - Еңбекке қабілетті халықтың ауылдық жерлерден кетуі.
Ауыл халқының қаржылық сауаттылығының жеткіліксіздігі	- Қаржылық есептіліктің болмауы немесе сапасының төмендігі; - Ауыл халқының қаржы институттарына деген сенімінің салыстырмалы түрде төмен деңгейі.
Ауылдық жерлерде АӨК субъектілері кірістерінің және кепілдік базасының төмен деңгейі	- АӨК субъектілерінің төлем қабілеттілігінің төмендігі; - Қаржыландыру көздеріне қолжетімділіктің төмендігі
Технологиялық факторлар	
Ауылдық жерлерге интернеттің және мобильді технологиялардың енуін арттыру	+ Электрондық және онлайн қызметтерді дамыту қажеттілігі.
АӨК негізгі қорларын жаңартуға қажеттілікті ұлғайту	+ Несиелік өнімдер мен лизингке қажеттіліктің артуы.

<p>Әсер ету факторларының көрінісі +/- «Жасыл» технологияларды дамыту</p>	<p>Әсер ету факторларының көрінісі +/- + «жасыл» технологияларды кредиттеуге қажеттілік; + Энергия тиімділігін арттыру.</p>
---	---

Агроөнеркәсіптік кешен

Қазақстанның ауыл шаруашылығы өнімдерінің (бұдан әрі – ауыл шаруашылығы өнімдері) жалпы өндірісінің көлемі 2012 жылдан бастап тұрақты өсуде.

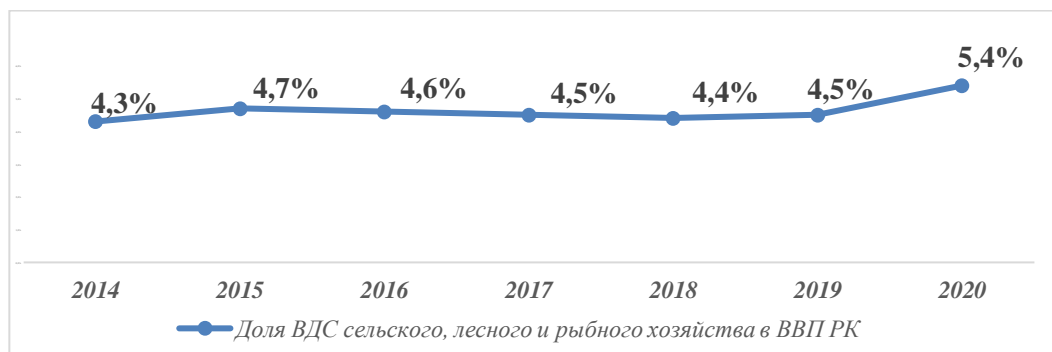
Өсімдік шаруашылығы; мал шаруашылығы; нақты көлем индексі, %

* 2020 жылғы 12 айдағы деректер.

Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы

1-сурет-Ауыл шаруашылығы өнімдерінің жалпы өндірісінің көлемі, млрд. теңге

2020 жылы ауыл шаруашылығы өнімдерінің жалпы шығарылымы 6,2 трлн. теңге, оның 58 %-ы өсімдік шаруашылығына тиесілі. 2020 жылы АӨК өнімдерінің шамамен 3,3 млрд. АҚШ доллары сомасына экспортқа шығарылды, оның 39%-ы ғана өңделген өнім үлесі (1,3 млрд. АҚШ долл.), ал қалған 61%-ы шикізат түрінде.

Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы

2-сурет-ҚР ЖІӨ-дегі ауыл, орман және балық шаруашылығының ЖҚК үлесі, %

Ауыл, орман және балық шаруашылығындағы ЖҚК үлесі

Ауыл шаруашылығы өнімдерін шығару 2020 жылы өсімдік шаруашылығында 42% - ға жеке кәсіпкерлер мен шаруа және фермер қожалықтары, мал шаруашылығында 66% - ға жеке қосалқы шаруашылықтар қалыптастырады. Осылайша, жеке және қосалқы шаруашылықтар елдегі ауыл шаруашылық өнімдерінің жартысына жуығын өндіреді.

Дәнді дақылдарға барлық егіс алқаптарының 70% - ға жуығы тиесілі, бұл ретте Қазақстан астық пен ұн экспорты бойынша әлемдік көшбасшылардың бірі болып табылады. Негізгі экспорттық өткізу нарықтары Орта Азия елдері, Ауғанстан, Қытай болып табылады.

Қазақстанда 1990 жылға қарағанда бидайдың шығымдылығы айтарлықтай өзгерген жоқ, ал картоп, көкөніс және бақша дақылдарының шығымдылығы артты. Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігінің деректері бойынша 2,5 млн. тоннаға қажеттілік кезінде республикада шамамен 500 мың тонна минералдық тыңайтқыштар енгізіледі.

2020 жылы ауыл шаруашылығы өнімінің жалпы шығарылымы құрылымындағы мал шаруашылығының үлесі 42%-ды құрады. Мал шаруашылығы өнімнің барлық түрлері бойынша оң динамиканы көрсетеді. Мал шаруашылығында өнім шығарудың өсу қарқыны жылына орта есеппен 13%-ды құрайды. Мал шаруашылығында өнім шығару 66% - ға еңбек өнімділігінің төмендігімен, репродуктивті және жем-шөп базасының нашарлығымен ерекшеленетін жеке және қосалқы шаруашылықтарға байланысты.

Еңбек өнімділігінің төмендігі ауыл шаруашылығы дақылдарының төмен шығымдылығымен және ауыл шаруашылығы жануарларының өнімділігімен, ескірген технологияларды пайдаланумен, сала субъектілерінің инновациялық белсенділігінің әлсіздігімен негізделеді.

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспары Қазақстанның аграрлық саласының алдына 2025 жылы ауыл шаруашылығының жалпы өнім көлемін 1,3 есе, АӨК-дегі еңбек өнімділігін 2,5 есе ұлғайту, өңделген өнім үлесін 70%-ға дейін жеткізу міндетін қойып отыр.

Ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігі, мың теңге

Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы

3-сурет-ҚР Ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігі, мың теңге

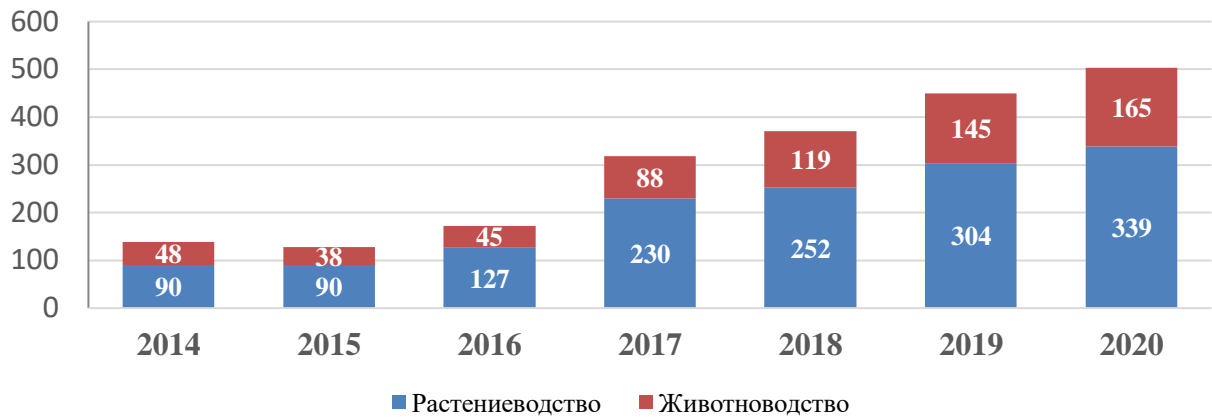
Қазақстанның ауыл шаруашылығы Ауыл шаруашылығы техникасын жаңартуды қажет етеді, оның тозу деңгейінің көрсеткіші 2019 жылы 52,9%-ға, ауыл шаруашылығы техникасын жаңарту коэффициенті 9,6%-ға жетті.

Ауыл шаруашылығының негізгі капиталына инвестициялар 2020 жылы 573,2 млрд. теңгені құрады, өсудің орташа жылдық қарқыны 15,5%-ды құрады. Инвестициялар көлемі бойынша ауыл шаруашылығына қосқан үлесі өнеркәсіпке, көлікке және қоймаға және жылжымайтын мүлікпен жасалатын операцияларға қарағанда төмен. 2014-2020 жылдары ауыл шаруашылығына инвестициялар 4 есеге ұлғайды.

Инвестициялардың негізгі үлесі өсімдік шаруашылығында шоғырланады, оған 2020 жылы барлық инвестициялардың 59,1%-дан астамы, мал шаруашылығына 28,8%-ы келді.

Өсімдік шаруашылығына салынатын инвестициялардың жыл сайынғы көлемі мал шаруашылығына салынатын қаражаттан 2 есе асады.

Өсімдік шаруашылығы; Мал шаруашылығы
 Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы
 4-сурет Ауыл шаруашылығына инвестициялар, млрд. тенге

Тамақ өнеркәсібі

Қазақстан Республикасы Ұлттық статистика бюросының 2020 жылғы деректері бойынша Қазақстанның ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі тамақ өнеркәсібінің үлесі 7,2%-ды, өңдеу өнеркәсібіндегі үлесі 48,8%-ды құрайды.

Азық-түлік өндірісі, трлн. тенге; ҚР ЖІӨ-нен %
 Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы

5-сурет-Азық-түлік өндірісі, трлн. тенге

2013 жылдан бастап 2020 жылға дейін тамақ өнімдерінің өндірісі 2 есе өсіп, 2020 жылы 1 929,0 млрд.тенге көлеміне жетті. Тамақ өнімдерін өндіру құрылымындағы негізгі үлесті ұн тарту және крахмал өнеркәсібі (19,4%), сүт өнімдері (18,6%), Ет өнеркәсібі (16,2%) және нан-тоқаш және ұн өнімдерінен жасалған өнімдер (13,0%) алады.

Доля отраслей пищевой промышленности в общем объеме производства, %

Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы, 2020ж.

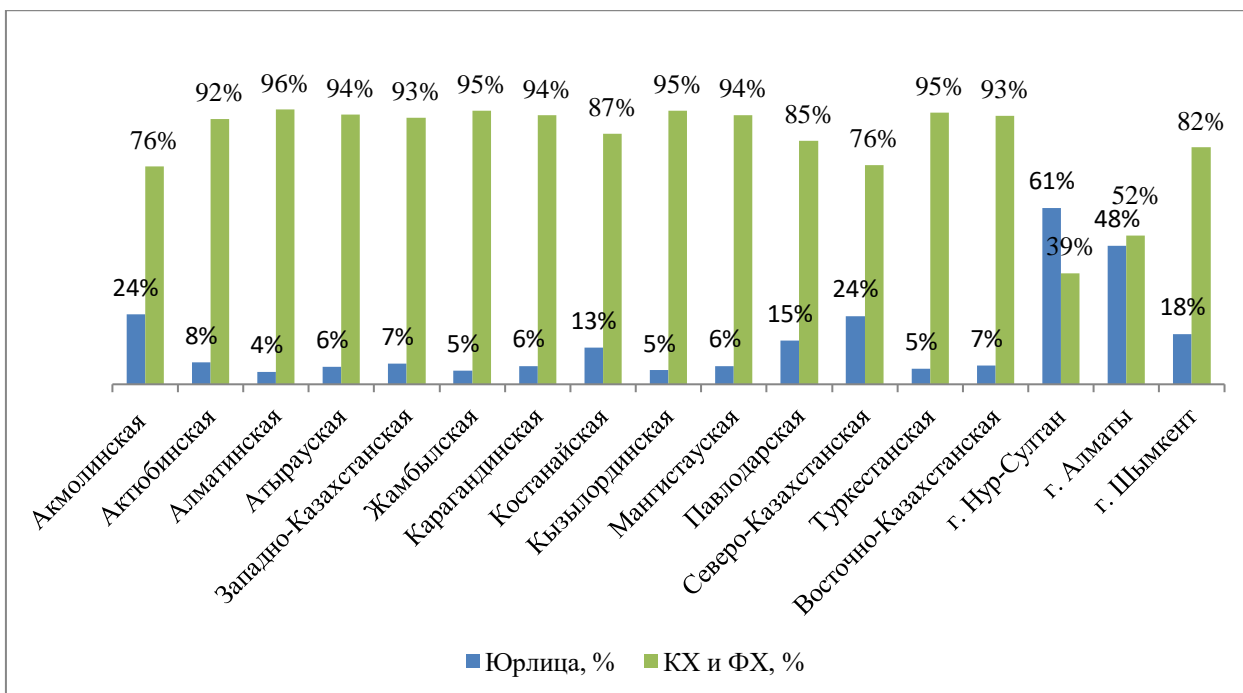
6-сурет-Өндірістің жалпы көлеміндегі тамақ өнеркәсібі салаларының үлесі, %

Тамақ өнеркәсібі салалары үшін, %
 Ет өнімдерін өңдеу және консервілеу
 Балық, шаян тәрізділерді және моллюскаларды өңдеу және консервілеу
 Жемістер мен көкөністерді қайта өңдеу және консервілеу
 Өсімдік және жануар майлары мен тоң майларды өндіру
 Сүт өнімдерін өндіру
 Ұн-жарма өнімдерін, крахмалдар мен крахмал өнімдерін өндіру
 Нан-тоқаш, макарон және ұннан жасалған кондитерлік өнімдер өндіру
 Өзге де тамақ өнімдерін өндіру
 Жануарларға арналған дайын жем-шөп өндіру

Қазақстанның тамақ өнеркәсібінің негізгі проблемасы өңдеу деңгейінің төмендігі және импортқа тәуелділік болып табылады. Ет жартылай фабрикаттары (оның ішінде шұжық өнімдері) нарығындағы импорттық өнімнің үлесі 25,1% – ды, ірімшік пен сүзбе – 51,5%-ды, құс еті – 65%-ды, өсімдік майы - 18,5% - ды, қант - 73,7%-ды, балық - 35,1% - ды құрайды. Индустриялық инфрақұрылымның жеткіліксіз дамуы, ресурсты қажетсіну, энергияны қажетсіну және білікті кадрлардың жетіспеушілігі тамақ өнеркәсібінің дамуын тежейтін тағы бір фактор болып табылады. Сала шикізатты маусымдық сатып алуға арналған айналым қаражатын қаржыландыруға және негізгі қорларды жаңартуға аса мұқтаж болып тұр.

АӨК субъектілері

Шаруа және фермер қожалықтары (ШҚ және ФҚ) және ауыл шаруашылығы кәсіпорындары (АШТӨ) АНК қызметінің нысаналы субъектілері болып табылады. 2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінде 225 мыңнан астам ШҚ және ФҚ, 35,0 мың ЖК және 18,6 мың заңды тұлға жұмыс істейді.

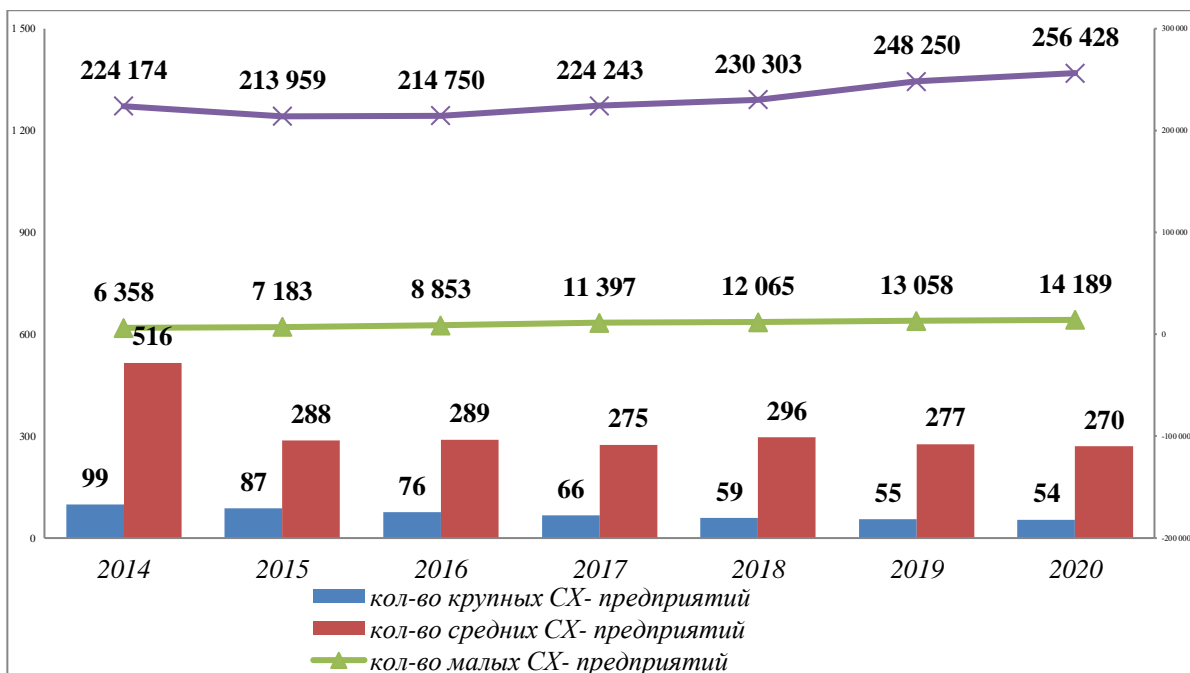

Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы, 2020ж.

Ақмола облысы, Ақтөбе облысы, Алматы облысы, Атырау облысы, Батыс Қазақстан облысы, Жамбыл облысы, Қарағанды облысы, Қостанай облысы, қызылорда облысы, Маңғыстау облысы, Павлодар облысы, Солтүстік Қазақстан облысы, Түркістан облысы, Шығыс қазақстан облысы, Нұр-сұлтан қаласы, Алматы қаласы, Шымкент қаласы.
Занды тұлғалар, % және ШҚ мен ФҚ, %

7-сурет-Өңірлер бойынша ШҚ (ФҚ) және заңды тұлғалар бөлінісінде АӨК субъектілерінің саны

Шаруа (фермер) қожалықтары АӨК субъектілерінің жалпы санының 81%-ға жуығын құрайды. Түркістан, Жамбыл, Алматы және Шығыс Қазақстан облыстары АӨК субъектілерінің жалпы санының 68%-ын құрайды, бұл ретте осы облыстардың ауыл шаруашылығы өнімдерін шығаруға қосқан үлесі 43%-ды құрайды. Қазақстанда ауыл шаруашылығы өнімін өндіру мен қайта өңдеуді біркелкі бөлмеу факторларының бірі өндірістің ұсақ тауарлы болуы, еңбек өнімділігінің төмендігі, кооперацияның төмен қарқыны және тамақ өнеркәсібінің нашар дамуы болып табылады.

Дереккөз-ҚР Ұлттық статистика бюросы

8-сурет-АӨК субъектілерінің саны, бірл.

Ауыл шаруашылығын дамыту АӨК субъектілерінің қолжетімді кредиттік ресурстарға қажеттілігін қамтамасыз ету мәселелерін шешуді талап етеді. Микро-, шағын және орта кәсіпорындар (МШОК) Қазақстанның жалпы ішкі өнімінің (ЖІӨ) 27% - дан астамын қамтамасыз етсе, олардың қаржыландырудағы тапшылығы елдің ЖІӨ-нің 22,9% - ына немесе \$42 млрд-қа бағаланады, оның 8,4% - ы шағын кәсіпорындарға тиесілі. Сонымен қатар, көптеген шағын кәсіпорындар несие ресурстарына қол жетімділігі шектеулі.

ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігінің болжамдарына сәйкес, 2021 жылдан бастап 2025 жылға дейін Ауыл шаруашылығын қаржыландыруға шамамен 6 803,0 млрд.теңге бағыттау жоспарланып отыр.

Көздері	2021	2022	2023	2024	2025	ЖИЫНЫ
Кейіннен лизингке беру үшін техниканы, жемшоп дайындау техникасын және ұтқыр жүйелерді сатып алуды қаржыландыру үшін кейіннен КАҚ жарғылық капиталын ұлғайта отырып, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ жарғылық капиталын ұлғайту, млн. теңге	-	-	20 000,0	29 700,0	29 700,0	79 400,0
Агроөнеркәсіптік кешенде сақтандыруды қолдау, млн.теңге	-	1 024,0	735,0	1 000,0	1 000,0	3 759,0
АӨК субъектілерін қаржыландыру үшін кейіннен АНК жарғылық капиталын ұлғайта отырып, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ жарғылық капиталын ұлғайту, млн.теңге	-	-	-	30 000,0	30 000,0	60 000,0
АӨК субъектілерін қолдау бойынша ТдӨДҚ бойынша іс-шараларды өткізу үшін қаржыландыру (қысқа мерзімді/орта мерзімді бюджеттік кредит және форвардтық сатып алу), млн. теңге	70 000,0	70 000,0	70 000,0	70 000,0	70 000,0	350 000,0

Дереккөз: ҚР АӨК дамыту жөніндегі 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық жосба

 АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ	«Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы	№1 редакция	13-бет
--	---	-------------	--------

9-сурет-ҚР АӨК дамыту жөніндегі 2021-2025 жылдарға арналған Ұлттық жобада көзделген қаржыландыру көлемі, млрд. теңге

АӨК субъектілерін қаржыландыру нарығы

АӨК субъектілерін қаржыландырумен барынша қамтуды қамтамасыз ету АӨК субъектілері үшін кредиттік ресурстардың қолжетімділігі және екінші деңгейдегі банктердің (ЕДБ), микроқаржы ұйымдарының (МҚҰ), жеке лизингтік компаниялардың (ЛК) және кредиттік серіктестіктердің АӨК қаржыландыру жүйесіне қатысу деңгейін арттыру мәселелерін шешуді талап етеді.

1) Екінші деңгейдегі банктер

2010 жылдан бастап 2014 жылға дейін ауыл шаруашылығында жыл сайын берілетін банк кредиттерінің көлемі салысты

рмалы түрде тұрақты деңгейде қалып отырғанын атап өткен жөн. 2015 жылы Ұлттық валютаның еркін өзгермелі айырбас бағамына көшуінен және қолжетімді теңгелік өтімділіктің төмендеуінен кейін 2016 жылғы 2,5% - дан 2020 жылы 1,2%-ға дейін күрт құлдырау болды.

2020 жылғы желтоқсанда ЕДБ-нің жалпы кредиттік қоржынынан ауыл шаруашылығы кәсіпорындарына кредиттер 234,3 млрд.теңгені құрады. (1,6 %). Бұл ретте 2019 жылы бұл сома 255,0 млрд.теңгеге жетті., 2018 жылы-489,7 млрд. тг., 2017 жылы-695,2 млрд. тг., 2016 жылы-674,6 млрд. тг.

Ауыл шаруашылығында ЕДБ белсенділігінің төмендеуі кейіннен АӨК субъектілерін кредиттеу үшін ЕДБ қорландыруды жүзеге асырған «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ - мен ішінара өтелді 2014 жылы - 20 млрд. теңгеге, 2015 жылы – 44,0 млрд. теңгеге (*оның ішінде АНК арқылы - 9,3 млрд. теңгеге*), 2016 жылы-33,0 млрд. теңгеге. теңге (оның ішінде АНК арқылы – 23,9 млрд. теңге), 2017 жылы - 35,7 млрд. теңгеге (оның ішінде АНК арқылы – 31,0 млрд. теңге), 2018 жылы - 35,6 млрд. теңгеге (оның ішінде АНК арқылы – 35,6 млрд. теңге), 2019 жылы – 46,9 млрд. теңгеге млрд. теңге (оның ішінде АНК арқылы – 46,9 млрд. теңге), 2020 жылы – 31,0 млрд. теңгеге ұлғайтылды. теңге (оның ішінде АНК арқылы – 31,0 млрд.теңге).

Бұдан басқа, ЕДБ тарапынан Ауыл шаруашылығын қаржыландырудың өсуі мынадай себептермен тежелуде:

1) ішінара талдау әдіснамасының әлсіздігінен және ауыл шаруашылығы жобаларын қаржыландырудың жинақталған тәжірибесінің жетіспеушілігінен туындаған ауыл шаруашылығы өндірісіндегі салалық қатерлерді консервативтік бағалау;

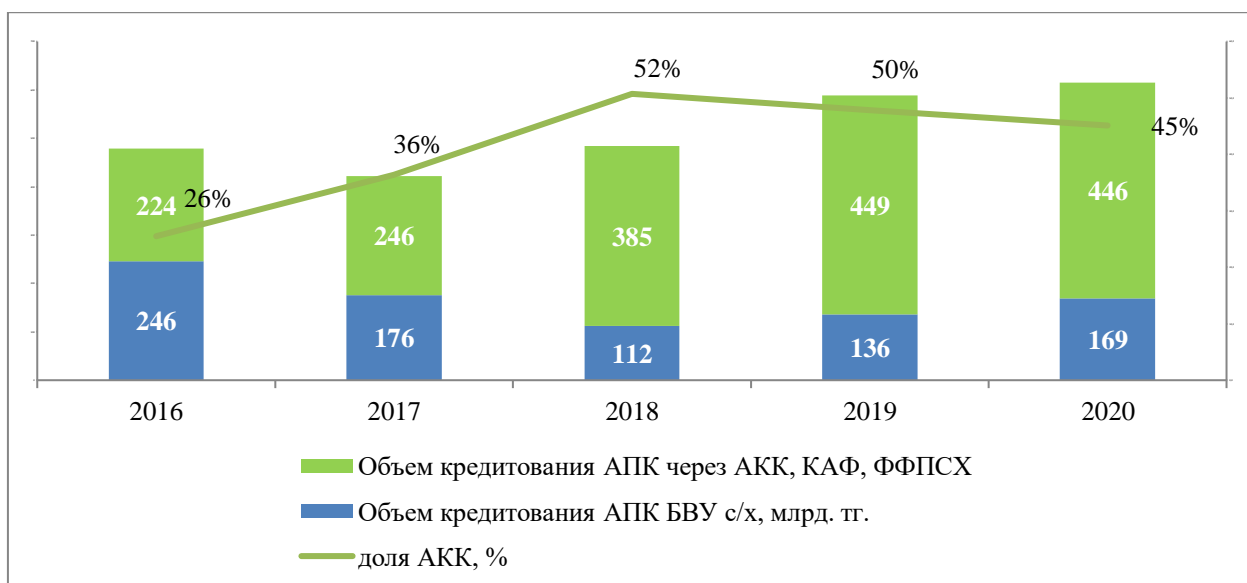
2) салалық тәуекелдерді хеджирлеудің пәрменді құралдарының жетіспеуі;

3) ауылдық жерлерде кепілмен қамтамасыз етудің төмен өтімділігі, оның ішінде көптеген АШТӨ үшін негізгі кепіл құралы болып табылатын жер нарығының және жер пайдалану құқықтарының әлсіз дамуына байланысты;

4) өтелу мерзімі ұзақ жобаларды қаржыландыру үшін талап етілетін теңгемен ұзақ мерзімді қорландыру көздерінің жетіспеушілігі;

5) Холдингтің еншілес компанияларымен салыстырғанда қарыздар бойынша неғұрлым жоғары сыйақы мөлшерлемелері;

6) ауылдық жерлерде Өңірлік желіні дамытуға және қолдауға арналған жоғары шығындар.

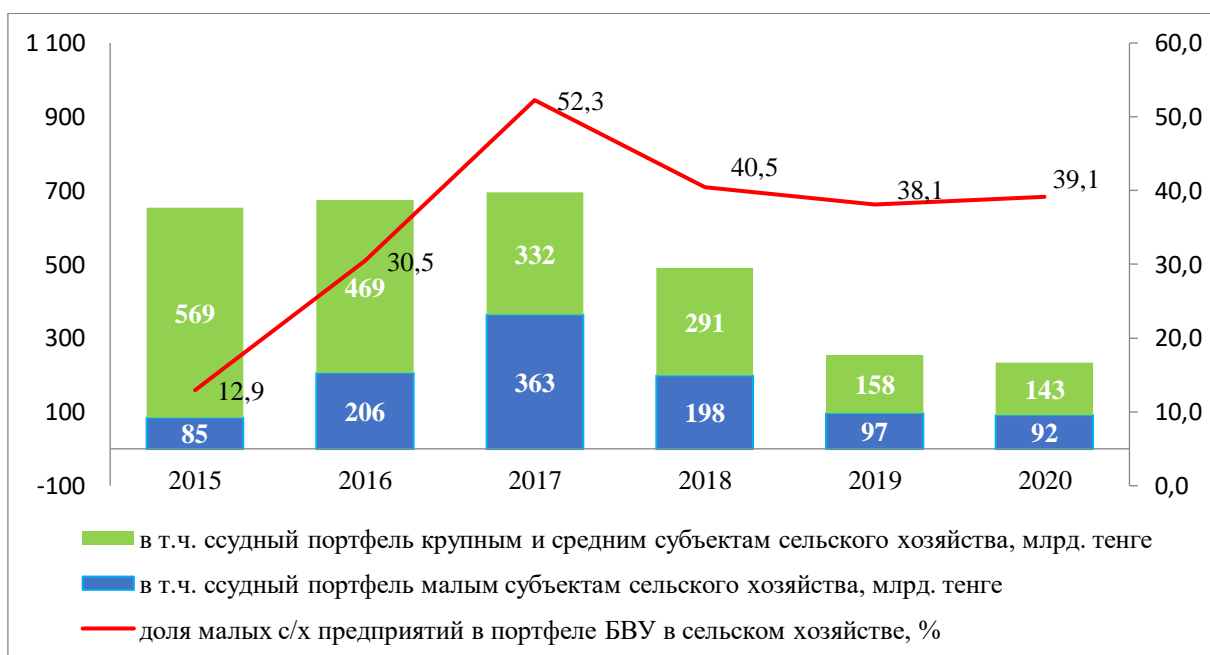

АНК, ҚАК, АШҚҚҚ арқылы АӨК кредиттеу көлемі
ЕДБ-дің а/ш АӨК кредиттеу көлемі, млрд.тг.
АНК үлесі, %

Дереккөз – «АНК» АҚ, «ҚАК» АҚ, «АШҚҚҚ» АҚ, ҚР Ұлттық Банкі деректері

10-сурет-Топішілік айналымдарды есепке алмағанда, ЕДБ, АНК, ҚАК, АШҚҚҚ АӨК кредит беру көлемі, млрд. теңге

ЕДБ несие қоржыны 2020 жылы 7,1%-ға өсіп, 15 792,1 млрд.теңгені құрады. Кредиттік қоржынның өсуі аясында 90 күннен астам мерзімі өткен уытты қарыздар (NPL 90+) 2021 жылғы қаңтарға қарағанда 1 082,1 млрд.теңгеге дейін 10,1%-ға қысқарды. Бұл несие портфелінің небәрі 6,8%-ы, бір жыл бұрынғы 8,1%-ы ғана. Ауыл шаруашылығының несие қоржынындағы АӨК шағын субъектілерінің үлесі 26,8%-26,9% диапазонында құбылды.

Дереккөз: ҚР Ұлттық Банкі

11-сурет-АӨК секторындағы ЕДБ портфелінің өсу қарқыны, млрд. теңге
Оның ішінде ауыл шаруашылығы ірі және орташа субъектілерінің қарыз портфелі, млрд. теңге

Оның ішінде ауыл шаруашылығының шағын субъектілерінің қарыз портфелі, млрд. теңге

Ауыл шаруашылығындағы ЕДБ портфеліндегі а/ш кәсіпорындарының үлесі, %

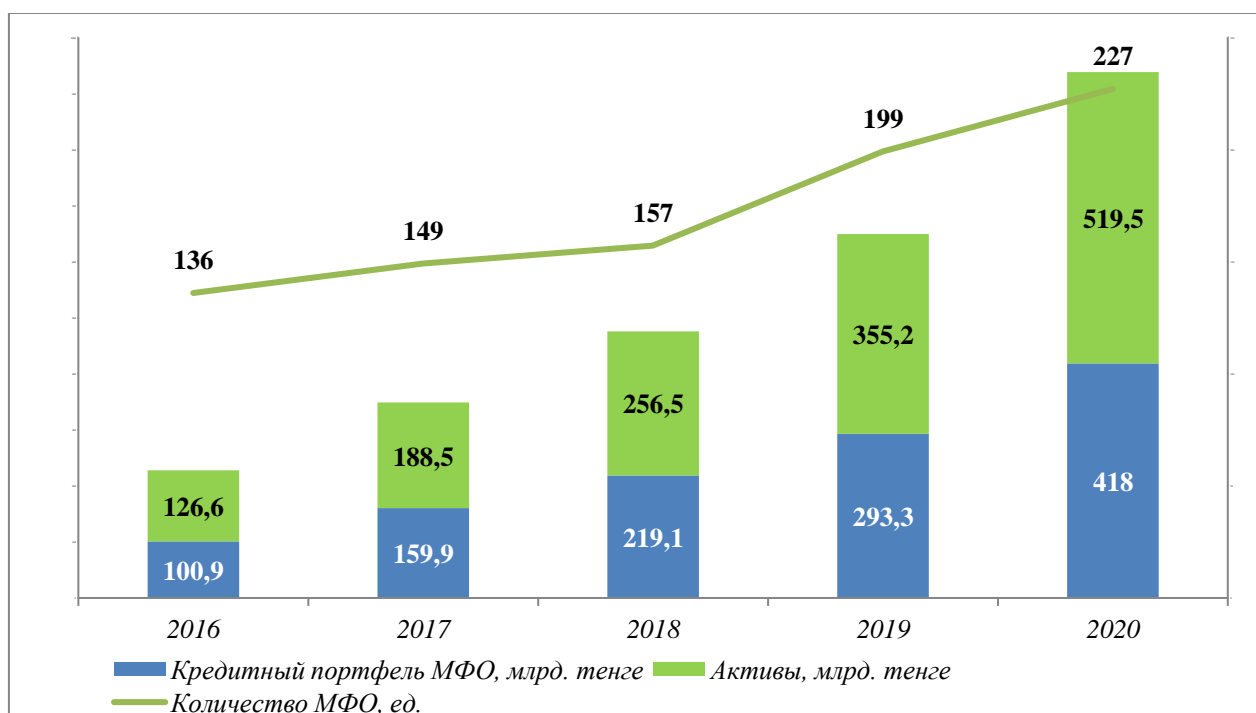
Занды тұлғалар үшін ЕДБ кредиттеудің орташа алынған мөлшерлемесі 2021 жылғы 1 қаңтарда 11,4% - ды құрады, салыстыру үшін, ЕББ-ның кәсіптік жинақталған соңғы қарыз алушысы үшін орташа алынған мөлшерлеме 5,12% - ды құрады. Осылайша, ЕДБ-де АНК-мен ынтымақтастық арқылы АӨК дамытудың мемлекеттік бағдарламаларына қатысуға ынталандыру бар.

ЕДБ үшін экономикалық ынталандырулар банктердің арзан жеңілдікті қаражат алуынан, сондай-ақ клиенттік базаны ұлғайту мүмкіндігінен көрінеді. Дегенмен, ЕДБ кредиттік тәуекелдердің болуына және ауылдық жерлерде транзакциялардың жоғары құнына байланысты өз қаражаты есебінен АӨК секторын кредиттеуді тежейді.

2) Микроқаржы ұйымдары

2020 жылдың қорытындылары бойынша МҚҰ несиелік қоржыны бір жыл ішінде 42,5%-ға ұлғайды және 418,1 млрд.теңгені құрады. Соңғы бес жылда МҚҰ кредит беру көлемі жылына орта есеппен 45,6%-ға өсіп келеді. Несиелік қоржынының көлемі бойынша Қазақстандағы ең ірі микроқаржы ұйымы КМФ көш бастап тұр - 136,4 млрд.теңге.

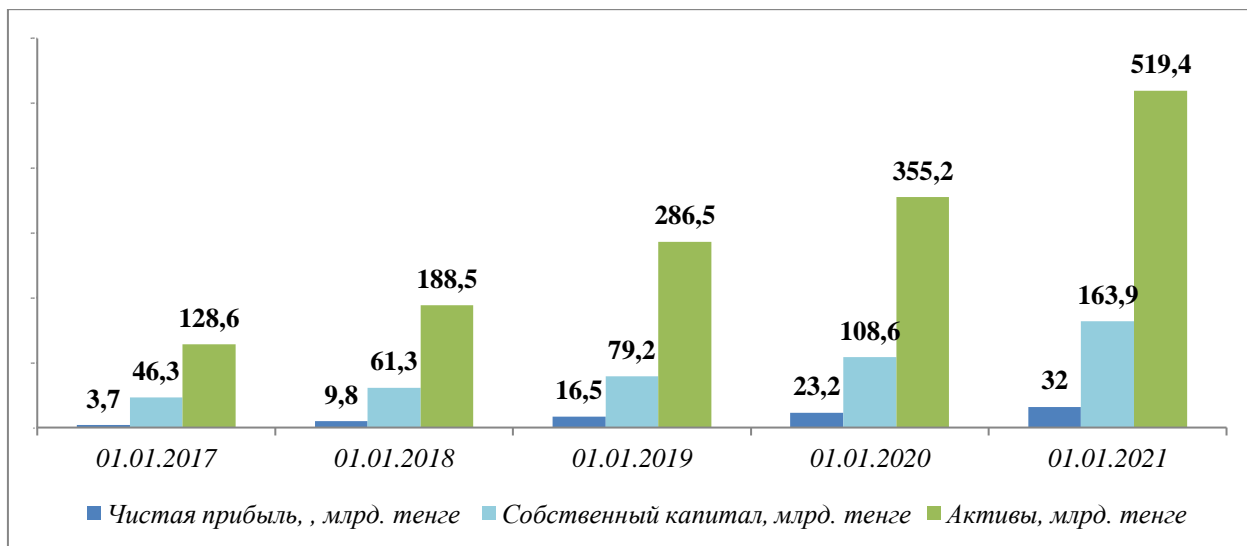
2020 жылы МҚҰ ұсынған микрокредиттердің жиынтық көлемі 43,1%-ға өсіп, жыл соңында 436,5 млрд.теңгені құрады. 2021 жылдың басында ҚР Ұлттық Банкінің деректері бойынша, нарықта жиынтық активтері 519,5 млрд.теңгеге 227 МҚҰ жұмыс істеді, бұл 2020 жылға (199 МҚҰ) қарағанда 1,1 есе көп.

Дереккөз: ҚР Ұлттық Банкі
 МҚҰ-ның кредиттік портфелі, млрд.теңге
 Активтер, млрд.теңге
 МҚҰ-ның саны, бірлік

12-сурет-МҚҰ портфелінің, активтерінің және санының серпіні

2021 жылғы 1 қаңтарға барлық МҚҰ бойынша активтердің рентабельділігі (ROA) 6,2% - ды, меншікті капиталдың рентабельділігі (ROE) -20% - ды құрады. 2021 жылғы 1 қаңтарға МҚҰ-ның таза пайдасы 2020 жылдың басынан бастап 32 млрд.теңгені құрады. 2021 жылғы 1 қаңтарға ХҚҰ-ның меншікті капиталы мен активтері 163,9 және 519,4 млрд.теңгені құрайды.

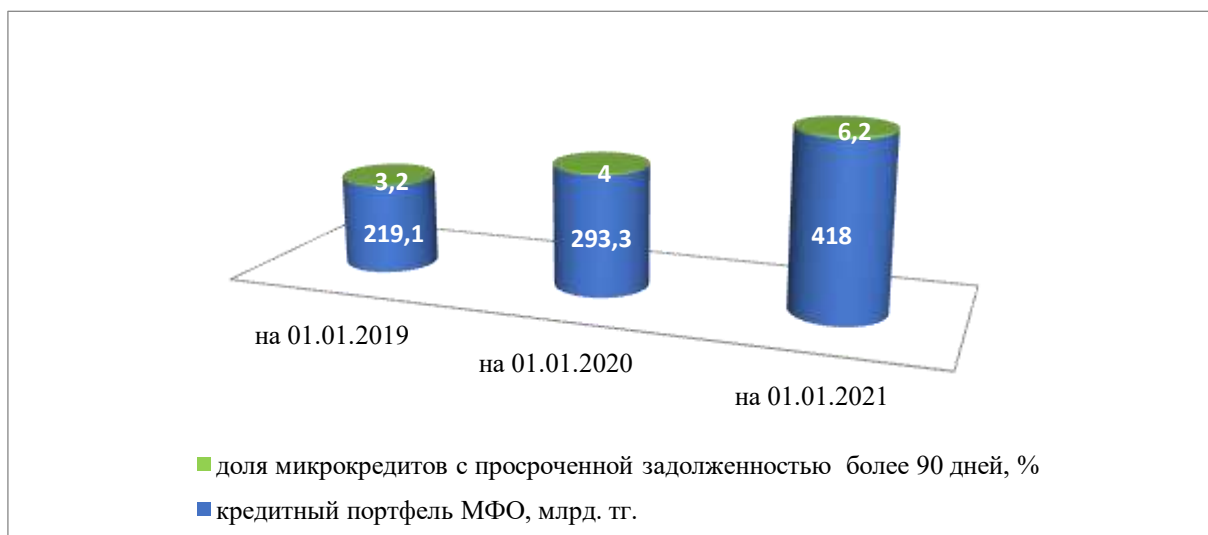
Дереккөз: ҚР Ұлттық Банкі

Таза пайда, млрд.теңге
Жеке капитал, млрд.теңге
Активтер, млрд.теңге

13-сурет-МҚҰ таза пайдасының, активтерінің және меншікті капиталының серпіні

МҚҰ арасында пайда көлемі бойынша 11,2 млрд. теңге көлемімен КМФ көш бастап тұр. Екінші орында «MyCar Finance» МҚҰ» ЖШС - 2,75 млрд.теңге. «Sofi FINANCE» МҚҰ» ЖШС (СОФИ ФИНАНС) көшбасшыларының үштігін 2020 жылы 2,74 млрд.теңге сомасындағы пайдамен тұйықтайды.

90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар МҚҰ микрокредиттерінің үлесі 2020 жылдың соңында кредиттік портфельде 6,2% - ды (25,9 млрд.теңге) құрады. Бір жыл бұрын осыған ұқсас кезеңде 11,7 млрд. теңгеге жеткен.

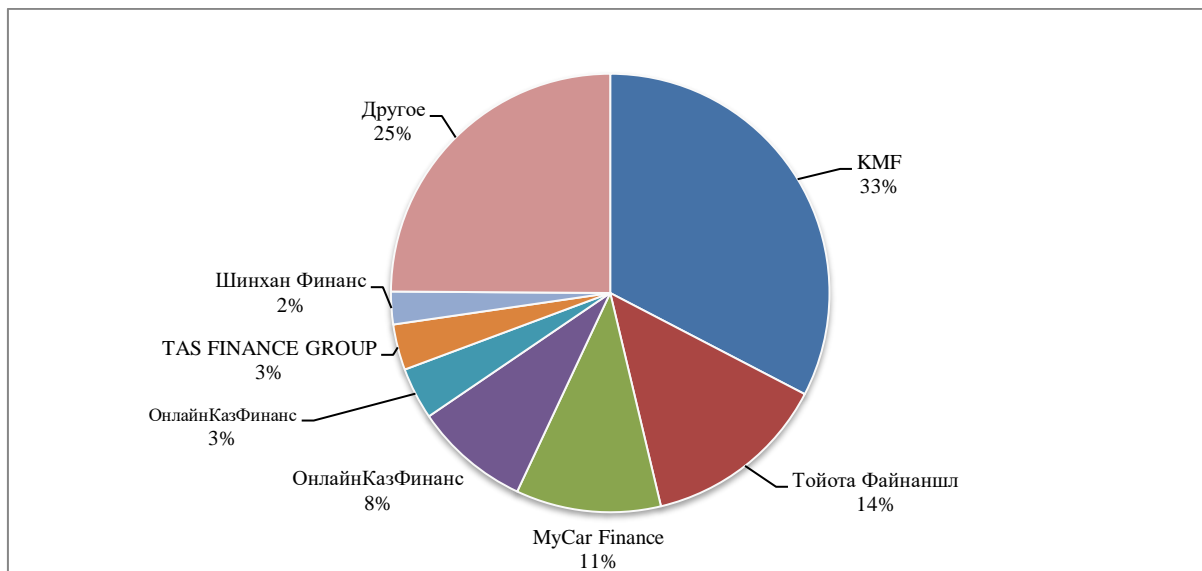

Дереккөз: ҚР Ұлттық Банкі

90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар МҚҰ-ның үлесі, %
МҚҰ кредиттік портфелі, млрд.теңге

14-сурет. МҚҰ кредиттік қоржынындағы NPL +90 үлесі

Микроқарыз көлемі бойынша нарықтың шартсыз көшбасшысы-КМФ: МҚҰ нарығындағы үлес – ҚР-нан 33%, несие портфелі - 136,4 млрд.теңге, өсім жылына +2,8%. «Тойота Файнаншл» компаниясының үлесі - 14%: несие қоржыны - 57,0 млрд.теңге, жылына +1,8%.

Дереккөз: ҚР Ұлттық Банкі

Басқалары 25%,
КМФ 33%,
Тойота Файнаншл 14%,
MyCarFinance 11%,
ОнлайнКазФинанс8%,
ОнлайнКазФинанс3%,
TAS FINANCE3%,
Шинхан Финанс2%,

15-сурет-ҚР микроқаржыландыру нарығындағы МҚҰ үлесі, 01.01.2021 ж.,%

МҚҰ-ның қарыз қаражатына, оның ішінде халықаралық және мемлекеттік қорландыру көздеріне жоғары тәуелділігі байқалады. Халықаралық қаржы институттарынан және шетел валютасындағы капитал нарықтарынан қаражат тарту кезінде МҚҰ валюта нарығындағы серпінге байланысты хеджирлеу құралдары құнының құбылмалылығына тап болады. Осылайша, МҚҰ тартымды шарттар (маржа мөлшері) болған кезде серіктестерден ұлттық валютада қолжетімді қорландыруды тартуға жоғары қажеттілікке ие. 2020 жылдан бастап Қазақстанның микроқаржы ұйымдарына облигациялар шығаруға рұқсат етілді.

Ауылшаруашылық саласының жоғары операциялық шығындары мен несиелік тәуекелдері пайыздық мөлшерлемелерді қалыптастыруға әсер етеді. Жоғары пайыздық мөлшерлемелерге қарамастан, заңды тұлғалар үшін шамамен 20% -30% қарыз алушылар МҚҰ-ға жүгінеді, өйткені олар кепілсіз қамтамасыз етусіз қаржыландыру ұсынады немесе ЕДБ-ге қарағанда төмен талаптары бар.

Онлайн-несиe беру кезінде МҚҰ-ның бірқатар артықшылықтары бар:

- * өтінімдерді жедел өңдеу.
- * ең аз құжаттар пакеті.
- * қарыз алушыларға қойылатын минималды талаптар.
- * өтінімдерді мақұлдаудың жоғары пайызы.
- * өтінім мақұлданғаннан кейін ақшаны қолма-қол ақшамен де, банк картасымен де немесе ақша аударымы арқылы да алуға болады.

01.01.2021 жылғы жағдай бойынша МҚҰ - ның АНК несие портфеліндегі қарыздары 6,7 млрд.теңгені (1,2%) құрайды, оның ішінде pr190+ үлесі-1,21%. Сондай-ақ, жыл сайын МҚҰ - ны қаржыландыру көктемгі егіс және егін жинау жұмыстары шеңберінде қысқа мерзімге 3-4 млрд.теңгеге дейінгі мөлшерде жүзеге асырылады, олар жыл соңында несие қоржынында көрсетілмеген.

МҚҰ АНК бағдарламалары бойынша кредит беру көлемі	2016	2017	2018	2019	2020	ЖИЫНЫ: млн. теңге
«Кең дала» (КЕЖ және ЕЖ)	175,0	1 832,9	2 300,0	2 290,0	2 650,0	9 247,9
«Еңбек» МК және өзге де кредиттеу бағдарламалары шеңберінде	1 400, 0	4 914,0	2 866,6	2 326,9	885,9	12 290,4
ЖИЫНЫ:	1 575,0	6 746,9	5 166,6	4 616,9	3 535,9	21 641,3

16-сурет - МҚҰ-ны АНК арқылы қорландыру, 2016-2020 жж., млн. теңге

3) Лизинг нарығын талдау

Лизинг негізгі қорларды жаңартудың тиімді құралы болып табылады және әлемдік практикада белсенді қолданылады. Қазақстанда лизингтік қызмет «Қаржы лизингі туралы» 2000 жылғы 5 шілдедегі № 78-ІІ Қазақстан Республикасының Заңымен, Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексімен (Ерекше бөлім) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексімен реттеледі.

Қазақстандық лизингтік нарық әлі де дамудың бастапқы сатысында тұр, оны қатысушылардың салыстырмалы түрде аз саны (шамамен 30 белсенді компания), мәмілелердің аз көлемі мен саны ерекшелендіреді. Нарықтың дамуын тежейтін негізгі факторлардың ішінде әлеуетті клиенттердің қаржыландырудың осы түрінің мүмкіндіктері туралы төмен хабардарлығын және лизингтік компанияларды қорландыру проблемаларын бөліп көрсетуге болады.

Соңғы жылдары Қазақстанда лизингтік қаржыландыру экономиканы қолдаудың мемлекеттік бағдарламалары желісі бойынша дамуда. Бұл ретте ауыл шаруашылығында лизинг аса сұранысқа ие болып отыр. Бұл ішінара коммерциялық банктердің саланы жоғары тәуекелді және несие беруші үшін қолайсыз ұзақ өндірістік цикл деп санай отырып, несие бергісі келмейтіндігіне байланысты.

Ұлттық статистика бюросы жүргізетін лизингтік қызметті жүзеге асыратын кәсіпорындарды зерттеу деректері бойынша 2020 жылы қаржы лизингі шарттарының жалпы құны 460,5 млрд.теңгені құрады және 2019 жылмен салыстырғанда 1,4 есе ұлғайды. Қаржыландыру үшін неғұрлым тартымды салалар Көлік және қоймалау болып табылды –

қаржы лизингі шарттарының жалпы құнының 32,1%-ы, ауыл, орман және балық шаруашылығы-27,7 %.

Ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігі, мың теңге

17-сурет - Қаржы лизингі шарттарының жалпы құны, млрд. теңге

Бұл ретте, ағымдағы лизингтік портфель тұтастай республика бойынша 2020 жылдың соңында 876,9 млрд.теңгені құрады, ал қаржы лизингі бойынша алынған лизингтік төлемдер көлемі 225 млрд. теңгеге жетті. Қаржыландыру көздерінің құрылымында 2020 жылы тартылған қаражаттың ең үлкен үлес салмағын - 70,3%, бұл ретте осы көрсеткіштегі ең үлкен үлесті 47,2%-ды құраған қарыз қаражаты алады.

Бұл ретте ҚАҚ ауыл шаруашылығы техникасы саласындағы негізгі лизинг беруші болып табылады. 2020 жылы АӨК саласындағы лизингтік мәмілелер нарығының сыйымдылығы 127,5 млрд теңгені құрады, оның ішінде ҚАҚ үлесіне 110,0 млрд теңге келеді, бұл Қазақстан бойынша АӨК-дегі лизингтің жалпы көлемінің 86,2%-ын құрайды.

2020 жылдың басында Қазақстанда жұмыс істеп тұрған 30-ға жуық Лизингтік компания болды. Екі Лизингтік компания мемлекетке тиесілі, қалғандары-жеке компаниялар, олардың 8-і екінші деңгейлі банктердің еншілес компаниялары.

Қаржыландыру шарттарын талдауға келетін болсақ, лизингтің ең ұзақ мерзімін «Өнеркәсіпті дамыту қоры» АҚ (бұдан әрі – ӨДҚ) – авиакөлікке 20 жылға дейін) және ҚАҚ – ауыл шаруашылығы техникасы бойынша 10 жылға дейін береді. Орта есеппен барлық компаниялар 3 жылдан 5 жылға дейінгі мерзімге қаржыландырады. Клиент үшін ең тиімді мөлшерлемелер – жылдық 6% бастап – ҚАҚ («Қазақстанда жасалған» бағдарламасы бойынша) және ӨДҚ («Тракторлар мен комбайндар лизингі» бағдарламасы бойынша, сондай-ақ бастапқы жарнасыз сатып алу мүмкіндігі бар) ұсынылады. Ең қымбат мөлшерлемелер «Аль Сакр Финанс» АҚ – да-19% - дан бастап, бағдарламаның шарттарына сәйкес келетін жобалар үшін «БЖК-2020» бағдарламасы бойынша жылдық 7%-дан 10% ға дейін пайда мөлшерлемесін субсидиялау мүмкіндігімен белгіленген.

Аванстық төлем мөлшері бойынша ең тиімді шарттарды «Сенімді фермер» бағдарламасы шеңберінде ҚАҚ және «Тракторлар мен комбайндар лизингі» бағдарламасы шеңберінде ӨДҚ ұсынған – аванстық төлемді ұсыну талап етілмейді. Аванстық төлемнің ең үлкен мөлшері (30%-дан бастап) «Авиакөлік лизингі» бағдарламасы бойынша ӨДҚ-да көзделген. Орташа алғанда, компаниялар бастапқы жарнаны 15-20% мөлшерінде белгілейді. Қамтамасыз етуге келетін болсақ, ҚАҚ және ӨДҚ қаржыландыру

бағдарламалары бойынша, сондай-ақ «Лизинг Групп» АҚ және «ТехноЛизинг» АҚ әріптестік бағдарламалары бойынша қамтамасыз ету талап етілмейді.

«Даму» және «Бизнестің жол картасы» бағдарламаларының құралдары арқылы мемлекеттік қолдаудың кеңінен таралуының арқасында ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығының лизингі бойынша арнайы бағдарламалары бар лизинг нарығының ойыншыларының саны айтарлықтай өсті. Осылайша, 2020 жылдың соңында шамамен 10 компания (ҚАҚ, ӨДҚ (бұрынғы «ҚДБ Лизинг» АҚ), «Лизинг Групп» АҚ және «ТехноЛизинг» ЖШС, «Аль Сақр Финанс» АҚ (СК Лизинг АҚ құқықтық мирасқоры), "Қазақстандық Иджара Компания" АҚ ("КІС оның ішінде 4-еуі екінші деңгейдегі банктердің еншілес компаниялары (Қазақстан Халық банкінің еншілес ұйымы «Haluk LEASING», «ForteLeasing» АҚ (ФортеЛизинг), «Нұрбанк»БДҰ» АҚ, «Нұр Лизинг» лизингтік компаниясы, «Al Hilal» Ислам Банкі» АҚ).

ӨДҚ және ҚАҚ ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығының лизингі нарығында қаржыландырудың неғұрлым қолайлы шарттарын ұсынады: лизингтің ұзақ мерзімі және түрлі азық-түлік бағдарламалары шеңберінде клиенттер үшін икемді шарттар: жылдық 6%-дан басталатын мөлшерлеме, төмен аванстық төлем және қаржыландырудың ұзақ мерзімдері.

Осылайша, лизинг нарығының көшбасшылары бұрынғысынша қаржыландыруды ұсынудың басым шарттары, сондай-ақ осы салада айтарлықтай үлкен жұмыс тәжірибесі бар компаниялар болып қалуда. Сонымен қатар, экономиканы қолдаудың мемлекеттік бағдарламалары, ең алдымен агроөнеркәсіптік кешен, өнеркәсіп, шағын және орта бизнес салаларында лизинг саласына айтарлықтай әсер етуді жалғастыруда, өйткені мемлекеттік қолдау көбінесе лизингтік қаржыландыру арқылы жүзеге асырылады.

Қазіргі уақытта 2014 жылдан бастап бюджеттік инвестициялардың болмауына қарамастан, ҚАҚ АӨК лизинг нарығында сөзсіз көшбасшы болып қала береді. ҚАҚ бағдарламалары фермерлер үшін негізгі қарызды өтеудің маусымдық кестесіне (егін жиналғаннан кейін жылына бір рет төлеу), лизингтің ұзақ мерзіміне, сондай-ақ аванстық төлемнің төмен мөлшеріне байланысты қолайлы. Сонымен қатар, фермерлер үшін ҚАҚ лизингтік қаржыландырудың негізгі артықшылықтары:

* лизингті қаржыландырудың неғұрлым икемді шарттары мен схемалары. Лизингті рәсімдеу кезінде қосымша кепіл қажет емес, өйткені ол лизинг затының өзі болып табылады;

* ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығының лизингін беруге маманданатын лизингтік компаниялар өз шарттарын агробизнестің ерекшелігіне икемдейді. Лизингті қаржыландыру мерзімі ұзақ, бұл клиенттер үшін ыңғайлы, өйткені олардың жобалары көбінесе ұзақ мерзімді өтелімді білдіреді. Бұдан басқа, кепілдік қамтамасыз етудің болмауы, жеңілдікті кезең, аванстық төлемнің төмен мөлшері компанияның артықшылықтары болып табылады. Сонымен қатар маңызды және негізгі фактор кең өңірлік қамту болып табылады (17 филиал), оны Қазақстанда бірде-бір Лизингтік компания қамтамасыз ете алмайды;

* салықтық артықшылықтардың болуы қаржыландырудың лизингтік схемасын таңдаудың пайдасына артықшылық болып табылады (салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы кодекстің (Салық кодексі) 197-бабы).

Қазақстан Республикасындағы ауыл шаруашылығы техникасы нарығын талдау

Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамыту жөніндегі 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық жобаға сәйкес міндеттердің бірі еңбек өнімділігін 2,5 есе арттыру болып табылады. Осыған байланысты саланы қазіргі заманғы ауыл шаруашылығы техникасымен қамтамасыз ету басым болып табылады, өйткені ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді техникалық жарақтандыру АӨК-ті дамытудың маңызды проблемасы болып қала береді. Ескі технологиялар мен ескірген ауылшаруашылық техникалары еңбек өнімділігінің өсуіне және өндірістің өсуіне кедергі келтіреді.

Тозған техниканы пайдалану ЖЖМ мен қосалқы бөлшектердің жоғары шығындарына, өнімнің жоғалуына және сапаның төмендеуіне, ақаулардың салдарынан техниканың тоқтап қалуына және басқа да жағымсыз салдарға әкеледі. Сонымен қатар, техникалық жарақтандыруды дамыту және әлемдік өндеулерді енгізу айтарлықтай қаржылық инвестицияларды талап етеді.

ҚР АШМ деректері бойынша 2021 жылғы 01 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстанда 141,8 мың бірлік трактор және 37,0 мың бірлік комбайн болған. Бұл ретте, соңғы 5 жылда ауыл шаруашылығы техникасының негізгі түрлерінің нақты болу серпіні кезең-кезеңімен төмендеу үрдісіне ие.

Техника түрлері	2016	2017	2018	2019	2020
Тракторлар	152 616	148 301	147 344	145 224	141 750
Комбайндар	41 494	40 044	38 502	37 385	36 997
Тайлағыш-жинағыш	7 298	7 311	7 014	7 601	9 144
Шөп шапқыш	22 401	22 720	22 438	22 980	19 567
Дестелегіштер	14 985	15 039	14 869	14 817	12 894
Бүрікіштер	5 401	5 350	5 300	5 383	5 931
Егістік кешендер	4 097	3 915	3 900	4 060	4 302

* ҚР АШМ деректеріне сәйкес

18-сурет-Қазақстанның ауыл шаруашылығы құрылымдарында 2016-2020 жылдары ауыл шаруашылығы техникасының негізгі түрлерінің болуы, бірл.

Жоғарыда келтірілген кестеден көрініп тұрғандай, ауылшаруашылық техникаларының негізгі түрлерінің болуының теріс динамикасы, ең алдымен, ескі, істен шыққан, ұзақ уақыт жұмыс істеген жабдықтардың үнемі істен шығуын, сондай-ақ агроөнеркәсіптік кешеннің (АӨК) трактор паркін жаңа жоғары технологиялық жабдықтармен жаңартудың жеткіліксіз қарқынын көрсетеді.

Сонымен қатар, 7-10 жыл деңгейінде белгіленген Ауыл шаруашылығы техникасын пайдаланудың нормативтік мерзімі оны пайдаланудың нақты мерзімінен айтарлықтай ерекшеленеді. Фермерлерде айналым қаражатының болмауына және уақтылы жаңарту мүмкіндігінің болмауына байланысты, факт бойынша техника белгіленген нормалардан 3-10 жылға артық, көбінесе барлық техникалық ресурстар толық игерілгенге дейін пайдаланылады.

Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамыту жөніндегі ұлттық жобаның 2021-2025 жылдарға арналған басым мақсаттарының бірі ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуды субсидиялау көлемінің 1,5 есе өсуі есебінен ұлғайту болып табылады. Ауыл шаруашылығы техникасын сатып алу үшін ҚАҚ жарғылық капиталын ұлғайтуға 2023 жылы – 20,0 млрд. теңге, 2024 жылы – 29,7 млрд. теңге, 2025 жылы - 29,7 млрд. теңге, техниканы сатып алуға: 2023 жылы – 2808 бірлік, 2024 жылы – 3500 бірлік, 2025 жылы – 3500 бірлік бағыттау жоспарлануда.

Технологиялық нормалар бойынша ауыл шаруашылығы техникасын жаңартудың талап етілетін деңгейі жылына шамамен 10-12,5%-ды құрайды. Бұл ретте, "ҚАҚ" АҚ-ның ауыл шаруашылығы техникасы паркін жаңартуға қатысу үлесі 2020 жылдың қорытындысы бойынша техника түрлері бойынша 20-дан 50%-ға дейін құрады:

Техника атауы	01.01.2021 ж. ҚР-да а/ш техникасының болуы, бірл.	2020 жылы техника сатып алу, бірлік	2020 жылы «ҚАҚ» АҚ арқылы техника сатып алу, бірлік	«ҚАҚ» АҚ-ның ауыл шаруашылығы техникасын жаңартуға қатысу үлесі, %
Тракторлар	141 750	4 774	1996	41,8
Астық жинайтын комбайндар	36 997	1 182	539	45,6
Дестелегіштер	12 894	303	160	52,8
Сепкіштер	73 226	1 359	346	25,5
Егістік кешендер	4 302	260	130	50,0
Өзге де техниканы есепке алмағанда барлығы	269 169	7 878	3171	25,5-52,8

19-сурет-2020 жылы ауыл шаруашылығы техникасының негізгі түрлерін жаңартуға ҚАҚ-тың қатысу үлесі, %

2020 жылы республиканың АШТӨ 232,9 млрд теңге сомасына 15,3 мың бірлік техника сатып алды, бұл 2019 жылға қарағанда сандық мәнде 27,5% - ға және ақшалай мәнде 26% - ға артық. Бұл ретте, 2020 жылы отандық аграршылар ҚАҚ арқылы сатып алған техниканың барлық түрлерінің үлесіне 39,5% (15 323 бірліктің 6 056 бірлігі) келеді.

Ауыл шаруашылығы техникасын жеткізушілердің қазақстандық құрылымы бүгінгі күні әлемдік, сондай-ақ жергілікті өндірушілермен ұсынылған. Әлемдік өндірушілерге мыналар жатады: Ростсельмаш (Ресей), Гомсельмаш, Минск трактор зауыты, Бобруйскагропромаш (Беларусь), John Deere, Case IH, New Holland (АҚШ), CLAAS (Германия) және басқалар. Ресей және Беларусь өндірушілері өнімді оқшаулайтын құрастыру кешендерін ұйымдастырды. Батыс компанияларына келетін болсақ, олар өнімді локализациялауды жүзеге асырмайды және оны тек эксклюзивті дистрибьюторлар арқылы ұсынады.

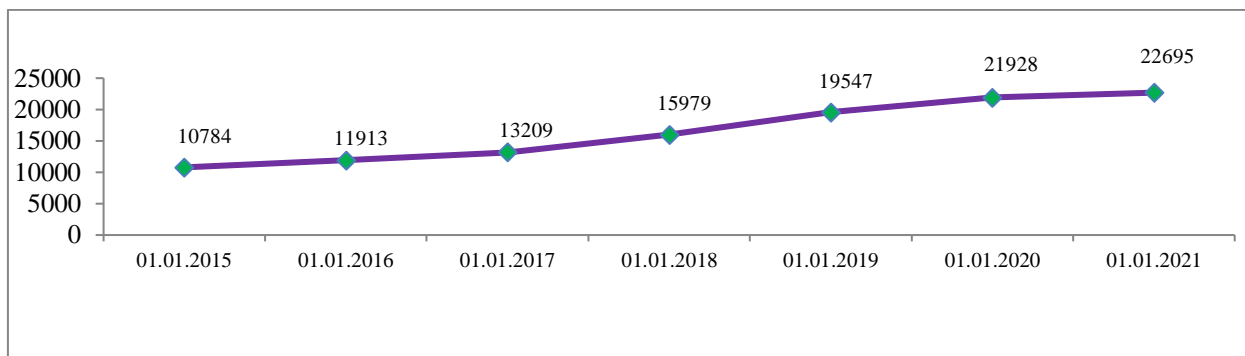
Ірі отандық өндірушілер шетелдік серіктестермен бірлескен кәсіпорындар болып табылады, олар: "СемАЗ" ЖШС, "Агромашхолдинг KZ" АҚ, "Kazrost Engineering Ltd" ЧК, "Дон Мар" ЖШС, "Агротехмаш" ЖШС, "Қазақстандық Агро Инновациялық Корпорация" ЖШС және "Дафа" фирмасы ЖШС.

Техниканың қажетті көлемін өз бетінше сатып алу үшін АШТӨ-де қаражаттың жеткілікті болу проблемасын, сондай-ақ елдегі жоғары кредиттік мөлшерлемелермен күрделене түсетін олардың кредит қабілеттілігінің төмен болуын ескере отырып, ауыл шаруашылығы техникасын жаңартуды қаржыландыру тетіктерін одан әрі дамыту жөнінде шаралар қажет және лизинг осы міндетті шешетін тиімді құрал болып табылады. Ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтарын жаңарту қарқынын арттыру мақсатында компания тұтынушылық сұранысқа, сондай-ақ қаржыландырудың қолданыстағы жағдайларын жақсартуға бағдарланған жаңа азық-түлік бағдарламаларын енгізуді жүзеге асырады.

4) Кредиттік серіктестіктер

Қазақстанда барлығы 205 Кредиттік серіктестік бар, оның ішінде 158 - і ауылдық аудандарда, 98% қамтумен, Қазақстанның 14 облысында. КТ құрамына 22,0 мыңнан астам қатысушы кіреді.

КТ қатысушыларының саны 2014 жылдан 01.01.2021 жылға дейін, бірлік

21-сурет-КТ қатысушыларының саны, бірл. (АНК деректері бойынша)

Әлемдік тәжірибеге сәйкес, кредиттік серіктестіктердің көп деңгейлі жүйесі қатысушыларды аудит, заң қызметтерін көрсету, қорландыруға қол жеткізу және т. б. сияқты қолдау көрсететін құрылымдармен қамтамасыз ету есебінен қызметтің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

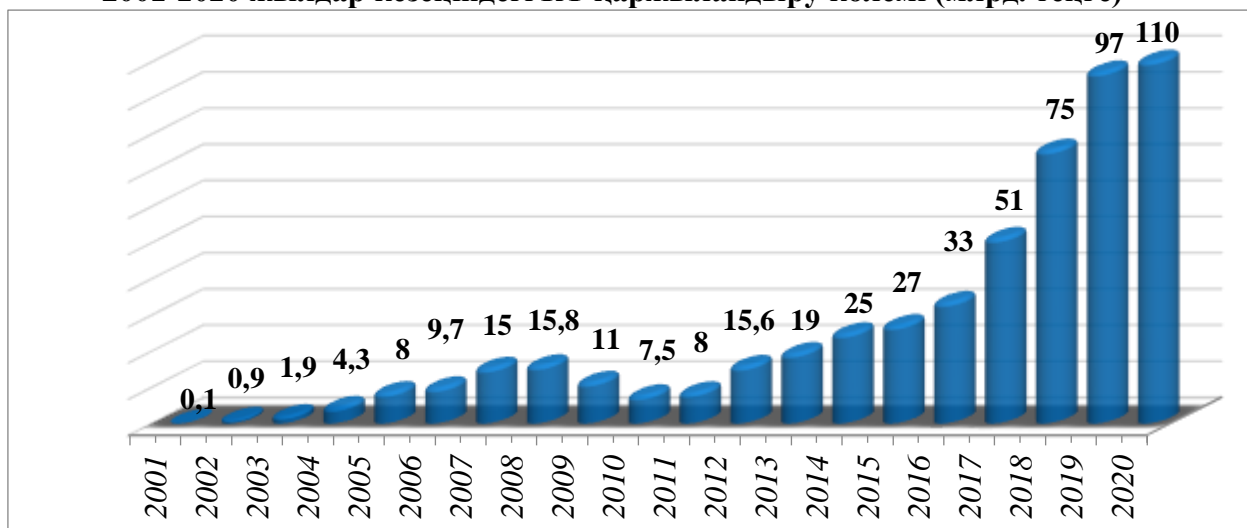
Алайда Қазақстанда КТ қорландыру көздерін әртараптандыруға мұқтаж. 2003 жылғы 28 наурыздағы «Кредиттік серіктестіктер туралы» ҚР Заңына сәйкес КС нарыққа қатысушылар мен КС қатысушыларынан депозиттер немесе қосымша жарналар қабылдай алмайды, бұл қосымша мемлекеттік емес қорландыруды тарту мүмкіндігін шектейді. Қазіргі уақытта КС халықаралық қаржы институттары мен банктер қаржыландырмайды. Алайда, ауылдық жерлерде шағын және орта бизнесті дамыту, сондай-ақ ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің қаржыландыру жүйесіне тартылуын арттыру мақсатында КС қаржыландыруға халықаралық қаржы институттары мен басқа да ұйымдардың өсіп келе жатқан қызығушылығын атап өту қажет.

КС-ке қатысушылар саны, қаржылық жоспарлау мен басқару сапасы өскен жағдайда, автоматтандыру деңгейін арттыруға мұқтаж. Осылайша, КС-тің дамуына мынадай факторлар әсер етуі мүмкін: КС-ке қатысушылар санын арттыру, КС-ке қызмет көрсету үшін қолдау құрылымдарын құру, автоматтандыру деңгейін арттыру, қаржылық және корпоративтік басқару деңгейін арттыру, әдіснамалық қолдаумен және қорландырудың қосымша көздеріне қол жеткізумен қамтамасыз ету.

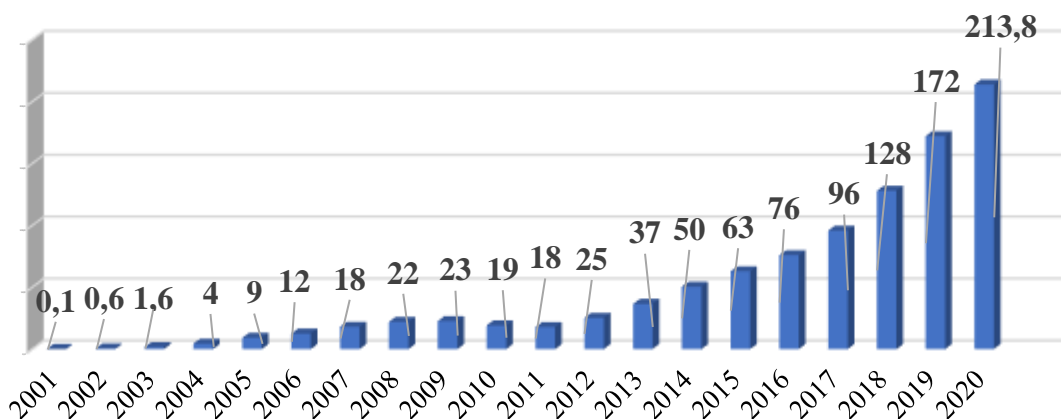
«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы нарығын реттеу мен дамыту, микроқаржы қызметі және салық салу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2019 жылғы 4 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап Азаматтарға қарыз беретін барлық кредит беру субъектілерінің, оның ішінде кредиттік серіктестіктердің қызметін реттеу енгізілді. микроқаржы қызметін жүзеге асыратын ұйымдарға. 2020 жылғы 1 шілдеге дейін микроқаржы ұйымдары, оның ішінде кредиттік серіктестіктер Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінде микроқаржы қызметін жүзеге асыратын ұйымдар ретінде есептік тіркеуден өтті.

Сонымен қатар, «Микроқаржы қызметі туралы» ҚР Заңына сәйкес 01.01.2021 жылдан бастап микроқаржы ұйымдарын, оның ішінде кредиттік серіктестіктерді де микроқаржы қызметін жүзеге асыруға лицензиялау енгізілді.

2001-2020 жылдар кезеңіндегі КТ қаржыландыру көлемі (млрд. теңге)

22-сурет-КТ қаржыландыру көлемі, млрд. теңге (АНК деректері бойынша)

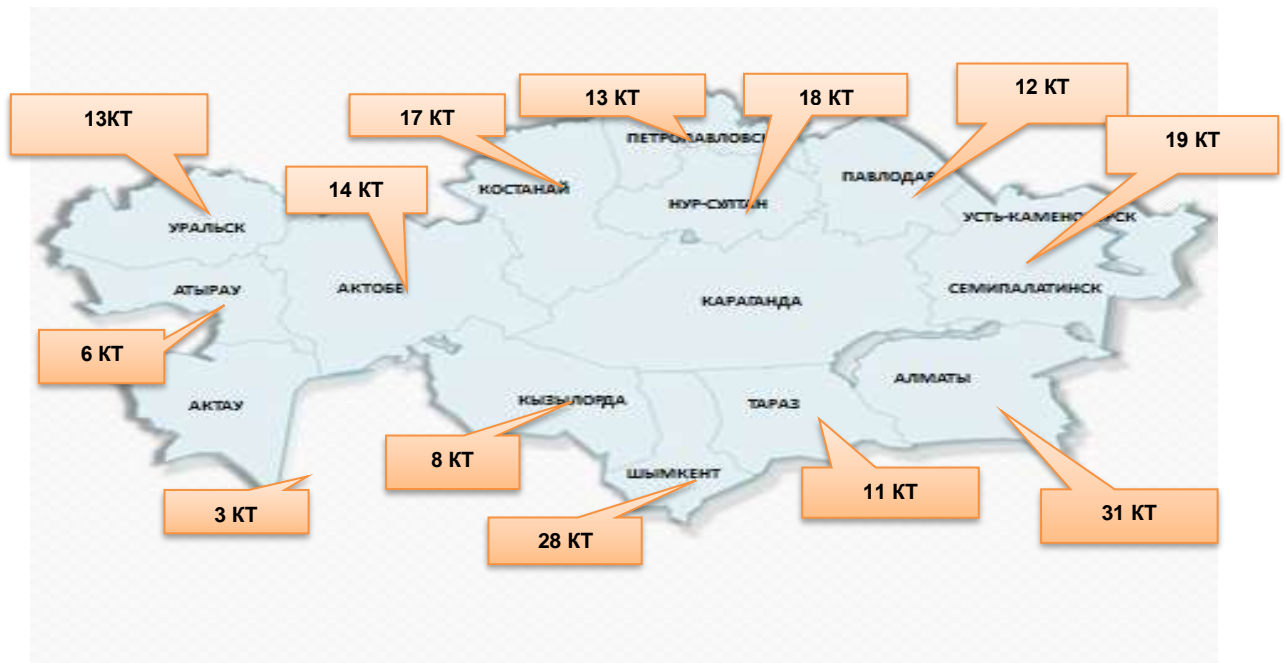

23-сурет-КТ несие қоржыны, млрд. теңге (АНК деректері бойынша)

Кредиттік серіктестіктердің қызметін жақсарту мақсатында мынадай жұмыстар жүргізілді:

- АНК және КТ бизнес-процестерін оңтайландыру;
- мерзімі өткен міндеттемелер үлесінің азаюы-2020 жылы NPL 90+ көрсеткіші 0,05% - ға төмендеді және 2019 жылмен салыстырғанда 2,73% - ды құрады%;
- КТ тексеру жүргізу рәсіміне өзгерістер енгізілді;
- Кредиттеу, мониторинг және КТ рейтингін беру рәсімдерін реттейтін ІНҚ оңтайландырылды, сондай-ақ КТ кредиттік желілерін келісу және ашу бөлігінде ІНҚ-ға өзгерістер енгізілді.

24-сурет-2020 жылдың қорытындысы бойынша КТ орналасу картасы (АНК деректері бойынша)

КТ-ға қатысушылар санының жыл сайын ұлғаюына байланысты кредиттік ресурстарға қажеттілік өсуде. Кредиттік серіктестіктер қосымша қаржыландыру көздерін тарту және КТ азық-түлік желісін кеңейту бойынша жұмыс жүргізуі қажет.

Бөлінетін кредит қаражаты кредиттік серіктестіктердің қазіргі қажеттілігін толығымен өтемейді, осыған байланысты АНК кредит берудің жеңілдікті бағдарламалары бойынша АНК меншікті капиталының 5% - ынан аспайтын деңгейде ірі кредиттік серіктестіктердің несие портфелінің ең жоғары шегін шектеуді жоспарлап отыр.

Ішкі ортаны талдау

Ағымдағы бизнес-модель

АНК АӨК дамыту бағдарламаларының қаржы операторы болып табылады және оларды тікелей және қаржы институттары (КТ, МҚҰ, ЕДБ, ЛК, АИО) арқылы берілетін кредит беру бағдарламаларының көмегімен іске асырады. МҚҰ және ЖК арқылы кредит беру 2016 жылдан бастап іске асырыла бастады және одан әрі дамытуды талап етеді. АНК сондай-ақ АӨК инвестициялық жобаларын іске асыруға қатысады. 2020 жылы жалпы сомасы 277,3 млрд. теңгеге 7817 АӨК субъектісі қаржыландырылды.

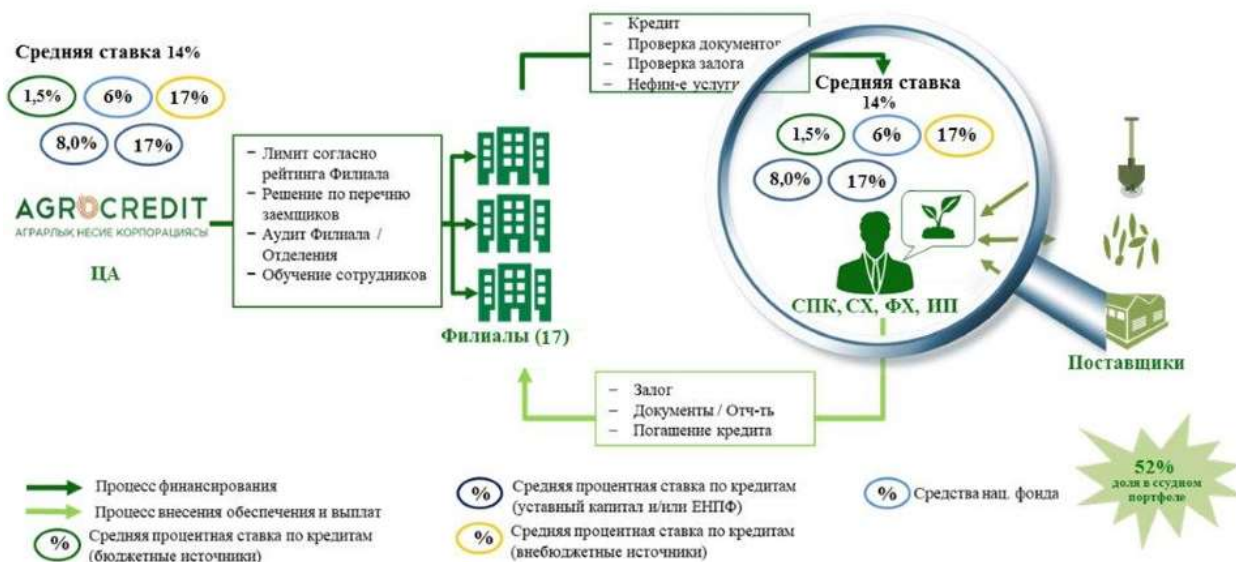
АНК өз қызметін 17 филиал арқылы жүзеге асырады.

25-сурет - Қазіргі бизнес-модель

Республикалық бюджет
 Акционер
 Капиталдың ішкі және халықаралық нарықтары
 Қаржылық қолдау шаралары
 Тікелей кредиттеу
 Тікелей емес кредиттеу

Тікелей кредит беру

26-сурет-Тікелей кредиттеудің ағымдағы схемасы

ОА; Орташа мөлшерлеме 14 %; **Филиалдар (17)**; Филиал рейтингісіне сәйкес лимит; Қарыз алушылардың тізбесі бойынша шешім; Филиалды/Бөлімді аудиттеу; Қызметкерді аудиттеу; Кредит; Құжаттар тексеру; Кепілді тексеру; Қаржылық емес қызметтер; Орташа мөлшерлеме 14 %; **ӘКК, СХ, ФХ, ЖК; Жабдықтаушылар**; Кепіл; Құжаттар/Есептер; Кредитті өтеу; Қаржыландыру процесі; Төлемдерді енгізу және қамтамасыз ету процесі; Кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме (бюджет көздері); Ұлттық қордың қаражаты; **Қарыз портфеліндегі үлесі 52%**

Тарихи тұрғыдан тікелей несиелеу-бұл АНК-ны қаржыландырудың негізгі әдісі.

АНК-мен ынтымақтастықтың артықшылығы:

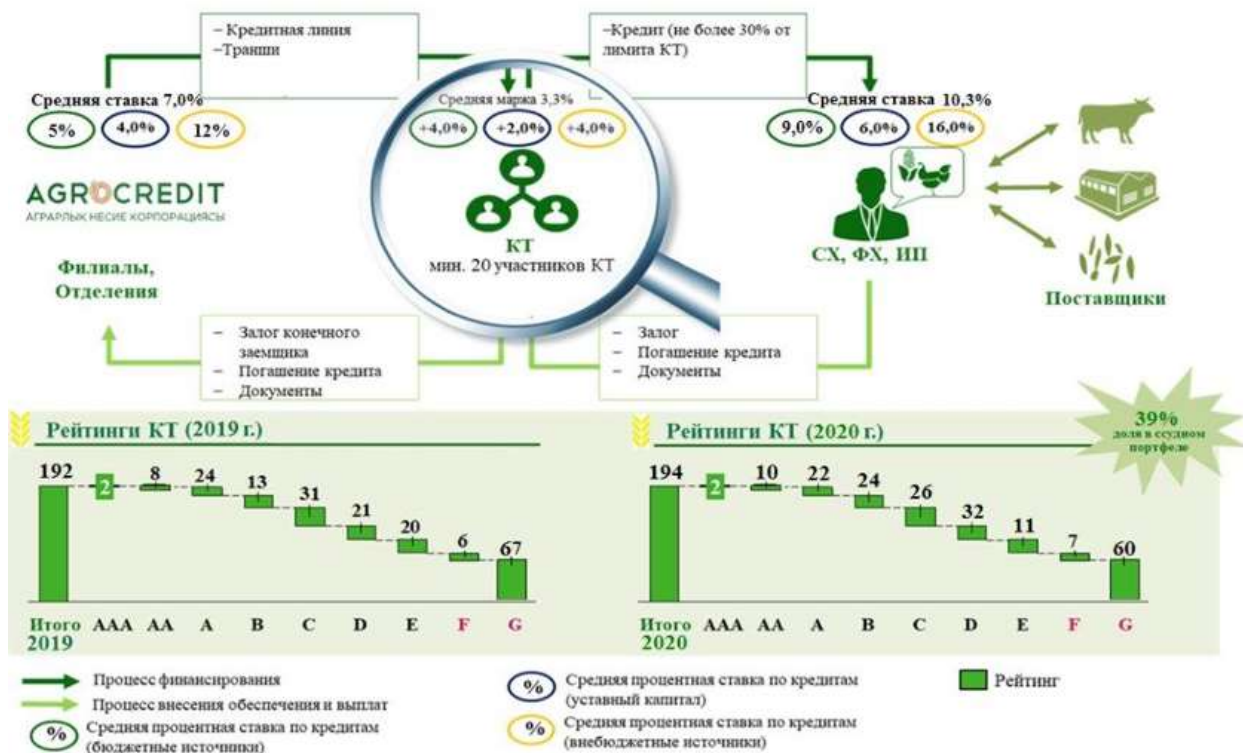
- бюджет көздерінен және ішінара жарғылық капитал қаражатынан қалыптастырылған төмен пайыздық мөлшерлемелер;
- филиалдардың кең аймақтық желісі;
- мониторинг кезінде анықталатын мәселелерге жылдам әрекет ету;

- құжаттарды толтыру бойынша филиал қызметкерлеріне кеңес беру;
- қаражатты "Қазпошта" АҚ бөлімшелері мен банк филиалдары арқылы аудару мүмкіндігі.

Тежеуші факторлар:

- ауыл шаруашылығындағы жоғары салалық тәуекелдер;
- өтімді кепілдік мүліктің болмауы;
- валюта бағамының құбылмалылығы салдарынан жобалар (материалдар, жабдықтар) құнының қымбаттауы;
- басқа қаржы институттарында бар өтелмеген кредиттердің болуы;
- АӨК субъектілерінің барлығы бірдей қаржылық есептілікті жүргізе бермейді;
- қаржылық сауаттылықтың жеткіліксіздігі;
- АӨК көптеген субъектілерінің өңірлік орталықтан алыстығы;
- интернет желісіне шектеулі қолжетімділік.

Кредиттік серіктестіктер

27-сурет-Кредиттік серіктестіктер арқылы кредит берудің ағымдағы схемасы

Орташа мөлшерлеме 14 %; Кредит желісі; КС қатысушыларының кемінде 20-сы; Транш; Орташа маржа; Кредит (КС лимитінің 30 %-дан артық емес); АШ, ФШ, Жеке кәсіпкерлер; Жабдықтаушылар; Филиалдар мен бөлімдер; Соңғы қарыз алушының кепілі; кредитті өтеу; Құжаттар; КС рейтингісі 2019 ж., КС рейтингісі 2020 ж. Қарыз портфеліндегі үлесі 39%

Қаржыландыру процесі; Төлемдерді енгізу және қамтамасыз ету процесі; Кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме (бюджет көздері); Рейтинг.

АНК-мен ынтымақтастықтың артықшылықтары:

- соңғы қарыз алушылар үшін төмен пайыздық мөлшерлеме;

- жеке қаржы институттарымен салыстырғанда қаржыландырудың неғұрлым икемді шарттары.

Тежеуші факторлар:

- ауыл шаруашылығындағы жоғары салалық тәуекелдер;
- кредиттік лимиттерге қол жеткізу және КТ меншікті капиталының жеткіліксіздігі салдарынан борыштық жүктеменің артуы;
- өтімді кепілмен қамтамасыз етудің болмауы;
- КТ қорландыруға қаражаттың жеткіліксіздігі;
- КТ қаржылық басқаруының әлсіздігі және КТ қызметкерлерінің қаржылық біліктілігінің жеткіліксіздігі;
- төлемге қабілетсіз қатысушыларды тарту тәуекелі және оларды алып тастау проблемалары;
- «Белсенді емес» қатысушылардың болуы;

Екінші деңгейдегі банктер

28-сурет-ЕДБ арқылы кредиттеудің ағымдағы схемасы

Кредит желісі; кепілсіз кредиттеу; Жылдық маржа 4%-дан көп емес; ЕДБ; Кредит; Банктің Кепіл саясатына сәйкес қамтамасыз ету; АҚ, ЖШС, ӘКК, ШҚ, ФҚ, ЖК; Жабдықтаушылар; Кредиттеу талаптарына, сондай-ақ банктің рейтингісіне байланысты сыйақы мөлшерлемесі; ОА; Қарыз алушылар тізбесі және құжаттар; Кредитті өтеу; Кепіл, Құжаттар, Кредитті өтеу; Қаржыландыру процесі; Төлемдерді енгізу және қамтамасыз ету процесі

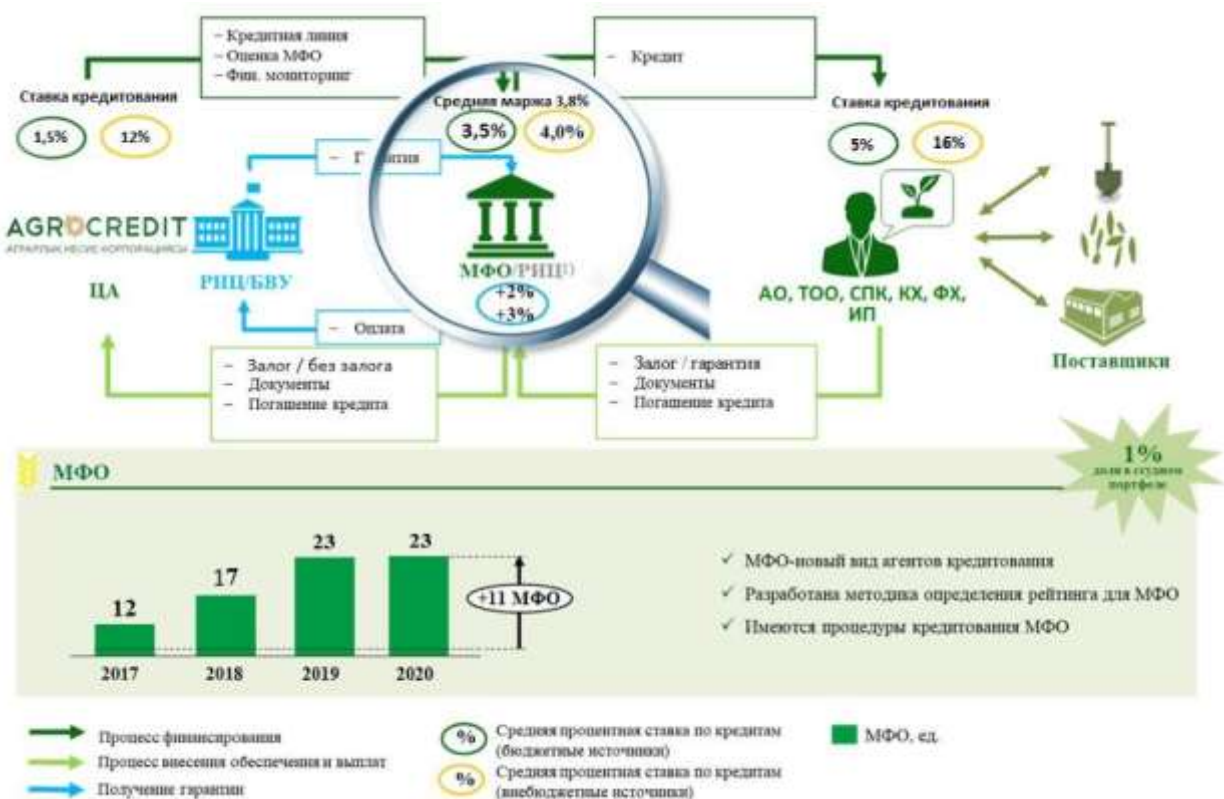
АНК-мен ынтымақтастықтың артықшылықтары:

- кепілсіз несие желісін ашу;
- ЕДБ операциялық қызметіне АНК-нің ең аз араласуы;
- бұрын АНК ұсынған қарыз алушылар тізбесінен берілген кредиттердің көлемі бойынша ғана есептілікті ұсыну.

Тежеуші факторлар:

- ауыл шаруашылығындағы жоғары салалық тәуекелдер;
- АӨК субъектілерін бағалауда банктердің жеткіліксіз мамандануы;
- банкке арналған ең жоғары лимитке (бір қарыз алушыға арналған ең жоғары тәуекел) қол жеткізуге байланысты бір банкке несие портфелінің көлемін ұлғайту бойынша шектеулер;
- жалпы әлсіреу аясында және банк секторының шоғырлануының салдарынан АНК тәуекел-тәбетін қанағаттандыратын ЕДБ саны қысқаруда;
- бюджет қаражатының жоқтығы.

Микроқаржы ұйымдары

29-сурет-МҚҰ арқылы кредиттеудің ағымдағы схемасы

Кредит желісі; МҚҰ бағалау; Қаржылық мониторинг; Кепіл; Төлем; Кредиттеу мөлшерлемесі, Жабдықтаушылар, ОА, АИО/ЕДБ, Кепіл/кепілсіз, Құжаттар, Кредитті өтеу, АҚ, ЖШС, ӘКК, ФШ, ЖК МҚҰ, МҚҰ-кредиттеу агентінің жаңа түрі, МҚҰ үшін рейтингісін анықтау әдіснамасы әзірленді, МҚҰ кредиттеу процедуралары бар

Қаржыландыру процесі, Төлемдерді енгізу және қамтамасыз ету процесі, Кепіл алу, Кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме (бюджет көздері), Кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме (бюджеттік емес көздер), МҚҰ, бірлік.

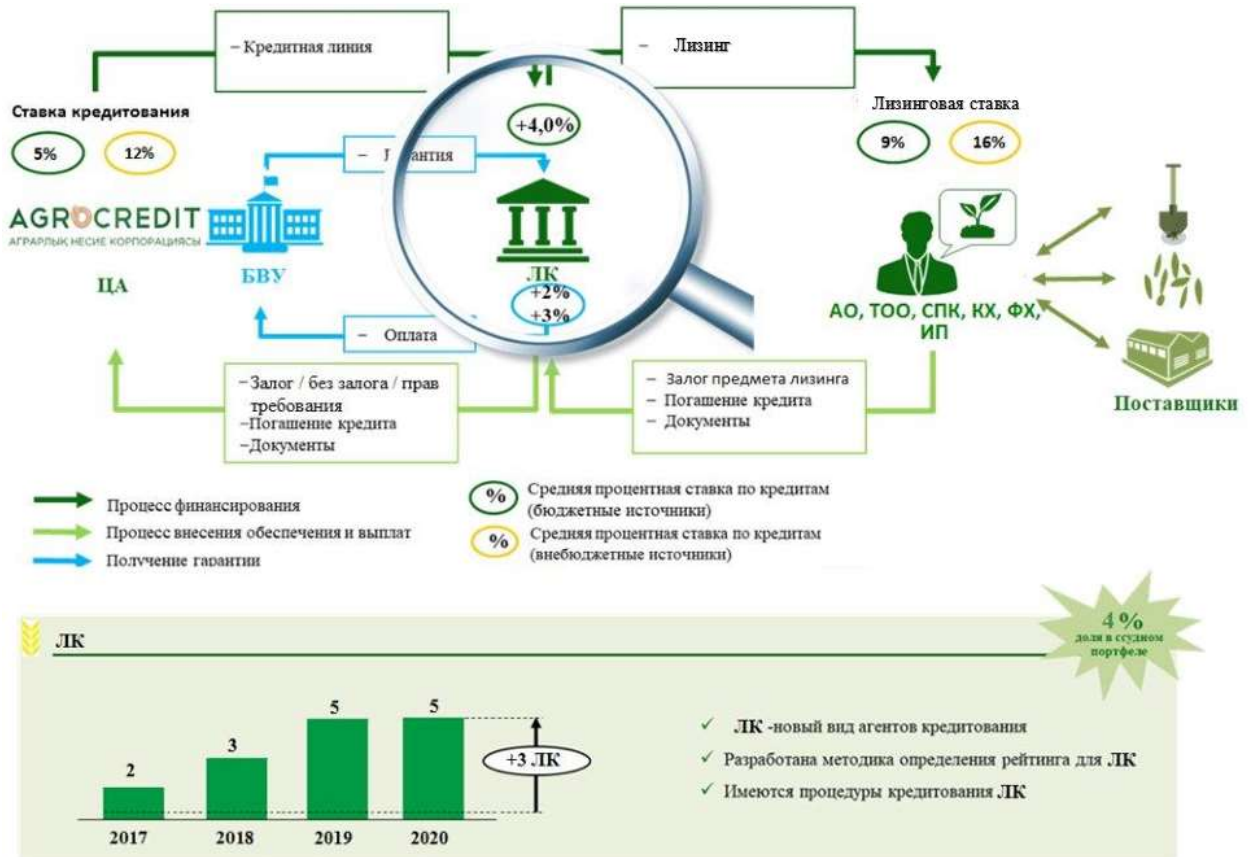
АНК-мен ынтымақтастықтың артықшылықтары:

- кредиттік ресурстарды тартудың төмен пайыздық мөлшерлемелері;
- «Сенімділігі жоғары» немесе «Сенімді» рейтинг кезінде кепілсіз кредит беру;
- соңғы қарыз алушыларды кепілге салып кредиттеу;
- 24-40 айға дейінгі жеңілдікті кезеңнің болуы;
- несиелендірудің ұзақ мерзімді мерзімдері;
- 2017 жылдан бастап МҚҰ өнім желісі кеңейтілді (ШҚБ бойынша кредиттеу қосылды).

Тежеуші факторлар:

- ауыл шаруашылығындағы жоғары салалық тәуекелдер;
- МҚҰ-да меншікті өтімділіктің болмауы (МҚҰ-ның Қарыз қаражатына, оның ішінде халықаралық және мемлекеттік қорландыру көздеріне жоғары тәуелділігі). Тиісінше шетелдік қорландыру көздерін тарту кезінде валюталық тәуекелдерді хеджирлеу құралдарының жоғары құны және олардың қысқа мерзімділігі байқалады);
- МҚҰ кепілдік қамтамасыз етудің болмауы;
- жобаларды талдау үшін МҚҰ қызметкерлерінің салалық біліктілігінің болмауы;
- МҚҰ үшін төмен пайыздық мөлшерлемелермен қорландырудағы шектеулілік (Искер бағдарламасын қоспағанда);
- МҚҰ кірістілігінің төмен деңгейі (маржа 4%-ға дейін);
- МҚҰ пайыздық мөлшерлемелері үшін ауыл шаруашылығы бизнесінің төмен рентабельділігі (ең жоғары мөлшерлеме жылдық 56%).

Лизингтік компаниялар

30-сурет-ЖК арқылы кредиттеудің ағымдағы схемасы

АНК-мен ынтымақтастықтың артықшылықтары:

- кредиттік ресурстарды тартудың төмен пайыздық мөлшерлемелері;
- кепілсіз және портфель кепілімен кредит беру;
- несиелендірудің ұзақ мерзімді мерзімдері;
- 24-36 айға дейін жеңілдік кезеңінің болуы.

Тежеуші факторлар:

- бюджеттік және бюджеттен тыс қаражаттың болмауы;
- ауыл шаруашылығындағы жоғары салалық тәуекелдер;
- жергілікті қаржы институттары тарапынан тартудың жоғары мөлшерлемелері (ЕДБ және т. б.);
- сыйақы мөлшерлемесін субсидиялауды шектеу (номиналды сыйақы мөлшерлемесі жылдық 17% - дан аспайтын жағдайда субсидияланады).

Қаржылық көрсеткіштер

2020 жылы АНК жалпы сомасы 277,3 млрд.теңгеге 7817 АШТӨ-ге кредит берді. Несие қоржынындағы АӨК субъектілерінің жалпы саны 22 001 бірлікті құрады, негізгі

қызметтен түскен кірістердің өсімі өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 15,6% - ды құрады, ұлғаю негізінен кредиттік ресурстарды беру көлемінің өсуі есебінен болды.

Көрсеткіштер	2016 ж.	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	2020 ж.
Кірістер	19,1	28,4	37,2	55,2	63,8
Шығыстар	15,3	20,0	23,9	35,1	39,7
КТС	0,8	1,4	3,0	4,1	4,4
Таза табыс	2,9	7,0	10,4	16,0	19,7
Жеке капитал	150,4	152,6	151,3	168,8	167,1
Активтер	218,4	247,1	372,3	462,9	547,2

31-сурет-АНК қызметінің негізгі көрсеткіштері, млрд. теңге

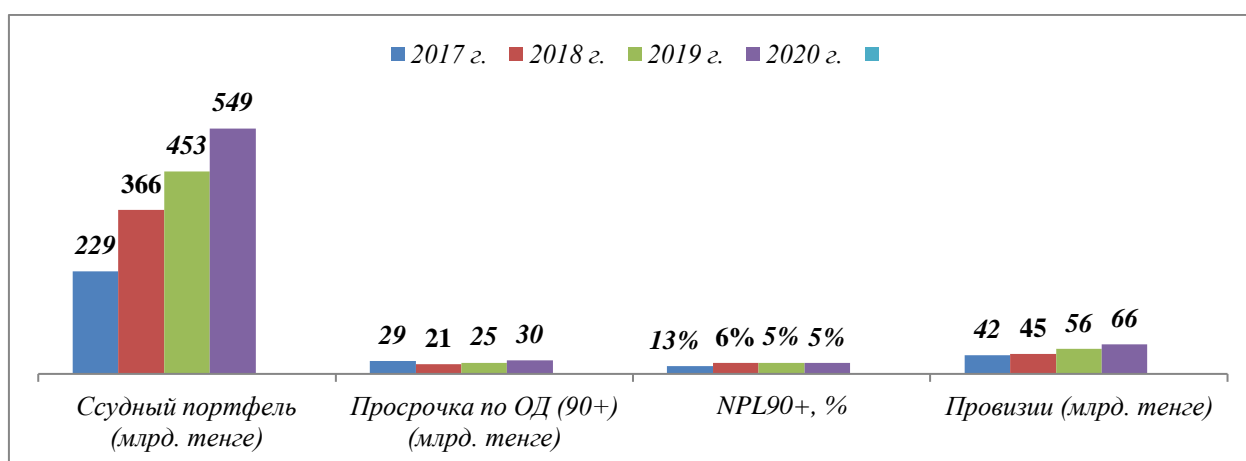
Аграрлық секторды кредиттеу бойынша АНК-нің негізгі миссиясын ескере отырып, активтердегі негізгі үлесті несие портфелі алады, 2020 жылдың соңында активтерден несие портфелінің үлесі 92% - ды құрады. 2020 жылы несие қоржынының өсуі 21,3% - ды немесе 96,4 млрд.теңгені құрады.

2015 жылы АНК базасында қаржы институттарын қорландыру жүйесін құру бөлігінде Холдинг қызметін трансформациялау шеңберінде ЕДБ, Қаржымині және ЛК арқылы кредиттеуді кезең-кезеңімен қайта бағдарлау бойынша жұмыс басталды.

№	2020 жылы сату каналдары	Саны, бірл.	Сомасы, млн. теңге	Үлесі, %
1	Тікелей кредиттеу	1 665	128 151,8	46,2
2	Қаржы институттарын қорландыру	6 152	149 170,2	53,8
ЖИЫНЫ		7 817	277 321,9	100

32-сурет-Қаржы институттарын қорландыру үлесі, %

Қаржы институттары бойынша несие портфелінің құрылымында тікелей кредиттеу және КТ Кредиттеу басым. 2020 жылы қаржы институттарын қорландыру арқылы жалпы сомасы 149,2 млрд.теңгеге 6 152 қарыз алушы қаржыландырылды, қаржы институттарын қорландыру үлесі кредиттеудің жалпы көлемінің 54% - ын-277,3 млрд. теңгені құрады.

33-сурет-АНК несие қоржыны, млрд. теңге

Қарыз портфелі (млрд.теңге)

НҚ бойынша төлей мерзімін кешіктіру (90+) (млрд.теңге)

Провизиялар (млрд.теңге)

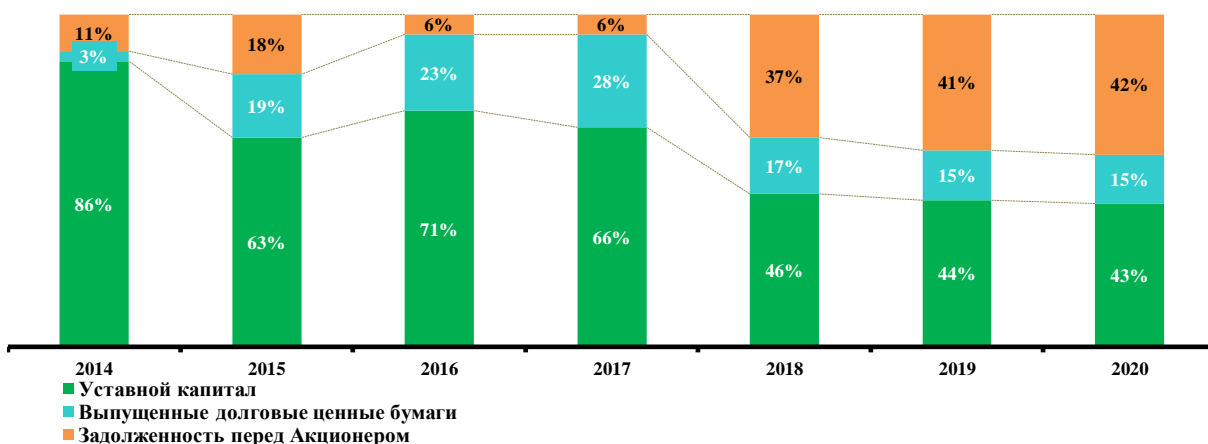
АНК тұрақты негізде несие қоржынының сапасын жақсарту бойынша жұмыс жүргізеді.

2020 жылдың қорытындысы бойынша проблемалық қарыздар бойынша берешекті өтеу жоспарының орындалуы (АНК басқармасының 2020 жылғы 31 қаңтардағы № 3 шешімімен бекітілген) 11 358,6 млн.теңгені немесе 116,4% құрады (ақшалай мәнде активтерді 2 706,0 млн. теңге балансқа қабылдау есебінен 8 652,6 млн. теңге түсті).

Тиімділік көрсеткіші ROA активтерін пайдалану 2020 жылы 3,89% - ды құрады, бұл өткен жылмен салыстырғанда 0,1% - ға артық, бұл 2019 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 23% - ға артық таза пайда алуға негізделген.

Меншікті капиталды пайдалану тиімділігінің көрсеткіші RO 2020 жылы өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 15% - ға көп болды, бұл 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 23% - ға көп таза пайда алуға байланысты болды.

АНК-ның қорландыру құрылымында едәуір үлесті Холдингтің қорландыру көздері алады. Алайда, 2014 жылдан бастап 2020 жылға дейін «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның АНК-дағы қаржыландыру үлесі 97,8%-дан 71,1%-ға дейін азайды.

34-сурет – «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ арқылы АНК қорландыру құрылымы, %

Жарғылық капитал

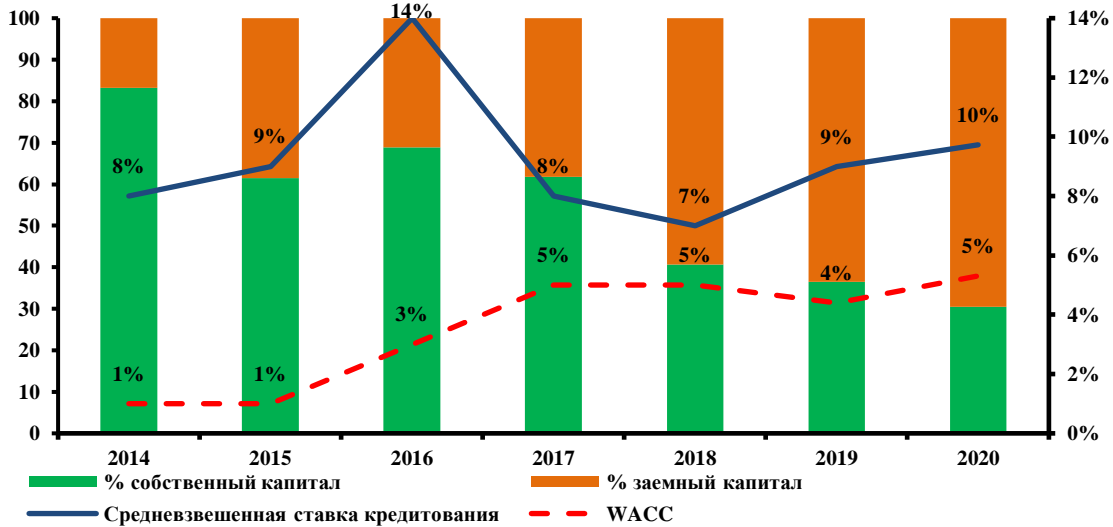
Шығарылған бағалы қағаздар

Акционер алдындағы берешек

"ҚазАгро" Холдингтің " АҚ АНК қызметін негізінен жарғылық капиталды толықтыру жолымен қаржыландырды. 2021 жылғы 01 қаңтардағы жағдай бойынша бөлінген қаражат көлемі 167,8 млрд.теңгені құрады. 9,2 млрд. теңге көлеміндегі өсім 2019 жылғы желтоқсанда өткен "ҚазАгроӨнім" АҚ-ны оған "ҚазАгроӨнім" АҚ-ны қосу жолымен қайта ұйымдастыру шеңберінде "ҚазАгроӨнім" АҚ акцияларын АНК жарғылық капиталына беру есебінен шартталған. Бұл ретте, АНК жарғылық капиталына ақшалай нысанда алынған қаржы қаражатының құрылымында бүгінгі күні КТ – 39%, Сыбаға - 20%, Агроэкспорт – 26% кредиттеу бойынша бағдарламалар басым.

Сондай-ақ, 2010 жылдан бастап көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарының бағдарламасын қаржыландыру мақсатында АНК жыл сайын бюджеттік кредит қаражатын тартады. Бағдарламаның қолданылу кезеңінде 2010 жылдан 2020 жылға дейін жалпы 407,2 млрд.теңге бөлінді. Бұл қарыз қысқа мерзімді болып табылады және бір жыл ішінде өтеледі. 2020 жылы Бағдарламаны іске асыру нәтижесінде жалпы сомасы 70,0 млрд.теңгеге 2401

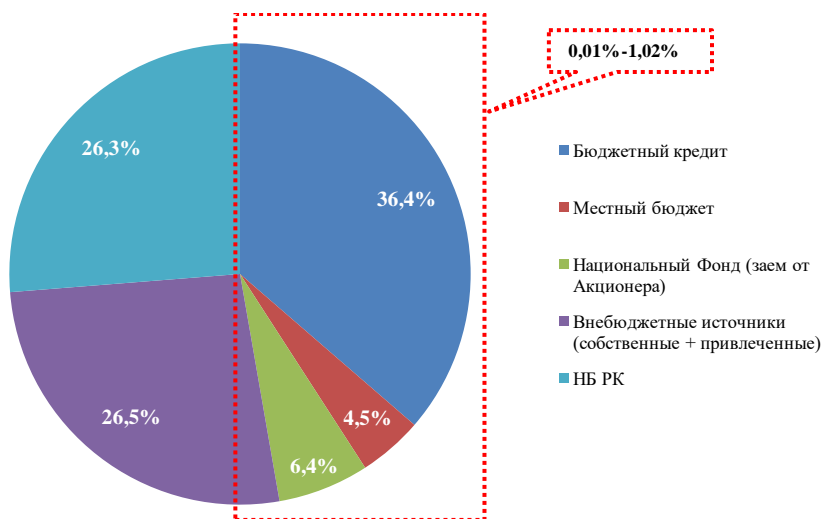
АШТӨ қаржыландырылды, олар жыл сайын 3,7 млн. гектардан астам немесе ҚР жалпы егіс алаңының (22,6 млн. гектар) 16% - ын өңдейді.

35-сурет-капиталдың орташа өлшенген құны

% жеке капитал
% қарыз капиталы
Кредит берудің орташа өлшемді мөлшерлемесі

Капитал нарығында қаражат тартуды және республикалық бюджет қаражаты, ҚР Ұлттық Банкі, ҚР Ұлттық қоры, ЖАО қаражаты есебінен қаржыландырудың ұлғаюын ескере отырып, тарихи WACC АНК төмен деңгейде сақталуда (2020 жылдың соңында 5,03%).

36-сурет-қорландыру көздері бөлінісінде капитал тарту құны, 2020 ж.

Бюджеттік кредит
Жергілікті бюджет
Ұлттық қор (Акционерден алынған қарыз)
Бюджеттен тыс көздер (жеке және тартылған)
ҚР ҰБ

АНК несиелік портфелінің 47% - дан астамы төмен пайыздық мөлшерлеме бойынша (0,01% -1,02%) тартылған капитал есебінен қалыптастырылады. Бағдарламалар бойынша кредиттеудің үлестік бөлінуін ескере отырып, АӨК субъектілерін төмен мөлшерлеме бойынша қаржыландыру мүмкіндігі меншікті капиталдан бөлінетін қаражатпен шектелетін болады.

Кесте 4-SWOT талдау

S – Күшті жақтары	W – Әлсіз жақтары
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ҚР а/ш секторын мемлекеттік қолдау ✓ Қаржы агенттігі мәртебесінің болуы <ul style="list-style-type: none"> ✓ Кредит берудің жеңілдікті шарттары және төмен пайыздық мөлшерлемен бюджеттік кредит ресурстарына қолжетімділік ✓ ҚХА филиалдарының ауқымды өңірлік желісінің болуы ✓ КТ желісі бойынша қаражатты орналастырудың жолға қойылған желісі; ✓ Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді және АӨК саласындағы қаржы институттарын қаржыландыру бойынша жинақталған сараптама тәжірибесі ✓ Мерзімі өткен кредиттердің төмен деңгейі (NPL 90 + 6% артық емес) ✓ Жұмысшылардың кәсіби штаты 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Пайыздық мөлшерлеме шамасының бюджеттік қорландыруға айтарлықтай тәуелділігі ✓ Қаржы институттары мен АӨК субъектілері үшін қаржылық емес қызметтердің дамымауы ✓ Автоматтандырудың төмен деңгейі ✓ Кредит беру, тәуекелдерді басқару, қазынашылық, тиімділікті басқару бизнес-процестерінің жеткіліксіз тиімділігі. ✓ Салалық тәуекелдерді хеджирлеудің қолданыстағы құралдарының жетіспеушілігі (сақтандыру, кепілдіктер) ✓ Кадрлардың жоғары ауысымы ✓ Капиталдандырудың болмауы ✓ Валютаның құбылмалылығы салдарынан жобалар құнының қымбаттауы
O – Мүмкіндіктер	T – Қауіптер
<ul style="list-style-type: none"> ✓ АӨК субъектілерін кейіннен кредиттеу үшін ЕДБ, МҚҰ, АИО, ЛК қаржыландыру жүйесін дамыту ✓ АӨК субъектілерін қаржыландыру құралдарын кеңейту ✓ Қаржыландыру көздері мен тетіктерін әртараптандыру ✓ Тарту көздері мен тетіктерін әртараптандыру қорландыру КТ институционалдық жетілу мен дербестігін дамытуға белсенді жәрдемдесу ✓ АНК-ның Холдингтің ЕҰ-мен синергияға қол жеткізу ✓ Экожүйелерді қалыптастыру үшін инвестициялық жобаларды бірлесіп қаржыландыру және сүйемелдеу 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Жағымсыз табиғи климаттық жағдайлар мен эпидемиялар ✓ А/ш секторын мемлекетпен қорландыру үлесінің төмендеуі ✓ АНК рейтингін төмендету ✓ Халықаралық қаржы нарығындағы проблемалардың салдарынан тартылатын қорландыру бойынша пайыздық мөлшерлемелердің артуы, инфляциялық жүктеменің және валюталық тәуекелдердің ұлғаюы ✓ АӨК субъектілерінің төлем қабілеттілігінің төмендеуі ✓ АӨК қаржыландыруға және ҚХА-мен ынтымақтастықты дамытуға қаржы институттарының мүдделілігін төмендету

Халықаралық тәжірибеге шолу

Халықаралық тәжірибеге сәйкес АӨК субъектілерін қолдаудың кредиттік-қаржылық жүйесі бағытының ерекшелігінің төрт негізгі түрін бөліп көрсетуге болады:

- АӨК субъектілерін қаржыландыруды ауыл шаруашылығына маманданған ірі банктер жүзеге асыратын мемлекеттер (Швеция, Нидерланды, Үндістан);

- коммерциялық банктер үшін банктік кредиттерге мемлекеттік кепілдіктер беру және пайыздық мөлшерлемелерді субсидиялау арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыру үшін

тиімді жағдайлар жасалатын мемлекеттер (Ұлыбритания, Словакия, Чехия, Қытай, Австрия, Бразилия);

- АӨК субъектілерін қаржыландыруда негізгі рөлді кооперативтік банктер атқаратын мемлекеттер (Франция, Германия, Польша, Оңтүстік Корея);

- АӨК субъектілерін қаржыландыруда банктік емес кредиттік ұйымдар, кредиттік серіктестіктер мен қауымдастықтар негізгі рөл атқаратын мемлекеттер (АҚШ, Австралия, Канада, орталық және Шығыс Еуропа елдері).

Әлемде АӨК несиелеудің бірыңғай саясаты жоқ. Әрбір жеке мемлекет АӨК-ті қолдаудың өзіндік бірегей экожүйесін қалыптастырды. АНК үшін мүмкіндіктердің ең көп санын анықтау үшін АҚШ (Farm Credit System), Германия (Rentenbank), Үндістан (NABARD), Бразилия (Brazilian Development Bank) сияқты әрбір төрт ерекшеліктің өкіл елдерінің АӨК дамыту институттары таңдалды.

Дамыған елдерде қорландырудың негізгі көздері капиталдың сыртқы нарықтары болып табылады, ал дамушы елдерде капитал нарықтарының әлсіз дамуына байланысты бюджет қаражаты басым болады. Шет елдердегі қолдау түрлерінің негізгісі кредит беру болып табылады. Салыстырмалы ұйымдарда Ауыл шаруашылығын қаржыландыруға қатысатын қаржы институттарының желісі тұтастай алғанда бірдей болып қала береді.

Фермерлік несие жүйесі (АҚШ)

Фермерлік кредит жүйесі-мақсаты АШТӨ-ні, ауыл шаруашылығымен байланысты кәсіпорындарды және ауыл инфрақұрылымын берушілерді қолдау және дамыту болып табылатын кредиттік серіктестіктер, банктер және мамандандырылған қосалқы институттар желісі. Несиелерден басқа, жүйелік ұйымдар лизинг, бірлесіп қаржыландыру, сақтандыру және басқа да қызметтерді ұсынады.

Мемлекет осы жүйенің кредиттік ұйымдарына тікелей қаржылық қолдау көрсетпейді. Жүйенің кооперативті меншік нысаны бар, ал жүйенің иелері – несие серіктестіктерінің соңғы қарыз алушылары. Капиталдың ішкі және сыртқы нарықтарында облигациялар шығару арқылы қаражат тартумен банктерді қаржыландыру жөніндегі Федералдық Корпорация айналысады. Ол жүйелік банктерге қаражат береді, банктер оларды несиелік қауымдастықтарға ұсынады, несиелік қауымдастықтар соңғы қарыз алушыларды қаржыландырады. Осылайша, жүйе капитал нарықтарынан АӨК субъектілеріне қаражаттың тұрақты қозғалысын қамтамасыз етеді. Фермерлік кредит жүйесі дамыған экономиканың үлгісі және кредиттік серіктестіктердің көп деңгейлі жүйесінің үлгісі болып табылады.

37-сурет-Фермерлік кредит жүйесінің бизнес-моделі

Фермерлік кредит істері жөніндегі кеңес
 Фермерлік кредит істері жөніндегі кеңестің әкімшілігі
 Қауымдастық мүшелері-қарыз алушылар, Кредитті қауымдастықтар, Фермерлік кредиттің банк жүйелері,
 Банкерді қаржыландыру жөніндегі федералды корпорация, Облигацияларды сату жөніндегі дилерлер,
 Инвесторлар (Халықаралық және АҚШ), Фермерлік кредит жүйесінің сақтандыру корпорациясы

Фермерлік несие жүйесінің бизнес-моделінің маңызды компоненттері:

- кредиттік серіктестіктердің көп деңгейлі жүйесін дамытудың табысты мысалы;
- жүйеде қосалқы құрылымдардың болуы;
- мемлекеттің тікелей қаржылық қолдауының болмауы.

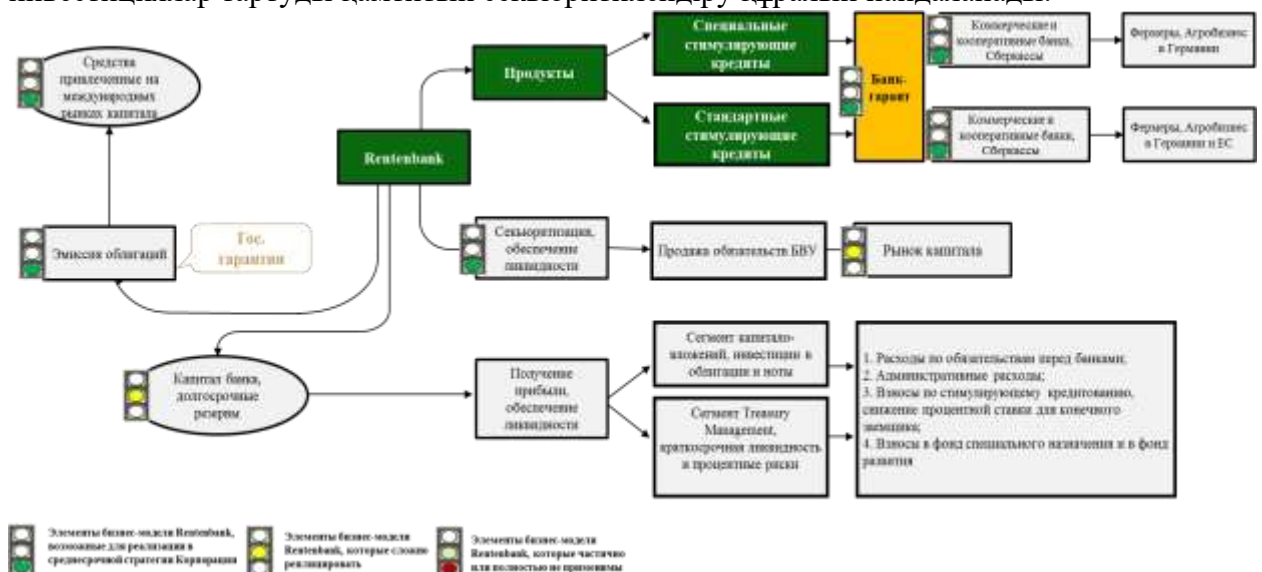
АНК үшін ең көп қолданылатын элементтер:

- сақтандыру жүйесі.

Landwirtschaftliche Rentenbank (Германия)

Rentenbank-бұл несиелер мен арнайы қорлар арқылы ауыл шаруашылығын қолдауды жүзеге асыратын мемлекеттік банк. Банктің негізгі өнімдері Германия мен Еуропалық Одақтағы фермерлер мен агробизнеске берілетін арнайы ынталандырушы несиелер мен стандартты ынталандырушы несиелер болып табылады. Банк bürgschaftsbank кепілгер банкінің қатысуымен несиені қайта қаржыландыру схемасын қолдана отырып, коммерциялық және кооперативті банктер арқылы соңғы қарыз алушыларға несие береді. Rentenbank, жергілікті банкке кепіл талабына ие бола отырып, соңғы қарыз алушылар берешекті өтемеген жағдайда кредиттік тәуекелдерді көтермейді. Несиелік ұйымдар пайыздық маржаны бағалайды және несиелік тәуекелдерді толығымен көтереді.

Банк үшін қорландырудың негізгі көзі халықаралық капитал нарықтарында тартылған қаражат болып табылады. Банк өзінің міндеттемелері бойынша ГФР-дың мемлекеттік кепілдігінің болуы арқасында КАПИТАЛ НАРЫҚТАРЫНА еркін қол жеткізе алады және қайта қаржыландырудың тиімді шарттарына ие. Rentenbank облигациялары бойынша кредиттік тәуекелдер ГФР шығарған салыстырмалы облигацияларға инвестициялармен байланысты тәуекелдерге тең. Банк сондай-ақ өтімділікті қамтамасыз ету және кіріс алу мақсатында міндеттемелерді сатуды және бағалы қағаздарға инвестициялар тартуды қамтитын секьюритизлендіру құралын пайдаланады.

38-сурет-Rentenbank бизнес-моделі

Rentenbank бизнес моделінің маңызды компоненттері:

- Банк міндеттемелері бойынша Мемлекеттік кепілдік және капитал нарықтарында арзан қаражат тарту мүмкіндігі;
- кепілгер банкпен кредитті қайта қаржыландыру схемасы;
- секьюритилендіру құралдары.

АНК үшін ең көп қолданылатын элементтер:

- қаржы институттарымен жұмыс істеу үшін кепілгер банкті құру мақсатында Холдингтің еншілес ұйымдарын тарту мүмкіндігі;
- секьюритилендірілген қарыздар шығару мүмкіндігі.

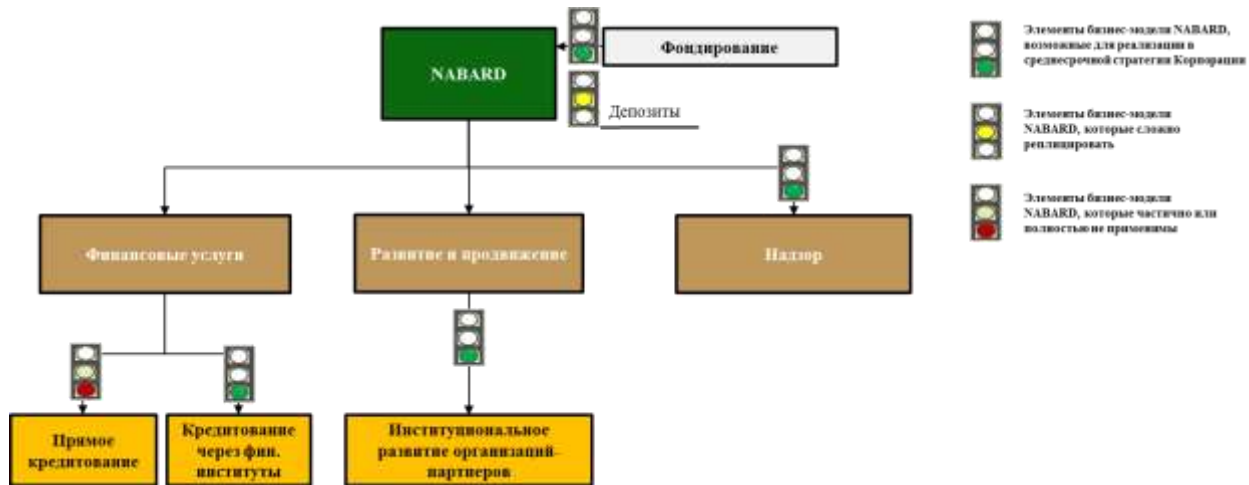
НАБАРД (Үндістан)

NABARD (ауыл шаруашылығы және ауылды дамыту Ұлттық Банкі) мемлекеттің 100% қатысуымен АӨК дамыту институты болып табылады. Банк үшін қорландырудың негізгі көздері қорлар, мемлекеттік бюджет, депозиттер, халықаралық қарыздар және облигациялар шығарудан түскен кірістер болып табылады.

Банктің бизнес-моделінде қызметтің үш негізгі бағыты айқындалған: Ауыл шаруашылығын қаржыландыру, АӨК субъектілерін және серіктес қаржы ұйымдарын ілгерілету мен дамыту және қадағалау мен реттеу функциялары. Қаржы қызметтері шеңберінде банк АӨК субъектілерінің өндірістік қызметін қаржыландыруды, басқа қаржы ұйымдары берген кредиттерді қайта қаржыландыруды, сондай-ақ қаржыландырылған инвестициялық жобалардың мониторингін жүзеге асырады. Банк пайдаланатын негізгі қаржыландыру құралдары: өңірлер бойынша ауылдық кредитке қажеттілікті бөлуді жоспарлау, кредиттік желілерді ұсыну, АӨК-дегі инвестициялық жобаларды қоса қаржыландыру болып табылады. Бұдан басқа, банк сақтандыру компанияларымен белсенді ынтымақтасады.

Даму және ілгерілету функциялары ауылдық жерлерде АӨК және қаржы жүйесі субъектілері үшін оқыту, тренингтер, консультациялар өткізу, инновациялық модельдер мен практикаларды дамыту арқылы іске асырылады. Банк микрокредит беру жүйесін дамыту және халықтың әлеуметтік осал топтарын қолдаудың арнайы қорларын құру арқылы ауылдық жерлерде қаржыландырудың қолжетімділігін арттыруға тікелей қатысады. Сондай-ақ, банк заңнаманы қалыптастыруда мемлекетті қолдауды жүзеге асырады және ауылдық жерлерде инфрақұрылымды дамытуға қатысады.

Банктің қадағалау функцияларына өңірлік банктер мен кооперативтік банктердің жай-күйін инспекциялау және мониторингтеу кіреді.

39-сурет-NABARD бизнес-моделі

Қорландыру; Депозиттер
Қаржылық қызметтер; Дамыту және жылжыту; Бақылау
Тікелей кредиттеу; Қаржы институттары арқылы кредиттеу; Серіктес ұйымдардың
институционалдық дамуы

NABARD бизнес моделінің маңызды компоненттері:

- қаржыландыру, жылжыту және дамыту және қадағалау функцияларын біріктіру.

АНК үшін ең көп қолданылатын элементтер:

- қаржы институттарын институционалдық дамыту;

- АӨК субъектілері мен қаржы институттарын білім беру және консультациялық қолдау.

BNDES (Бразилия)

BNDES (экономикалық және әлеуметтік даму Ұлттық Банкі) мемлекеттің 100% қатысуымен даму институты болып табылады. Банк үшін қорландырудың негізгі көздері мемлекеттік бюджет, салық аударымдары қоры, халықаралық қарыздар және облигациялар шығарудан түскен кірістер болып табылады.

Банк Бразилияда ұзақ мерзімді қаржыландырудың негізгі көзі болып табылады. Банк инвестициялық жобаларды қаржыландыруға бағытталған. Қазіргі уақытта стратегиялық басымдық ауыл шаруашылығындағы және басқа салалардағы микро, шағын және орта кәсіпорындарды қолдау болып табылады.

Банк - Ауыл шаруашылығын дамытудың 15 бағдарламасын жүзеге асырады. Банктің негізгі өнімі тікелей, сондай-ақ серіктес қаржы институттары арқылы берілетін кредит беру болып табылады. Банктің азық-түлік желісінде микро және шағын кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлерді қаржыландыруға бағытталған несие карталары да бар. Банкте экспортты жылжытуға бағытталған арнайы несие желілері бар. Банк сонымен қатар қаржы институттары арқылы қаржылық және операциялық лизингті ұсынады. Дәстүрлі қаржы өнімдерінен басқа, банк Бразилиялық кәсіпорындарды үлестік қаржыландыру құралдары арқылы қолдайды. BNDES мамандандырылған қорлар арқылы инновациялық және технологиялық жобаларға гранттар мен субсидиялар бөледі.

40-сурет-BNDES бизнес моделі
 Қорландыру
 Кредиттеу; Тікелей; Қаржы институттары
 Лизинг
 Үлестік қаржыландыру; Тікелей; Инвестициялық қорлар
 Кепілдер
 Дамыту; Гранттар мен субсидиялар

BNDES бизнес моделінің маңызды компоненттері:

- Ауыл шаруашылығын қолдауға кешенді тәсіл-кредит беру құралдары мен бағдарламаларының үлкен саны;
- лизингпен, үлестік қаржыландырумен, кепілдіктермен, гранттармен және субсидиялармен айналысатын еншілес ұйымдардың және қорлардың болуы.

АНК үшін ең көп қолданылатын элементтер:

- АӨК субъектілері үшін кепілдіктер жүйесін дамыту;
- қаржы институттары арқылы қаржылық және операциялық лизингті дамыту;
- қаржы институттары арқылы несиелендіруді дамыту;
- үлестік қаржыландыру құралын қарастыру мүмкіндігі.

41-суретте АӨК дамытудың халықаралық институттарында және АНК-де пайдаланылатын қаржы құралдары мен даму элементтері көрсетілген. АНК стратегиясын іске асыру үшін дәстүрлі қаржы-кредит тетіктерін және даму мен ілгерілеу құралдарын кешенді қолдану қажет:

- 1) АӨК субъектілері үшін кепілдіктер жүйесін дамыту;
- 2) АӨК-ге барынша экономикалық әсері бар жобаларды қаржыландыруға назар аудару;
- 3) АӨК қосылған құн тізбегінің әртүрлі бағыттары бойынша жобаларды қаржыландыру;
- 4) қаржылық және операциялық лизингті дамыту;
- 5) АӨК субъектілері үшін консультациялар мен оқыту ұсыну;

- б) ауылдық жерлерде инфрақұрылымды дамыту;
- 7) қаржы институттарын институционалдық дамыту болып табылады.

41-сурет-АӨК субъектілерін қолдау жүйесінің халықаралық тәжірибесі

Инструменты	rentenbank	FARM CREDIT	BNDES	AGROCREDIT		
Финансовые услуги						
Прямое - кредитование		✓	✓	✓	✓	●
Кредитование через фин. институты	✓		✓	✓	✓	●
Долевое финансирование			✓			●
Гарантии для субъектов АПК			✓			●
Специализированные фонды	✓		✓	✓		●
Со-/Финансирование инвестиционных проектов	✓	✓	✓	✓	✓	●
Лизинг прямой		✓				●
Лизинг через фин. институты			✓			●
Венчурное финансирование			✓			●
Гранты/Субсидии	✓		✓	✓	✓*	●
Страхование		✓		✓		●
Развитие						
Консультационные услуги		✓		✓		●
Обучение и тренинги				✓	✓*	●
Методологическая поддержка				✓		●
Развитие инфраструктуры в сельской местности	✓	✓	✓	✓		●
Инвестиционные проекты по развитию финансовых институтов				✓	✓*	●

● Инструменты рекомендуемые для реализации в среднесрочной стратегии Корпорации
 ● Инструменты, которые сложно реализовать
 ● Инструменты, которые частично или полностью не применимы * - реализация данной меры не в полном объеме

Мақсатты бизнес-модель

Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, АӨК-ті дамыту циклінде белгілі бір кезеңде АӨК субъектілері санының өсуінің баяулауы және олардың кейіннен іріленуі басталады. Бұл ретте АӨК ЖІӨ-нің өсуі кәсіпорындардың тиімділігін біртіндеп арттыруға негізделеді. Қазақстанда соңғы бес жылда АӨК субъектілері санының шамалы өсуі байқалады және ауыл шаруашылығын дамытудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыру есебінен ауыл шаруашылығы кооперациясының өсуі байқалады. АӨК жалпы қосылған құнының өсуі де едәуір дәрежеде Ауыл шаруашылығын дамытудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асырумен түсіндіріледі.

Қаржылық қолдау шараларына қарамастан, еңбек өнімділігінің төмендігі және өндірістің ұсақ тауарлы болуы ауыл шаруашылығына тән белгілер болып қала береді. Осылайша, АӨК субъектілерінің орнықтылығын, олардың өнімділігін және технологиялық жаңғыртылуын арттыру үшін Даму стратегиясы шеңберінде оператор мен даму институтының функцияларын біріктіретін теңгерімді тәсіл әзірленді.

АНК - АӨК дамытудың мемлекеттік бағдарламаларының операторы ретінде АӨК субъектілерін мемлекеттік көздерден, капиталдың ішкі және сыртқы нарықтарынан қаржыландыруды қамтамасыз ету жолымен бағдарламаларды іске асыруды жүзеге асыратын болады. Даму институты ретінде АНК АӨК субъектілерін қаржыландыру

жүйесіне және АӨК қосылған құнының тізбегіне АӨК субъектілерін қосу үшін АӨК субъектілерінің экономикалық тиімділігін және олардың қаржылық сауаттылығын арттыруға қолдау көрсетуге шоғырландырылатын болады.

Функции оператора и института развития

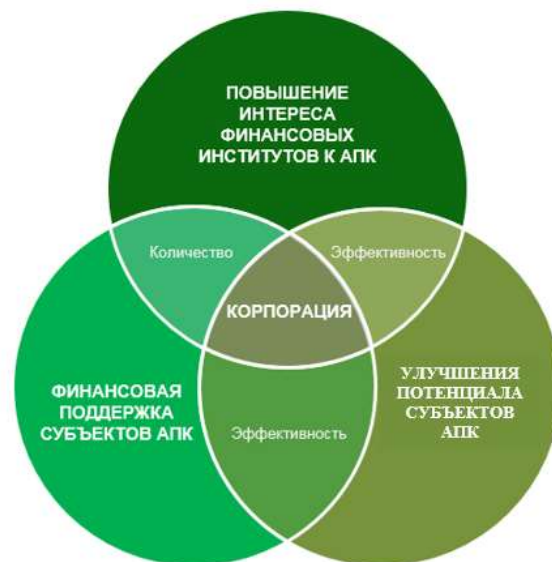
Оператор

1. Реализация гос. программ развития путем обеспечения финансового потока от государства к субъектам АПК

Институт развития

1. Долгосрочное финансирование инвестиционных проектов в АПК, которые полностью не могут быть профинансированы частными финансовыми институтами
2. Продвижение политики, новых практик и инноваций, способствующих развитию АПК
3. Усиление системы кредитования в сельской местности посредством институционального развития
4. Мониторинг и консультирование финансовых институтов в сельской местности
5. Консультационные услуги

Комплексный подход

42-сурет АНК Стратегиясының тұжырымдамасы

Бюджет қаражатына тәуелділікті азайту үшін АНК өзінің қорландыру көздерін әртараптандыратын болады. Капиталдың ішкі нарықтарында қаражат тарту негізінен корпоративтік облигациялар шығару арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. АНК сондай-ақ халықаралық қаржы институттарынан қаражат тартатын болады. Нысаналы бизнес-модельде АНК қызметінің екі негізгі бағыты айқындалды: қаржылық және қаржылық емес қолдау шаралары.

Бірінші бағыт АӨК-ні қаржыландыру бөлігінде қаржы институттарының институционалдық дамуының артуына қарай тікелей кредит беруді (оның ішінде микрокредит беруді) және тікелей емес кредит беруді қамтитын болады.

АНК сондай-ақ АӨК-ге әлеуметтік-экономикалық тиімділігі барынша жоғары инвестициялық жобаларды қаржыландыратын болады.

Тікелей қаржыландыру

43-сурет-тікелей қаржыландыруға көзқарас

Қаржыландыру; Қаржылық қолдау шаралары;
 АӨК субъектілері; Инвесторлар
 АӨК-дегі ірі инвестициялық жобаларды бірлесіп қаржыландыру және іске асыруға көмек көрсету

АНК салаға неғұрлым әлеуметтік-экономикалық әсері бар АӨК субъектілерін қолдауға бағытталған нақты жеңілдікті қаржыландыруды жүзеге асыратын болады. Еңбек өнімділігін арттыру және салынған қаражаттың тиімділігін барынша арттыру мақсатында АӨК субъектілеріне кешенді консультациялық қолдау алу үшін жағдайлар жасалатын болады.

Стратегия шеңберінде АӨК инвестициялық жобаларын қаржыландыру және сүйемелдеу жүзеге асырылатын болады.

Кредиттік серіктестіктер арқылы қаржыландыру

44-сурет-КС арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыруды дамыту тәсілі

Халықаралық қаржылық институттар Қаржылық қолдау шаралары; Қаржылық емес қолдау шаралары
 Қаржыландыру және ортақ қаржыландыру
 Серіктестер (КС қауымдастықтары) КС
 Агробизнесті қолдау орталығы (әдістемелік, білім беру және консультациялық қолдау)

АӨК субъектілерін кредиттік серіктестіктер арқылы қаржыландыруды дамыту шеңберінде:

- КС қаржыландыру;
- КТ жүйесін институционалдық дамытуды кешенді қолдау.

Микроқаржы ұйымдары арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыру

45-сурет-АӨК субъектілерін МҚҰ, АИО арқылы қаржыландыруды дамыту тәсілі

Халықаралық қаржылық институттар Қаржылық қолдау шаралары
 Қаржыландыру
 МҚҰ, АИО АӨК субъектілері

АӨК субъектілерін қаржыландыруды дамыту шеңберінде микроқаржы ұйымдары арқылы ауылдық жерлерде барынша қамтылатын жұмыс істеп тұрған орнықты МҚҰ, АИО-ға кредит беру жүзеге асырылатын болады.

Даму институты ретінде АНК ХҚҰ нарығын дамыту үшін мынадай іс-шараларды жүзеге асыруды жоспарлап отыр:

- 1) мемлекеттік және өзге де қорландыру көздері есебінен қорландыруды кеңейту жағдайларын жасауға міндетті;
- 2) Азық-түлік бағдарламасының шарттарын және МҚҰ-ға қойылатын негізгі талаптарды жетілдіруге міндетті.

Мемлекет басшысы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 26 қаңтардағы кеңейтілген отырысы барысында "еңбек" мемлекеттік бағдарламасының құралдарын қайта қарау және шағын қаржыландыруды дамыту қажеттігі туралы тапсырма берді.

Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің (22.09.2020 Ж.және 22.10.2020 ж.) жобалық кеңсеге отырыстарында берілген тапсырмаларын орындау үшін ҰЭМ "Атамекен" ҰКП-мен және мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп, мемлекет пен ҰКП-ның қатысуымен микроқаржы ұйымдарын дамыту тұжырымдамасының жобасын әзірледі.

Тұжырымдаманың мақсаты кәсіпкерлік қызметпен айналысуға тарту арқылы халықтың экономикалық белсенділігін арттыру үшін МҚҰ құру көзделеді.

Тұжырымдаманың негізгі міндеттері:

- * халықты кәсіпкерлік қызметке жаппай тарту;
- * перспективалы кәсіпкерлік идеяларды қолдау;
- * Практикалық оқыту, қатысушылардың бизнес жүргізу дағдыларын игеруі;
- * жастар арасында кәсіпкерлік қызметті насихаттау;
- * ауылда бизнес-ортаны қалыптастыру.

Осылайша, осы міндеттерді шешу үшін Үкімет Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 14.05.2020 ж. №70-ө және 25.02.2021 Ж. №40-ө өкімдеріне сәйкес 2020-2021 жылдарға арналған Жұмыспен қамту Жол картасына (бұдан әрі - ЖҚЖК) екінші бағытқа өзгерістер енгізді:

-отандық тауарлар өндірісін, қызметтер көрсетуді дамыту және жұмыс орындарын құру үшін "Бастау Бизнес" жобасы түлектерінің бизнес – жоспарларын қаржыландырудың (микрокредиттеудің) қолжетімділігін арттыру, сондай-ақ "2021-2023 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы" Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Заңда (Мемлекет басшысы 25.05.2021 ж. қол қойған) мынадай бағыттар бойынша қаржы бөлу көзделген: 2021 жылы ҰКП және ЖАО қатысуымен МҚҰ қорландыру үшін 22,5 млрд.теңге мөлшерінде.

Бұдан басқа, қаржыландырудың (микрокредиттеудің) қолжетімділігін арттыру мақсатында АНК МҚҰ-ны қорландыру жөніндегі бизнес-процесті оңтайландыруды жүзеге асырғанын, оның ішінде жаңасын әзірлегенін және қолданыстағы ІНҚ-ға тиісті өзгерістер енгізгенін атап өту қажет.

Қазіргі уақытта, "Атамекен" ҰКП өңірлерде ҰКП мен ЖАО - ның қатысуымен 15 МҚҰ құруға бастама жасады (ЖАО – ның қатысу үлесі-49%, ҰКП-51%).

Кәсіпкерлік субъектілері үшін қаржыландырудың қолжетімділігін арттыру жөніндегі тапсырмаларды орындау үшін ЖАО АНК-ны ЖҚЖК шеңберінде Кредиттеу жөніндегі өңірлік ұйым ретінде айқындады. ЖАО 10 жылға дейінгі мерзімге жылдық 0,01% мөлшерлемесі бойынша АНК бюджеттік кредитін ұсынады. МҚҰ қорландыру 10 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2% мөлшерлеме бойынша жоспарланады. МҚҰ-ның соңғы қарыз алушысы үшін шағын несиелік 7 жылға дейінгі мерзімге жылдық 6% - ды құрайды, қарыз

сомасы 8 мың АЕК-ке дейін. Осы бағдарлама бойынша күтілетін нәтиже 2 670 жобаны қаржыландыруды, 6 800 жұмыс орнын құруды көздейді.

Екінші деңгейдегі банктер арқылы қаржыландыру

46-сурет-ЕДБ арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыруды дамыту тәсілі

Халықаралық қаржылық институттар   Қаржылық қолдау шаралары
 Қаржыландыру және ортақ қаржыландыру
 Инвестициялық жобаны сату/табыстау
 ЕДБ   АӨК субъектілері

АӨК субъектілерін қаржыландыруды дамыту шеңберінде екінші деңгейдегі банктер арқылы жүзеге асырылатын болады:

- ең алдымен, қамтудың кең ауқымы бар және қаржылық тұрақтылықты көрсететін банктермен өзара іс-қимыл;
- ірі инвестициялық жобаларды бірлесіп қаржыландыру.

Бұл ретте АНК қаржы институттарын тарту әртүрлі құралдар арқылы жүзеге асырылатын болады, оның ішінде:

- 1) жобаның инвестициялық бөлігін кейіннен кредиттеу үшін ЕДБ қорландыру. Бұл ретте айналым капиталын ЕДБ өзі қаржыландыратын болады;
- 2) ЕДБ мен АНК бірлесіп қаржыландыратын және жоба бойынша тәуекелдерді бөлісетін бірлесіп қаржыландыру (синдикатталған қарыз);
- 3) АНК мен ЕДБ арасындағы ЕДБ АНК айқындаған талаптарды ескере отырып, АНК қаржыландыру үшін жобаларды іріктеуді және талдауды жүзеге асыратыны туралы агенттік келісімді қамтиды;
- 4) ЕДБ-нің АНК-мен қаржыландырылған жобаларын сату, бұл АНК-ге жаңа жобаларды қаржыландыру үшін іске асырылған жобалар бойынша қаражатты мерзімінен бұрын шоғырландыруға мүмкіндік береді.

Лизингтік компаниялар арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыру

47-сурет-ЖК арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыруды дамыту тәсілі

Халықаралық қаржылық институттар Қаржылық қолдау шаралары
Қаржыландыру ЛК АӨК субъектілері

Лизингтік компаниялар арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыруды дамыту шеңберінде мыналар жүзеге асырылады:

- осы құралды енгізу кезінде халықаралық қаржы институттарынан бірлесіп қаржыландыру және қорландыруды тарту;

- ЕДБ еншілес ұйымдары және жеке меншік ЖК болып табылатын ЖК-мен өзара іс-қимыл жасау.

Даму институты лизинг нарығын дамыту үшін келесі іс-шараларды қалай жүзеге асыруды жоспарлап отыр:

1) мемлекеттік және өзге де қорландыру көздері есебінен қаржы лизингін кеңейту жағдайларын жасауға міндетті;

2) қамтамасыз ету түрлерінің баламалы нұсқаларын енгізу, оның ішінде кепіл нысанасын Бағалау жөніндегі тәсілдерді қайта қарау;

3) өнім бағдарламасының шарттарын және лизингтік компанияларға қойылатын негізгі талаптарды жетілдіру.

4) АӨК және байланысты салаларға арналған лизинг құралдарының әдіснамалық және технологиялық базасы бойынша лизингтік компаниялармен бірлескен жұмыс.

АК миссиясы мен көрінісі

Миссиясы

АНК миссиясы қаржыландырудың қолжетімді және тиімді жүйесін қалыптастыру жолымен Қазақстан Республикасының АӨК-сінің орнықты дамуына жәрдемдесу болып табылады.

Пайымдауы

АНК-қызметтің тиімді моделіне ие, қаржыландырудың тұрақты және қолжетімді жүйесін дамыту жолымен АӨК-ні индустрияландыруға, қарқындалуға және әртараптандыруға ықпал ететін АӨК-ні дамытудың негізгі институты.

Қызметтің стратегиялық бағыттары

48-сурет-АНК қызметінің стратегиялық бағыттары

1. АӨК субъектілерін қаржыландырумен қамтуды ұлғайту, қаржы институттарының институционалдық жетілуіне және ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің өсуіне жәрдемдесу

1.1. мақсат АӨК субъектілерін қаржылық қызметтермен қамтуды ұлғайту

1.1.1. міндет АНК кредиттеу бағдарламалары шеңберінде КТ, МҚҰ, АИО, ЕДБ, ЛК тікелей кредиттеу және қорландыру арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыру көлемін ұлғайту мүмкіндігін пысықтау

АНК қаржы институттары арқылы АӨК субъектілерін қаржыландыру үлесін ұлғайту мүмкіндігін пысықтауды қоса алғанда, тікелей кредит беру (микрокредит беруді қоса алғанда) арқылы АӨК субъектілеріне жеңілдікті қаржыландыруды ұсыну жөніндегі жұмысты жалғастырады.

"Қолжетімді кредит беру міндетін шешу үшін ұзақ мерзімді теңгелік өтімділікті қамтамасыз етудің кейбір мәселелері туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 11 желтоқсандағы № 820 қаулысына сәйкес өңдеу өнеркәсібіндегі өндірісті кеңейту, АӨК және ішкі нарықты отандық өндірушілердің тауарларымен және қызметтерімен толықтыру бойынша стратегиялық міндеттер қойылды, оның шеңберінде АНК өндіріс және кредит беру жөніндегі басым жобаларды қаржыландыру жөніндегі оператор болып табылады. екінші деңгейлі банктермен қатар АӨК-де қайта өңдеу.

Жалпы әлсіреу аясында және банк секторының шоғырлануының нәтижесінде АНК тәуекел-тәбетін қанағаттандыратын ЕДБ саны қысқаратынын атап өту қажет. ЕДБ-ның шоғырлануы оларды неғұрлым сенімді әріптестер етеді, бірақ АНК-нің меншікті капиталының мөлшері оларды қорландыру көлемін ұлғайтуға, сондай-ақ АНК-нің уақытша бос ақша қаражатын орналастыруға, ЕДБ-нің кепілдіктерін ТдӨДҚ-дағы қарыздар бойынша қамтамасыз ету ретінде қабылдауға, сондай-ақ кредиттік серіктестіктердің депозиттік қаражатын кепілге қабылдауға мүмкіндік бермейді.

Ішкі нарықты отандық өніммен қамтамасыз ету және елдің экспорттық әлеуетін арттыру қажеттілігін ескере отырып, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жоспарлау

жүйесінің құжаттарында көзделген көлемде жарғылық капиталды ұлғайтуға АНК бюджет қаражатын бөлуге қажеттілік бар.

АНК бұл үшін қажетті жағдайлар мен ынталандырулар жасай отырып, КТ, МҚҰ, АИО, ЕДБ және ЛК арқылы көбінесе шағын және орта бизнесті қаржыландыратын және бірлесіп қаржыландыратын болады. АНК саланың өндірістік циклі, қосылған құн тізбегіндегі алшақтықтар, сондай-ақ бизнестің бір мезгілде бірнеше қаржы өнімдеріне қажеттілігі ескерілетін АӨК субъектілері үшін бағдарламалар/өнімдер әзірлеу кезінде кешенді тәсіл қолданылатын болады. Осылайша, АНК өтеу кестесінің өндіріс циклдеріне және АӨК субъектілерінің қажеттіліктеріне сәйкестігі мақсатында қаржы өнімдері мен құралдарының оңтайлы үйлесімін қамтитын "азық-түлік пакетін" қалыптастыру бойынша жұмысты жалғастырады.

49-сурет-азық-түлік пакетінің мысалы (өнім жинау)

- 1 бағдарлама : Айналым қаражаты, Негізгі құралдарды сатып алу
- 2 бағдарлама : Айналым қаражаты, Негізгі құралдарды сатып алу, «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ-ның ішінара кепілдігі
- 3 бағдарлама :Негізгі құралдарды сатып алу, «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ-ның ішінара кепілдігі

Тікелей қаржыландырудан басқа, АӨК субъектілерін кейіннен кредиттеу үшін ЕДБ қаржыландыру ЕДБ бірлесіп қаржыландыру құралы арқылы жүзеге асырылатын болады, бұл АӨК-ні банктер қаражаты есебінен қаржыландыру үлесін арттыруға мүмкіндік береді. Банктердің тәуекел-тәбетіне және АНК-ні қолдаудың қаржылық емес шараларын іске асырудың тиімділігіне қарай банктік қоса қаржыландыру үлесі дәйекті түрде ұлғаятын болады. Осындай практика МҚҰ-ға, ЖК-ға, сондай-ақ АӨК-ні қаржыландыру бөлігінде олардың институционалдық дамуына қарай КТ-ға қолданылатын болады.

Қаржыландыру алған АӨК шағын субъектілерінің санын арттыру мақсатында АНК АӨК субъектілерін қаржыландырумен қамтудың кеңдігін қамтамасыз етуге қабілетті

негізгі арналардың бірі ретінде КС, МҚҰ, АИО-ны қаржыландыруға және дамытуға бағытталатын болады. АӨК пен орта бизнестің тұрақты шағын субъектілерін қаржыландыру үшін негізінен ЕДБ және ЖК арқылы қаржылық қолдау көрсету жоспарлануда.

АӨК субъектілерін қаржы институттарының қаржыландыру және қоса қаржыландыру деңгейін арттыру үшін АНК әріптес қаржы институттары үшін қаржыландырудың өзара тиімді шарттарын (оңтайлы пайыздық мөлшерлеме, кредит желісінің мөлшері, кезең және т.б.) әзірлеуге және бұл ретте қаржы институттарының шешімдер қабылдауда тәуелсіздігін сақтауға ниетті. АНК-тің мықты жақтарының бірі АӨК субъектілерін кейіннен қаржыландыру үшін қаржы институттарына бәсекелестік пайыздық мөлшерлемелерді ұсыну мүмкіндігі болып қалуы тиіс, бұл ретте түпкі қарыз алушылар үшін қаржыландырудың тиімді шарттарын қамтамасыз етеді.

1.1.2. міндет АӨК субъектілерін қаржыландыру құралдарын кеңейту және дамыту

Стратегияны іске асыру шеңберінде мынадай құралдарды пайдалану мүмкіндігі зерделенетін болады:

1) АӨК субъектілеріне кредит берудің бірлескен бағдарламаларын іске асыру мақсатында қаржы институттары үшін ішінара кепілдік құралын пайдалану бойынша "Даму "кәсіпкерлікті дамыту қоры" АҚ-мен ынтымақтастықты жолға қою (51-сурет);

2) мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарына сәйкес экожүйелерді қалыптастыру шеңберінде инвестициялық жобаларды кредиттеу құралы (52-сурет);

Қаржыландыру құралдарын кеңейту жеке қаржы институттарында АӨК-ні қаржыландыруға ынталандыру жасауға мүмкіндік береді. Бірлесіп қаржыландыру құралдары кредиттік тәуекелдерді АНК мен қаржы институттары арасында бөлуге мүмкіндік береді, сондай-ақ қаржы институттарының қаражаты есебінен АӨК-ні қаржыландыру үлесін арттырады.

АНК-мен ынтымақтастық шеңберінде «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ-ның ішінара кепілдік беру құралы ЕДБ және ЖК арқылы олардың кредиттік тәуекелдерін төмендету жолымен АӨК субъектілерін қаржыландыру саны мен көлемін арттыру үшін қажет.

Жобаны іске асырудың бастапқы кезеңінде ЕДБ міндеттемелерін кейіннен бере/сата отырып, инвестициялық жобаларды кредиттеу құралы қосылған құн тізбегіндегі алшақтықты қысқартуға ықпал ететін инвестициялық жобаларды қаржыландыру үшін қосымша ынталандырулар жасай алады.

Бірлесіп қаржыландыру

АНК АӨК секторын дамыту үшін қаржы институттарымен немесе шетелдік әріптестермен бірлесіп инвестициялық жобаларды бірлесіп қаржыландыруды жүзеге асырады (50-сурет). Бұл құрал кредиттік тәуекелдерді АНК және қаржы институттары

арасында бөлуге және қаржы институттарының қаражаты есебінен АӨК-ні қаржыландыру үлесін арттыруға мүмкіндік береді.

Бұл ретте, қаржы институты қаржыландырудың негізгі бөлігін өз қаражаты есебінен жүзеге асыратын болса, АНК жоба бойынша қоса қаржыландыру үшін қаржы институтын ішінара ғана қорландырады.

50-сурет-инвестициялық жобаларды бірлесіп қаржыландыру

Ортақ қаржыландыру → Қаржы институттары (КС/МҚҰ, ААО, ЕДБ, ЛК) → АӨК субъектілері

Ішінара кепілдік

51-суретте кепілдік беру тетігі көрсетілген

51-сурет-АНК-мен ынтымақтастық шеңберінде «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ-ның ішінара кепілдігі

«қаржыландыру + ішінара кепілдік» бірлескен бағдарламасы
 «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
 АӨК субъектілері үшін ішінара кепілдік
 Қаржыландыру/ортақ қаржыландыру
 Қаржы институттары (КС/МҚҰ)

Қаржыландыру/Ортақ қаржыландыру+Ішінара кепілдік АӨК субъектілері

АНК АӨК субъектілерінің қажеттіліктеріне жауап беретін кешенді өнімдерді ұсыну мақсатында «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ-мен бірлесіп «қаржыландыру + ішінара кепілдік» бағдарламасын әзірлеу арқылы кепілдіктер беру тетіктерін пайдалану және дамыту мүмкіндігін қарастырады.

Экожүйелерді қалыптастыру шеңберінде инвестициялық жобаларды қаржыландыру

АӨК өнімдерінің экспортын ұлғайту және ішкі нарықты отандық өндірістің азық-түлік тауарларымен толықтыру үшін ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігі мыналарды қамтитын экожүйелерді қалыптастыру негізінде АӨК дамытудың жаңа тәсілін айқындады::

- 1) сүт өндіру және қайта өңдеу бойынша экожүйе құру;
- 2) ет өндіру және қайта өңдеу бойынша экожүйе құру;

- 3) жеміс өндіру және қайта өңдеу экожүйесін құру;
- 4) дәнді дақылдарды өндіру және қайта өңдеу бойынша экожүйе құру;
- 5) жемістер мен көкөністерді өндіру және қайта өңдеу бойынша экожүйе құру;
- 6) қант өндіру экожүйесін құру;
- 7) майлы дақылдарды өндіру және қайта өңдеу бойынша экожүйе құру.

Экожүйелердің инвестициялық жобаларын қаржыландыру

Тікелей кредиттеу → АӨК субъектілері

ЕДБ → АӨК субъектілері

52 - сурет-экожүйелерді қалыптастыру үшін инвестициялық жобаларды қаржыландыру

Инвестициялық жобалар келесі өлшемдерге сәйкес келуі керек:

- 1) АӨК салаларына және/немесе сабақтас салаларға оң әсер ету;
- 2) еңбек өнімділігін және/немесе халықты жұмыспен қамтуды ұлғайту;
- 3) мемлекеттік даму бағдарламаларында айқындалған басым бағыттарға, оның ішінде: ет, жемістер, көкөністер, қант, дәнді, майлы дақылдар, сүт өнімдерін өндіру және қайта өңдеу бағыттары бойынша сәйкестік.

1.2. мақсат Ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің өсуіне жәрдемдесу

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарын іске асыру шеңберінде мемлекет бәсекелестікті күшейту, неғұрлым өнімді кәсіпорындардың қалауы және жеделдетілген технологиялық жаңартуды қамтамасыз ету есебінен өсуді ынталандыруға мүмкіндік беретін ашық сауда мен инвестицияларды қолдау саясатын жалғастыратын болады.

АӨК субъектілерін қаржыландырудың дәйекті өсуін қамтамасыз ете отырып, АНК жеке үй шаруашылықтарымен және ескірген технологиялары бар ауыл шаруашылығы құрылымдарымен салыстырғанда Еңбек өнімділігі жоғары ұйымдасқан шаруашылықтардың өндірістік қуаттарын кеңейтуге ықпал етеді. Кредиттеудің жалпы көлемінде кейіннен АШТӨ-нің және қайта өңдеу кәсіпорындарының негізгі капиталға инвестициялары ретінде ресми статистика ескеретін АӨК-де негізгі құралдарды сатып алуға қарыздар жеке бөлінеді.

Бұл ретте, экспортқа бағдарлану және/немесе инновациялылық инвестициялық жобаларды жеңілдікті қаржыландыруды ұсыну үшін басым өлшемшарттардың бірі болады.

Сондай-ақ, жоба шеңберінде өндірілетін өнімнің экспорты бойынша мақсатқа қол жеткізілген жағдайда, кредит/лизинг бойынша жеңілдікті пайыздық мөлшерлемені ұсыну бойынша тиісті рәсім көзделетін болады.

Инновациялық, экспорт, Еңбек өнімділігі көрсеткіштеріне және/немесе жобалар бойынша өзге де қарсы міндеттемелерге қол жеткізу кезінде кредиттеудің жеңілдікті шарттарын беру тәртібі АӨК мемлекеттік бағдарламасына және/немесе АНК-нің ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес реттелетін болады.

АӨК саласындағы еңбек өнімділігінің өсу факторларының бірі жоғары технологиялық ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану болып табылады. Осыған байланысты, ҚАҚ техника мен жабдықтың лизингі бойынша инвестицияларды ұлғайту жолымен АӨК-ні техникалық жарақтандыруды арттыру және жаңғырту бойынша жұмыстарды жалғастырады.

1.2.1. міндет Озық инновациялық технологияларды енгізуді көздейтін инвестициялық жобаларды қаржыландыру

Өсімдік шаруашылығындағы төмен өнімділік, мал шаруашылығындағы қанағаттанарлықсыз өнімділік, негізгі құралдардың тозуы, ескірген технологиялар және ауылдық инфрақұрылымның жеткіліксіз дамуы қазіргі уақытта АӨК-нің орнықты өсуін ынталандыру үшін негізгі тежеуші факторлар болып табылады.

Салалық кредиттік тәуекелдерді кредиттеуде және бағалауда елеулі тәжірибесі бар АНК озық технологияларды енгізуді көздейтін инвестициялық жобаларды іске асыруға жәрдемдесуді жоспарлап отыр. Осы мақсаттар үшін кредиттік және инвестициялық тәуекелдерді бағалау, қаржыландыру көздерін айқындау әдістемесін және жобадан шығудың оңтайлы стратегиясын қамтитын АНК-ның тиісті саясаты әзірленетін болады. Бұл ретте АНК кәсіпорын капиталына кірмейді.

1.2.2. міндет Инвестициялық жобаларды қоса қаржыландыру және сүйемелдеу

АНК ауыл шаруашылығындағы экономикалық тиімділікті арттыратын жобаларға назар аударатын болады. Жобаларды кредиттеу қаржыландырудың әртүрлі құралдарын, мысалы, дәстүрлі, синдикатталған кредиттеуді пайдалана отырып, жеңілдікті шарттармен жүзеге асырылатын болады.

АНК жобаларды бағалауға арналған АНК операциялық және уақыт шығындарын азайту үшін үлгілік инвестициялық жобаларды бағалау әдістемесін әзірлейтін болады.

1.3. мақсат АӨК-дегі қаржы институттарының институционалдық дамуына жәрдемдесу

1.3.1. міндет КТ жүйесін институционалдық дамыту

Халықтың қаржылық сауаттылығының төмен деңгейі және қаржылық көрсетілетін қызметтер туралы хабардар болмауы ауылдық жерлерде тұрақты қаржыландыру жүйесін дамытуды тежейтін негізгі факторлардың бірі болып табылады. Мәселен, мемлекеттік қаражатты тиімді пайдалануды және қаржыландырылатын жобалардың өнімділігін

қамтамасыз ету мақсатында АНК қаржы институттарымен және басқа да әріптестермен ынтымақтастықта осы проблемаларды шешу жөніндегі кешенді тәсілді жүзеге асырады, сондай-ақ АӨК субъектілеріне ақпараттық, консультациялық, әдіснамалық және білім беру қолдауын көрсетеді.

Кредиттік серіктестіктер ауылдық жерлерде АӨК субъектілерін қаржыландыру жөніндегі негізгі агенттердің бірі болып табылады. Олардың дамуы АӨК субъектілерін дербес және тәуелсіз қаржыландыру жүйесінің қалыптасуында маңызды фактор болып табылады.

АНК қаржылық емес қолдау шараларын көрсетуде көрсетілген қолдау базасын құру арқылы КТ жүйесінің институционалдық дамуын арттыруға бағытталатын болады. АНК пен серіктестердің қаражаты есебінен КТ-ға қаржылық қолдау көрсетуді жалғастырады, сондай-ақ олардың қатысуы барынша аз салаларда КТ құру үшін жағдай жасауға ұмтылатын болады.

АНК КТ-ны қаржыландыру және қаржылық емес қолдау көрсету, сондай-ақ қатысушылардың өсіп келе жатқан санына қызмет көрсету мүмкіндігін арттыру мақсатында қажетті технологияларды дамыту үшін халықаралық және Ұлттық әріптес ұйымдарды тарту үшін қажетті жағдайлар жасауға ұмтылатын болады.

Қаржылық тұрақтылықты арттыру үшін АНК КТ мыналарды жоспарлайды, оның ішінде, бірақ онымен шектелмейді:

1) КТ тәуекел-менеджментінің, қаржылық басқарудың, КТ бухгалтерлік есебі мен есептілігінің әдістемесін әзірлеу бойынша әдіснамалық қолдау көрсету;

2) қызметтің түйінді көрсеткіштерін, оларды есептеу әдістемесін айқындауда, КС тұрақтылығы мен ашықтығын арттыру үшін қажетті базаның бір бөлігі ретінде мониторинг пен есептілікті қалыптастыруда КС әдіснамалық қолдау көрсету;

3) қаржыландырылған АНК КТ мониторингі үшін тұрақты негізде ақпарат жинау және есептілікті қалыптастыру жөніндегі автоматтандырылған жүйені дамытуға жәрдемдесу болып табылады;

4) КТ арасында ақпарат алмасуды арттыру және оларды біріктіру және/немесе ірілендіру үшін алғышарттар жасау мақсатында КТ арасында тәжірибе және "үздік практикалар" алмасу жөніндегі жоспарды әзірлеу және іске асыру;

5) Өзін-өзі реттейтін ұйымды (ӨРҰ) дамытуға жәрдемдесу, оған әріптестермен бірлесіп ӨРҰ-ға арналған құжаттардың үлгілік нысандарын әзірлеу, әріптестермен бірлесіп ӨРҰ-ға консультациялық қолдау көрсету және басқалары кіреді.

Күтілетін нәтижелер

Қызметтің бірінші стратегиялық бағытының міндеттерін шешу ауылдық жерлерде АӨК субъектілерін қаржы институттары арқылы қаржыландырумен географиялық қамтудың санын, көлемін және кеңдігін ұлғайтуға мүмкіндік береді, сондай-ақ қаржы институттарының қаражатын ауыл шаруашылығына қайта бағыттау үшін жағдайлар жасауға ықпал ететін болады. Экожүйелерді қалыптастыру үшін инвестициялық

жобаларды іске асыру еңбек өнімділігін арттыру және АӨК-нің қосылған құны тізбегіндегі алшақтықты қысқарту үшін маңызды элемент болады.

2. Қызметтің тиімділігін арттыру

2.1. мақсат Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

2.1.1. міндет Табыстылықтың оңтайлы деңгейін ұстап тұру

АНК акционерлік капиталдың құнын ұлғайту мақсатын қоймайды, сонымен бірге операциялық шығындарды кірістермен жабудың оңтайлы деңгейін сақтайды.

Осы міндетті іске асыру мақсатында АНК қызметтің негізгі көрсеткіштеріне мониторинг жүргізеді, сондай-ақ пайыздық маржа мен операциялық шығыстарды оңтайландыруға ықпал ететін болады.

2.1.2. міндет Капиталдың ішкі және халықаралық нарықтарында қаражат тарту

АНК бюджет қаражаты есебінен де, мемлекеттік емес қарыз алу көздері есебінен де тартылатын ағымдағы және жаңа қаржы бағдарламаларын белсенді іске асыруды жалғастырады. Мемлекеттік қаржыландыру көздеріне қолжетімділіктің шектеулі болуына байланысты АНК қорландырудың қосымша көздерін тарту жөніндегі жұмысты жүргізуді жалғастырады. Бұл ретте АНК леверидж көрсеткіші (борыш/капитал) 5,5 көрсеткішінен аспауы тиіс.

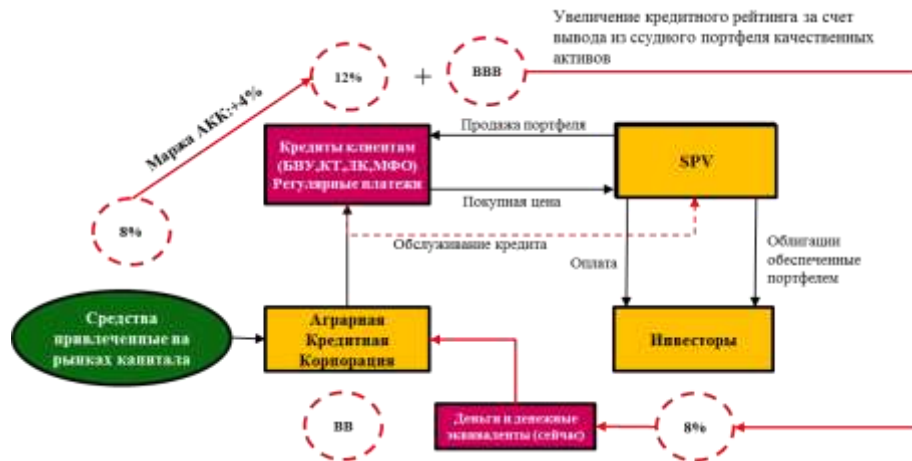
Акционер; Халықаралық отандық қаржы институттары; Секьюриттеу құралдары

53-сурет-қорландырудың индикативтік стратегиясы, 2017-2023 жылдар

СБК Еуропалық инвестициялық Банк, Азия Даму Банкі және басқа да қаржы институттары сияқты халықаралық даму институттарынан қорландыруды тарту жөніндегі жұмысты жалғастырады.

Ағымдағы сәтте АНК құбылмалы сыйақы мөлшерлемесімен қарыздар тартқан жоқ. АНК түпкі қарыз алушылар – АӨК субъектілері үшін қарыздар/лизинг бойынша валюталық тәуекелдерді хеджирлеудің қолжетімді құралдары болған жағдайда капиталдың ішкі және сыртқы нарықтарынан, сондай-ақ халықаралық қаржы ұйымдары тарапынан қорландыру тартылатын болады.

ЕДБ, КТ, ЛК, РИО және МҚҰ қарыздары түріндегі басым ірі активтерден тұратын АНК мақсатты несиелік портфельін ескере отырып, секьюритизация құралы АНК қорландырудың негізгі көздерінің бірі бола алады. Алайда, Қазақстан аумағында осы құралдың төмен дамығандығын және осындай түрдегі облигацияларды тиімді іске асырылған орналастырудың болмауын ескере отырып, АНК заңнамалық базаны зерделеу бойынша іс-шаралар жүргізеді, ұзақ мерзімді перспективада қорландырудың негізгі көзі ретінде осындай тетікті енгізу мүмкіндігін айқындау үшін құзыретті мамандарды тартады.

54 - сурет-Секьюритизация құралының жұмыс механизмі

АНК маржасы, Клиенттер кредиті (ЕДБ, КС, ЛК, МҚҰ) Тұрақты төлемдер, Портфельді сату, Қарыз портфельінен сапалы активтерді шығару есебінен несиелік рейтингті ұлғайту, Сатып алу құны, Төлем, Инвесторлар, Портфельмен қамтамасыз етілген облигациялар, Капитал нарығында тартылған қаражат, Аграрлық несиелік корпорациясы, Ақша және ақша баламалары

2.1.3. міндет Проблемалық жобалардың санын азайту бойынша іс-шаралар өткізу

01.01.2021 ж. жағдай бойынша АНК проблемалық портфельі 47,5 млрд. теңге сомасына 479 жобадан тұрады, оның ішінде негізгі борыш бойынша берешек 33,8 млрд. теңгені құрайды.

NPL 90+ деңгейін төмендетуге, сондай-ақ проблемалық жобалардың санын қысқартуға бағытталған АНК негізгі іс-шаралары мыналарды қамтиды:

- берешекті қайтаруға бағытталған шараларды уақтылы жүргізу;
- атқарушылық іс жүргізу шеңберінде кепілдік мүлікті сауда-саттыққа белсенді шығару, оның ішінде кепілдік мүлікке сатып алушыларды іздеу;
- медиативтік / бітімгершілік келісім жасасу арқылы қаржылық қиындықтары бар қарыз алушыларға негізделген мерзімін кейінге қалдыруды ұсыну;
- борышкерді кейіннен тарата және АНК өтелмеген берешекті залал деп тани отырып, банкроттық рәсімін жоспарланған мерзімде аяқтау.

2.2. мақсат Операциялық қызметті жетілдіру

2.2.1. міндет Негізгі бизнес-процестер мен ұйымдық құрылымның тиімділігін арттыру

АНК негізгі бизнес-процестерді оңтайландыру арқылы қызметтің тиімді моделін қалыптастыруға ұмтылатын болады. Даму стратегиясының мақсаттары мен міндеттерін табысты іске асыру бизнес-процестерді, ұйымдық құрылымды және филиалдардың жұмысын стратегиялық пайымға сәйкес келтіру арқылы операциялық қызметті жақсарту бойынша жоспарлы жұмысты талап етеді.

Бірінші кезектегі міндет кредиттеуге арналған өтінімді бағалауды, қарыз алушыны талдауды, мақұлдауды, беруді, мониторингті, бақылауды және проблемалық берешекпен жұмысты қоса алғанда, кредиттің өмірлік циклінің барлық кезеңдерінде кредиттер беру бөлігінде қызметті жақсарту болып табылады. Осы бағыт бойынша жақсарту неғұрлым қысқа мерзімде және ең аз шығынмен кредиттер беруге мүмкіндік береді, бұл ретте кредиттік тәуекелдерді барынша азайтып, қаржыландыру процесінің ашықтығын арттырады.

Сонымен қатар, АНК кредиттік рейтингтер мен лимиттерді анықтау және тағайындау бойынша процестерді жақсартатын болады. Бұл бағыт қаржыландыруды неғұрлым тиімді және ең аз тәуекелдермен әрбір қаржы институты бойынша жеке-жеке бөлуге мүмкіндік береді. Бұл бағытта неғұрлым аз жетілген институттар ретінде КТ, МҚҰ, РИО және ЛК-мен ынтымақтастыққа назар аударылатын болады. Екінші кезекте, Қазақстандағы қаржы институттарының неғұрлым жетілген тобы ретінде банктер үшін лимиттерді бағалау процестерін жақсарту бойынша жұмыс жүргізілетін болады.

Ұйымдық құрылым Даму стратегиясы шеңберінде қабылданған бизнес-модельге сәйкес құрылатын болады. АНК бизнес-модельдің ерекшелігін көрсететін және тиімді тік және көлденең коммуникацияны қамтамасыз ететін орталық аппарат пен филиалдардың оңтайлы икемді құрылымына ұмтылатын болады.

Жекелеген жобаларды іске асыру үшін жобаларды іске асыруға жауапты жобалау менеджерлері басқаратын әртүрлі құрылымдық бөлімшелердің өкілдерінен тұратын кросс-функционалдық командалар құрылатын болады. Бұл ретте филиалдардың жұмыс істеу моделі институционалдық жетілуін және АӨК қаржы институттары мен субъектілерінің АӨК қаржыландыру жүйесіне тартылуын арттыруға бағытталған қаржылық емес қызметтер көрсетуге тікелей кредит бере отырып, фокусты біртіндеп ауыстыру бөлігінде өзгерістерге ұшырайды.

Тиімді жұмысты қамтамасыз ету үшін АНК қызметтің және ауыл шаруашылығының негізгі бағыттары бойынша персоналдың құзыретін арттыратын болады. Осылайша, АНК АНК стратегиялық мақсаттарына қол жеткізу үшін негізгі компоненттердің бірі ретінде персоналды дамытуға ерекше назар аударатын болады.

2.2.2. міндет ҚАҚ-ны АНК-на қосу және АНК-ны АШҚҚҚ-мен қоса отырып, бірыңғай Холдинг құруға қатысу

Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауы шеңберіндегі тапсырмасына сәйкес "Бәйтерек "ҰБХ" АҚ және "ҚазАгро "ҰБХ" АҚ

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 31 желтоқсандағы № 952 қаулысымен бірыңғай Холдингке біріктірілді.

Сондай-ақ, Мемлекет басшысының "Бәйтерек "ҰБХ" АҚ активтерін қысқарту жөніндегі тапсырмасы аясында портфельдік компаниялардың штат санын тиісті түзетумен екі есе қысқарту жүргізіледі. Атап айтқанда, мынадай шаралар қабылданатын болады:

- «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ еншілес ұйымдары (АНК, ҚАҚ және АШҚҚҚ) еншілес ұйымдар ретінде Біріккен Холдингке берілетін болады.

- ҚАҚ ауыл шаруашылығында лизингтік қаржыландыруды жүзеге асыратын АНК еншілес компаниясына айналады;

- АШҚҚҚ АӨК сақтандыру, микробизнесті кредиттеу бойынша оператордың функцияларын және «Дипломмен ауылға» жобасы шеңберінде "ауылдық ипотека" бойынша агенттің функцияларын АНК-ға беру;

- АШҚҚҚ тарату.

2020 жылдан бастап елде ерікті агросақтандыру жүйесі жұмыс істей бастады. Бұл ретте сақтандыруды ынталандыру үшін сақтандыру сыйлықақыларын субсидиялау түрінде мемлекеттік қолдау басталды. Осы жүйе аясында АНК сақтандыру процестерінің агенті болады.

Ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығының лизингін қаржыландыру көлемі ұзақ мерзімді кезеңдегі қызметтің түйінді көрсеткіштерінің бірі болып табылады.

ҚАҚ лизингтік қаржыландыруды ұсыну арқылы АӨК-дегі ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтарын жаңартуға жәрдемдесетін болады.

2.2.3. міндет Негізгі бизнес-процестерді автоматтандыру

Холдингтің цифрландыру стратегиясына сәйкес келесі бастамаларды іске асыру есебінен АНК операциялық қызметін оңтайландыру мен цифрландыруға процестік тәсілді енгізу жоспарлануда:

1) BPM-жүйесін енгізу және АНК-де қағазсыз құжат айналымын қамтамасыз ету арқылы ішкі бизнес-процестерді автоматтандыру және оңтайландыру; ;

2) CRM/BPM жүйесін әзірлеу арқылы кредиттеу процестерін автоматтандыру, жасанды интеллект пен скоринг жүйесін қолдана отырып, кредиттік өнімдер бойынша автоматты өңдеу және шешімдер қабылдау жөніндегі жүйені құру, кредиттеу бойынша құжат айналымы сервисін дамыту. Жүйе "Digital Baiterek" Холдингінің порталымен интеграцияланатын болады;

3) пост кредиттік қызмет көрсету және жобалар мониторингі процестерін автоматтандыру;

4) мемлекеттік органдар жүйелерімен және қаржы институттарымен интеграциялау жатады.

Кредиттеудің негізгі процестерін автоматтандыру жөніндегі шараларды іске асыру нәтижелері::

1. "Бір терезе" қағидаты бойынша бизнесті қолдаудың кешенді тәсілін қамтамасыз ету, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге кез келген ыңғайлы географиялық нүктеден АНК қызметтерін пайдалану мүмкіндігінің болуы. Өтінімдерді қабылдау және өңдеу процесінің ашықтығын қамтамасыз ету.

2. АНК қызметкерлері қызметінің тиімділігін арттыру, құжаттарды келісуді және шешімдер қабылдауды жеделдету, сондай-ақ еңбек өнімділігінің өсуі салдарынан нәтижесіз іс-әрекеттер санын азайту және жұмыс уақытын босату арқылы орындаушылық тәртіпті арттыру.
3. Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге қызмет көрсету кезінде сыбайлас жемқорлықты азайту. Қызметтерді алу уақытын қысқарту. Кредит беру үдерістерінің реинжинирингі.
4. АӨК субъектілерінің АНК көрсететін қызметтердің сапасына қанағаттануы.

Мақсат 2.3. Корпоративтік басқарудың сапасы мен ашықтығын арттыру

Міндет 2.3.1. Корпоративтік басқару рейтингін арттыру

АНК 2023 жылға қарай корпоративтік басқару деңгейіне 89% - ға дейін жету бойынша міндет қояды. Осыған байланысты, үздік әлемдік практикаларға және бірқатар негіз қалаушы қағидаттарға сәйкес келетін корпоративтік басқару моделін одан әрі құру бойынша жоспарлы жұмыс жүргізу көзделуде:

1. Акционерлердің, инвесторлардың және өзге де мүдделі тараптардың құқықтарын сақтау;
2. Басқару органдары арасындағы өкілеттіктер мен жауапкершіліктің бөлінуі;
3. Тиімді басқару органының болуы (Директорлар кеңесінің құрылымы, жұмысқа қабілетті комитеттердің болуы, мүдделер ҚАҚТЫҒЫСЫНЫҢ болмауы және т. б.);
4. Басқару есептілігінің қалыптасқан жүйесімен;
5. Әлеуметтік жауапкершілікті қоса алғанда, акционерлер мен өзге де мүдделі тараптар үшін ақпараттық ашықтық;
6. Ашық дивидендтік саясат;
7. Ішкі бақылау мен ішкі аудиттің тиімді жүйелерінің болуы.

Коммуникациялық стратегияны әзірлеу және кейіннен іске асыру арқылы АНК барлық мүдделі тараптар үшін қызмет туралы ақпараттың ашықтығын, есептілігін және ашықтығын арттыруға ұмтылатын болады.

2.3.2. міндет Адами ресурстарды дамыту

Стратегияны іске асырудың сәттілігі көбінесе АНК кадр құрамының сапасына байланысты болады. Адами капиталды жоспарлы дамыту өзгерістерді басқару қағидаттарына (ішкі және сыртқы ортаның туындайтын үрдістеріне, оқиғаларды болжауға және өзгерістерге бастамашылық жасауға бағдарлану); бизнес - интеграцияға (Холдинг стратегиясын іске асыруға тарту); сабақтастыққа (персоналды басқарудың үздік практикалары мен дәстүрлерін сақтауға) негізделген Холдингтің бірыңғай кадр саясаты базасында құрылатын болады; (персоналды тиімді басқаруды қамтамасыз ететін қазіргі заманғы HR - технологияларды әзірлеу және қолдану); жоғары технологиялы (қазіргі заманғы автоматтандырылған басқару жүйелерін қолдану); ашықтық (барынша ашықтық

 АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ	«Аграрлық несиелік корпорациясы» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы	№1 редакция	59-бет
--	--	-------------	--------

және түсініктілік); әлеуметтік бағдарлану (жұмыскерлердің үміттерін іске асыруға бағытталу, қатысатын өңірлерде әлеуметтік жауапкершілікті нақтылау).

Осы мақсатта АНК HR-функциясының стратегиялық рөлін дамытатын болады. Осылайша, қызметкердің тәжірибесі мен кәсіби дағдыларына, сондай-ақ АНК-ның дамуына қосқан үлесіне байланысты оның құндылығына қарай лауазымдарды саралауды көздейтін грейдирлеу жүйесі жетілдірілетін болады. Сонымен қатар, АНК ішінде құзыреттілікті дамыту және жоғары білікті мамандарды ұстап қалу мақсатында персоналдың сабақтастығын басқару жоспарын жетілдіру бойынша жұмыс жүргізілетін болады.

АНК қызметкерлердің АНК стратегиялық міндеттерін іске асыруға барынша тартылуына қол жеткізуге бағдарланған тиімді корпоративтік мәдениетті құратын болады. АНК бизнес-процестерді автоматтандыру және оңтайландыру жолымен қызметтің тиімділігін арттыруға, сондай-ақ бірыңғай кадр саясаты шеңберінде адами ресурстарды басқару саласында қазіргі заманғы практикаларды енгізуге бағытталған.

2.3.3. міндет «Тиімділікті басқару жүйесін» арттыру

АНК қызметтің негізгі көрсеткіштерінің теңгерімді жүйесін құруды және оларды стратегиялық деңгейден функционалдық және операциялық деңгейге дейін одан әрі каскадтауды қамтамасыз ету арқылы тиімділікті басқару жүйесін арттыруға ұмтылатын болады. Сондай-ақ басқарушылық есептілік жүйесін жетілдіру жоспарлануда.

2.3.4. міндет Орнықты даму саласындағы қағидаттарды сақтау

АНК қызметінде орнықты даму қағидаттары мен бастамаларын енгізу "Қазақстан – 2050" Стратегиясында бекітілген мақсаттарға қол жеткізу үшін басты басымдық болып табылады.

"Қазақстан – 2050" Стратегиясында ауыл шаруашылығын ауқымды жаңғыртуды жүргізу міндеті қойылған, әсіресе ауыл шаруашылығы өніміне өсіп келе жатқан жаһандық сұраныс жағдайында, атап айтқанда, жаңа агротехнологияларды енгізу есебінен егіс алаңдары мен өнімділікті ұлғайту, агроөнеркәсіптік секторда ылғал үнемдеуші технологияларға кешенді түрде көшу, экологиялық баса назар аударатын отырып, ұлттық бәсекеге қабілетті брендтер құру қажет.

Мемлекеттік саясатты іске асыру және "Қазақстан-2050" Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" қойылған мақсаттарға қол жеткізу мақсатында АНК орнықты дамудың экологиялық, әлеуметтік және басқару факторларын (ESG факторларын) АӨК субъектілерін қаржыландыру бойынша шешімдер қабылдау жөніндегі бизнес-процестерге, сондай-ақ ағымдағы қызмет шеңберінде сақтауға және біріктіруге ниетті. Таяу болашақта АНК тұрақты даму қағидаттарына және қоршаған ортаны қорғау жөніндегі заңнаманың, оның ішінде Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің нормаларына сәйкестігіне қаржыландырылатын жобаларға қойылатын талаптарды регламенттейтін ішкі нормативтік құжаттарды әзірлеуге ұмтылатын болады. Орнықты даму саласындағы міндеттерді шеше отырып, АНК өзінің миссиясына, даму стратегиясының ережелеріне сүйенеді, сондай-ақ орнықты даму саласындағы халықаралық стандарттарда бекітілген мінез-құлық нормалары мен қағидаттарын пайдаланады.

 <p>АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ</p>	<p>«Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы</p>	<p>№1 редакция</p>	<p>60-бет</p>
--	--	--------------------	---------------

АНК орнықты даму саласындағы бастамаларды мынадай бағыттарда іске асырады:

- 1) орнықты даму мақсаттарына (бұдан әрі - ТДМ) қол жеткізуге жәрдемдесу;
- 2) жауапты қаржыландыруды дамыту;
- 3) жауапты сатып алуға жәрдемдесу;
- 4) бірыңғай кадр саясатын қалыптастыру;
- 5) қызметтің ашықтығын арттыру болып табылады.

АНК қызметінде осы бастамаларды іске асыру "Қазақстан – 2050" Стратегиясында көрсетілген мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу үшін басымдық болып табылады.

Орнықты даму саласындағы қызметтің нәтижелілігіне мониторинг жүргізу мақсатында АНК орнықты даму жөніндегі іс-шаралар жоспарын іске асыруды және орындалуын бақылауды, сондай-ақ орнықты даму саласындағы іс-шараларды жетілдіру жөніндегі одан арғы жоспарларды құру үшін қажетті ішкі құжаттарды әзірлеуді және енгізуді жүзеге асырады.

АНК орнықты даму саласындағы халықаралық бастамаларға, оның ішінде жауапты инвестициялау практикасын қолдануға қатысты бастамаларға қосылу арқылы қатысуды дәйекті түрде кеңейтуге ниетті.

1) БҰҰ-ның орнықты даму саласындағы 17 мақсатына қол жеткізуге жәрдемдесу

"Қазақстан – 2050" Стратегиясын іске асыру шеңберінде АӨК жобаларын қаржыландыру кезінде қоршаған ортаға зиянды әсерді барынша азайту мақсатында экологиялық және әлеуметтік тәуекелдерді ескеретін және АӨК-ні көздейтін жобаларға артықшылық беретін болады.:

- ресурс үнемдейтін технологияларды дамыту және енгізу, суды тұрақты пайдалану;
- ауыл шаруашылығы жерлерінің тозуын азайту жөніндегі технологияларды енгізу және іс-шараларды іске асыру;
- егіс алқаптарының өнімділігін арттыру үшін дала жұмыстарын жүргізу кезінде органикалық тыңайтқыштарды қолдану;
- жайылымдардың өнімділігін және ауыл шаруашылығы жануарларын жаю үшін азықтың сапасын сақтау және қалпына келтіру мақсатында жайылымдық жерлерді өңдеу кезінде агротехнологияларды пайдалану;
- жаңа жұмыс орындарын құру, ауыл халқының табысын арттыру, еңбек өнімділігін арттыру, ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын дамыту.

2) Жауапты қаржыландыруды дамыту

АНК "Жасыл" экономика қағидаттарына бейімділікті және Қазақстан Республикасының "жасыл" экономикаға көшуі жөніндегі тұжырымдама шеңберінде экономиканың тұрақты

және тиімді моделін құруға бағытталған іс-шараларды іске асыруды қамтамасыз етуге ұмтылатын болады.

3) Жауапты сатып алуға жәрдемдесу

Сатып алуға қатысты шешімдер қабылдау кезінде АНК ішкі құжаттарда сатып алынатын тауарлардың, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтердің (бұдан әрі – ТЖК) экологиялық, әлеуметтік және этикалық сипаттамаларына, мүмкіндігінше оларды сатып алу практикасына кіріктіре отырып, сәйкес келетін талаптарды көздеуді жоспарлап отыр.

АНК орнықты даму қағидаттарын ескере отырып, тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді сатып алу туралы шарттардың үлгілік нысандарын өзектілендіруді жүзеге асыратын болады.

4) Бірыңғай кадр саясатын қалыптастыру

Қажетті біліктілікпен және талап етілетін уәждемемен қажетті Адами ресурстармен қамтамасыз ету мақсатында бірыңғай кадр саясатын қалыптастыру және енгізу бойынша жұмыс жүргізілетін болады. Бірыңғай кадр саясатының негізгі мақсаты АНК бәсекелестік артықшылықтарының бірі ретінде Тұрақты адами капиталды қалыптастыруды қамтамасыз ету болып табылады.

5) АНК қызметіндегі ашықтықты арттыру

Елдің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында ауыл шаруашылығы саласындағы жобаларды қаржыландыру арқылы елдің ұлттық экономикасын дамытуға жәрдемдесудің жоғары экономикалық және әлеуметтік маңыздылығын ескере отырып, АНК нысаналы аудиторияларды өз қызметі туралы белсенді хабардар етуге ұмтылатын болады. Бұл азаматтар мен іскерлік қоғамдастықты компанияның имиджін арттыру үшін АӨК субъектілерін қаржыландыру бағдарламаларына тартуға қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Ашылатын ақпараттың мүдделі тараптары үшін ашықтығы мен маңыздылығын арттыру мақсатында АНК ішкі нормативтік құжаттарға және ақпаратты ашудың үздік практикасына сәйкес жылдық есепті жариялайды.

Күтілетін нәтижелер

Қызметтің екінші стратегиялық бағытының міндеттерін іске асыру АНК қызметінің тиімді моделін қалыптастыруға, корпоративтік басқарудың ашықтығын және шешімдер қабылдау жылдамдығын арттыруға мүмкіндік береді, қаржылық орнықтылықты қамтамасыз етеді.

AGRO CREDIT АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ	«Аграрлық несиелік компания» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы	№1 редакция	62-бет
---	--	-------------	--------

AGRO CREDIT АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ	«Аграрлық несиелік компания» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы	№1 редакция	63- бет
---	--	----------------	------------

 АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ	«Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы	№1 редакция	1-бет
--	---	-------------	-------

Қызметтің түйінді көрсеткіштері

8-кесте-АНК қызметінің негізгі көрсеткіштері

ПӘК	Өлш. бірл.	Негіздеме	Есептеу формуласы	2023
1. Қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде АӨК кредит беру көлемі:	Млрд. теңге	Қаржыландырудың барлық арналарын ескере отырып, АӨК-ні қаржы ресурстарымен қамтамасыз етуді мониторингтеу және негізгі ұлттық индикаторларға қол жеткізуге ҚХА-ның қатысуын мониторингтеу үшін	<p>ПӘК = АНК кредиттері (оның ішінде АШҚҚК) + АНК қорландыру (ЕДБ, КТ, МҚҰ, РИЦ, ЛК) + ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтары лизингінің көлемі (ҚАҚ деректері).</p> <p>ПӘК жасалған қаржы лизингі шарттары есебінен АӨК субъектілерін қаржыландыру және ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтары лизингі көлемдерін ескереді.</p>	389,5
2. АӨК саласындағы негізгі капиталға инвестициялар көлемі (бір жылға):	Млрд. теңге	«2050 стратегиясы», Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының және ҚР Мемлекеттік жоспарлау жүйесі құжаттарының міндеттерін іске асыру		247,7
- ауыл шаруашылығында (АНК)	Млрд. теңге		<p>ПӘК = АНК кредиттері (оның ішінде АШҚҚК) + АНК қорландыру (ЕДБ, КТ, МҚҰ, РИЦ, ЛК) + есепті кезеңде АӨК субъектілерінің ауыл шаруашылығында негізгі құралдарды сатып алуы және ҚМЖ жүргізуді қаржыландыруға бағытталған ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтары лизингінің көлемі (ҚАҚ деректері).</p>	244,7
- тамақ өнімдерін өндіру саласында (АНК)	Млрд. теңге		<p>ПӘК = АНК кредиттері + АНК қорландыру есепті кезеңде АӨК субъектілерінің негізгі құралдарды сатып алуын және тамақ өнімдерін өндіруде ҚМЖ жүргізуді қаржыландыруға бағытталған банктерде (ЕДБ, КС, МҚҰ, АИО, ЛК).</p>	3,0
3. Қолдау алған кәсіпорындардың түсім көлемі (бір жыл ішінде):	Млрд. теңге	«2050 стратегиясы», Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының және ҚР Мемлекеттік жоспарлау жүйесі құжаттарының міндеттерін іске асыру	<p>1. Болжамды мәндерді анықтау формуласы:</p> <p>ИВ = (фарж * коэффициент. (13%)) * ДФАО) + (ЖІӨ * коэффициент. (4,6%)) * ДФАО)</p> <p><i>мұндағы,</i> ИВ-инвестициялық жобалар бойынша түсім; ФВРЖ-Факт. өткен жылғы «Өсімдік шаруашылығы және мал шаруашылығы» бағыты бойынша инвестициялық жобалардың түсімі; Коэфф. өсім - 13% - 2019 жылға арналған «Өсімдік шаруашылығы және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызмет көрсету» салаларындағы толық шығындар коэффициенті, ҚР Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттігінің Ұлттық статистика бюросының деректеріне сәйкес; ФВПП-Факт. өткен жылғы «қайта өңдеу» бағыты бойынша инвестициялық жобалардың түсімі; Коэфф. өсім-4,6% - 2019 жылғы «Тамақ өнімдері мен сусындар өндірісі» салаларындағы толық шығындар коэффициенті ҚР Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттігінің Ұлттық статистика бюросының деректеріне сәйкес;</p>	163,2

ПӘК	Өлш. бірл.	Негіздеме	Есептеу формуласы	2023
			<p><i>ДФАО</i>-инвестициялық жобада АНК қаржыландырудың қатысу үлесі (оның ішінде ҚАҚ), %.</p> <p><i>* - ПӘК болжамды мәндерін есептеу формуласы нақты деректерді ескере отырып, жоспарлы мәндерді құру үшін ғана қолданылады (2020 ж. дерекқор үшін және кейіннен өткен жылдың мәні қолданылады).</i></p> <p>2. Нақты мәндерді анықтау формуласы: Пайдалану кезеңіндегі инвестициялық жобалар: ИВ = в ҚҚ бойынша * АНК-ның инвестициялық жобаға қатысуының нақты үлесі (оның ішінде ҚАҚ).</p> <p>мұндағы, ИВ-инвестициялық жобалар бойынша түсім; ҚҚ бойынша-қаржылық есептілік бойынша түсім.</p>	
4. Қолдау алған кәсіпорындардың экспорттық түсім көлемі (бір жыл ішінде)	Млрд. теңге	«2050 стратегиясы», Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының және ҚР Мемлекеттік жоспарлау жүйесі құжаттарының міндеттерін іске асыру	<p>1. Болжамды мәндерді анықтау формуласы: ЭЖЖ = ҚЭУ бойынша ЭЖ * инвестициялық жобаға ҚХА-ның (оның ішінде ҚАҚ) жоспарлы қатысу үлесі.</p> <p>мұндағы, ИВЭ-инвестициялық жобалар бойынша экспорттық түсім; ҚЭУ бойынша Еэ-жобаның қаржы-экономикалық моделі бойынша экспорттық операциялар бойынша түсім;</p> <p>2. Нақты мәндерді анықтау формуласы: ИВЭ = ВЭ * ҚХА-ның инвестициялық жобаға қатысуының нақты үлесі (оның ішінде ҚАҚ).</p> <p>мұндағы, ИВЭ-инвестициялық жобалар бойынша экспорттық түсім; Еэ-экспорттаушылар құжатпен растаған экспорт көлемі.</p>	16,3
5. NPL 90+	%	Несие портфеліндегі проблемалық кредиттердің үлесін сипаттайтын көрсеткіш	<p>2021 жылға арналған ПӘК = (КрАНК (90+) /Сп ҚХА)*100</p> <p>2022 және 2023 жылдар үшін ПӘК = (ΣКр (90+) /Сп)*100</p> <p>мұндағы, ΣКр(90+) - мерзімі 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар кредиттер сомасы; БК-несие портфелі.</p>	9,0

ПӘК	Өлш. бірл.	Негіздеме	Есептеу формуласы	2023
6. ROA	Көрсеткіш	АНК қаражаттың қайтарылуын қамтамасыз етуді қоса алғанда, құнды құруы маңызды. Бұл ретте параметр АНК тәуекелдерді (үлесі NPL 90+, валюталық тәуекелдер) және операциялық шығыстарды басқаруға ынталандыратын болады	2021 жылға арналған ПӘК = (ТЖ / АҚЖ) * 100 мұндағы, ТЖ-АНК таза пайдасы; Аорт-АНК активтерінің орташа жылдық мәні. 2022 және 2023 жылдарға арналған ПӘК = (Σжж / Σжж) * 100. мұндағы, ΣТЖ-АНК, ҚАҚ, АШҚҚҚ шоғырландырылған таза пайда; ΣМ-АНК, АШҚҚҚ, ҚАҚ шоғырландырылған активтерінің орташа жылдық мәні.	1,9
7. Есепті жылдағы қарыз алудың жалпы құрылымындағы мемлекеттік емес қарыз алу көздерінің үлесі	%	АНК теңгерімінің мемлекеттік емес қарыз алу көздерінен (капиталдың ішкі және сыртқы нарықтарынан) көп дәрежеде өсуі маңызды	ПӘК = (КЖЖ / КЖЖ) * 100 мұндағы МКК-есепті жылдағы мемлекеттік емес қарыз алудың номиналды құны; ЖКК – есепті жылдағы жалпы қарыз алудың номиналды құны.	70,0
8. Кредиттік портфельдегі жеке сектордың үлесі	%	АНК квазимемлекеттік секторды мүлдем қаржыландырмауы немесе тиісті компанияда немесе жобада жеке инвестициялардың үлесі 50% - дан кем болмаған жағдайда ғана қаржыландыруы маңызды	ПӘК = (ЖКС / КП (жөк)) * 100 мұндағы, ЖКС-есепті кезеңнің соңына жеке секторға берілген кредиттер сомасы; КП (нетт) – есепті кезеңнің аяғындағы кредит қоржынының (нетт) сомасы.	80,0
9. Жалпы активтерден кредиттік және инвестициялық портфельдің үлесі	%	АНК активтері қазынашылық портфельге орналастырылмай, экономиканы дамыту үшін жұмыс істеуі маңызды	2021 жылға арналған ПӘК = (КП нетто/ А) * 100 мұндағы, КП-АНК кредиттік портфелі (нетто) ; А-есепті кезеңнің соңындағы АНК активтері. 2022 және 2023 жылдарға арналған ПӘК = (ΣКП нетто/ Σа) * 100 мұндағы, ΣКП – АНК, ҚАҚ, АШҚҚҚ кредиттік портфельдерінің сомасы (нетто) ; ΣА-АНК, АШҚҚҚ, ҚАҚ шоғырландырылған активтері.	80,0
10. Ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтары лизингінің көлемі (ҚАҚ) (бір жылға)	Млрд. теңге	«2050 стратегиясы», Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарының және ҚР Мемлекеттік жоспарлау жүйесі құжаттарының міндеттерін іске асыру	Жасалған шарттардың есебінен қаржыландырудың барлық көздері есебінен ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығының лизингіне бағытталған есепті жылдағы инвестициялардың нақты көлемі	105,0

 АГРАРЛЫҚ НЕСИЕ КОРПОРАЦИЯСЫ	«Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның 2020-2023 жылдарға арналған даму стратегиясы	№1 редакция	4-бет
--	---	-------------	-------

Стратегияны іске асыру тәуекелдері және олардың алдын алу жөніндегі іс-шаралар

9-кесте-Стратегияны іске асыру тәуекелдері және олардың алдын алу жөніндегі іс-шаралар

№	Тәуекелдің немесе қатердің атауы	Тәуекелдің салдары	Тәуекелді алдын алу жөніндегі іс-шаралар	Тәуекел туындаған кезде ден қою жөніндегі іс-шаралар
1-стратегиялық бағыт. АӨК субъектілерін қаржыландырумен қамтуды ұлғайту, қаржы институттарының институционалдық жетілуіне және ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің өсуіне жәрдемдесу				
1	Жеке қаржы ұйымдарының АӨК субъектілерін кредиттеуді ұлғайтуға дайын еместігі	АӨК субъектілеріне кредит берудің жиынтық көлемін төмендету	АӨК субъектілерін кейіннен қаржыландыру кезінде кірістіліктің қолайлы ең төменгі деңгейін алуға мүмкіндік беретін қаржы институттары үшін қорландыру жағдайларын жасау. Жеке қаржы институттарына олардың АӨК субъектілерімен жұмыс істеуге институционалдық дайындығын арттыру және қаражаттың бір бөлігін АӨК қаржыландыруға қайта бағыттау үшін қаржылай емес қолдау көрсету. Ең үлкен аумақтық қамтуы бар тұрақты қаржы институттарына назар аударыңыз. АӨК субъектілерімен және серіктес қаржы институттарымен (CRM) өзара қарым – қатынастарды басқару жүйесін жолға қою.	Өріптес ұйымдармен бірлесіп, кейіннен уәкілетті мемлекеттік органдарға ұсыну үшін ауылдық жерлерде, оның ішінде Холдинг құзыретінің шеңберінен тыс жерлерде кредиттік қызметтің тартымдылығын арттыру жөніндегі шаралар кешенін әзірлеу. Жеке қаржы ұйымдарының АӨК-ні қаржыландыруға қатысуының рентабельділігін арттыру мақсатында қорландыру, бірлесіп қаржыландыру шарттарын қайта қарау.
2	АНК алдындағы берешекті өтеу бойынша қаржы ұйымдарының дефолты АНК қаражатын қайтармау	АНК қаражатын қайтармау	Тәуекелдерді бағалау әдістемесін жетілдіру және қаржы ұйымдарының рейтингін айқындау. Тұрақты негізде қаржы ұйымдарының қаржылық жағдайына мониторинг жүргізу. Қаржы ұйымдарының қаржылық жай-күйі нашарлаған жағдайда борышты АҚК пайдасына аудару жөніндегі талап.	Қаржы ұйымы дефолтының себептерін талдау, қолданыстағы әдіснаманы және кредиттік тәуекелдерді бағалау саясатын түзету. Банкроттық рәсіміне сәйкес борышты өндіріп алу жөніндегі іс-шараларды әзірлеу.
3	Жеке қаржы ұйымдарының АӨК субъектілерін қаржыландырудың жаңа құралдарын қолдануға дайын еместігі	АӨК субъектілері үшін қаржы құралдары түрлерінің төмен әртараптандырылуы	Жеке қаржы институттары үшін қосымша капитал тарту мақсатында қоса қаржыландыру жөніндегі бағдарламаларды әзірлеу және ілгерілету және ішінара кепілдік беру. АӨК субъектілерін қаржыландырудың жаңа құралдарының артықшылықтары туралы хабардар болуды арттыру.	Несиелеу бағдарламаларын қайта қарау және несиелендірудің балама құралдарын іздеу. АӨК субъектілерін қаржыландырудың жаңа құралдарының артықшылықтары туралы хабардар ету жөніндегі жұмысты жалғастыру.

№	Тәуекелдің немесе қатердің атауы	Тәуекелдің салдары	Тәуекелді алдын алу жөніндегі іс-шаралар	Тәуекел туындаған кезде ден қою жөніндегі іс-шаралар
2-стратегиялық бағыт. Қызметтің тиімділігін арттыру				
4	ҚР Ұлттық Банкінің КС қатысушыларының депозиттерін немесе салымдарын қабылдау бөлігінде КС қызметін кеңейтуге тыйым салуы	Орталық Кредиттік серіктестік құруға КС қатысушыларының мүдделілігінің болмауы және соның салдарынан кредиттеудің жиынтық көлемі мен КС қатысушылары санының төмендеуі	Кейіннен КТ мүшелеріне кредит беру үшін КТ жарналарын (депозиттерін) қабылдау мүмкіндігі бөлігінде ҚР заңнамасына өзгерістер енгізуге қатысты жұмыс тобын құруға жәрдемдесу және оған қатысу.	АНК КТ-ны қаржыландыру және қаржылық емес қолдау көрсету, сондай-ақ қатысушылардың өсіп келе жатқан санына қызмет көрсету мүмкіндігін арттыру мақсатында қажетті технологияларды дамыту үшін халықаралық және Ұлттық әріптес ұйымдарды тарту үшін қажетті жағдайлар жасауға ұмтылатын болады.
5	АНК қызметінің шығындылығы	АНК операциялық нәтижелерінің нашарлауы, кредиттік рейтингтердің төмендеуі	Қызметтің негізгі көрсеткіштеріне мониторинг жүргізу, пайыздық маржа мен операциялық шығыстарды оңтайландыру. Өртүрлі сыртқы және ішкі факторларды модельдеу және олардың қоғамға әсерін бағалау мақсатында ұзақ мерзімді қаржы моделін әзірлеу.	Алшақтықтың табиғатын және кейінгі кезеңдерде оларды митигациялаудың мүмкін жолдарын сипаттай отырып, жоспарланған және нақты көрсеткіштерге талдау жүргізу. Тұрақты негізде қаржы моделін өзектендіру.
6	АНК қызметін қорландыру құнының өсуі	АӨК субъектілері үшін қаржыландырудың қолжетімділігін төмендету	Белгіленген рәсімдерге сәйкес бюджеттік қаржыландыруды тарту бойынша іс-шараларды іске асыру. Холдингтің кепілдігімен қарыз қаражатын тарту. Қолжетімді қорландыру көздерін іздеу мақсатында, оның ішінде қолданыстағы міндеттемелерді алмастыру үшін капитал нарығының тұрақты мониторингі.	Жобалардың кредиттер құнына сезімталдығын талдауды ескере отырып, АӨК дамыту бағдарламаларының салалық индикаторларына қол жеткізуді қаржыландыру басымдықтарын ауыл шаруашылығы министрлігімен келісу бойынша қайта қарау.
7	АӨК субъектілеріне кейіннен кредит беру үшін қаржы ұйымдары алған қорландыру қаражатының қайтарылмауы	АНК қаржылық жағдайының нашарлауы	Қаржы ұйымдарының қаржылық жай-күйі мен жалпы көрсеткіштерінің тұрақты мониторингі. Қаржы институттарын қорландыру лимиттерін айқындау кезінде Тәуекел-менеджмент құралдарын пайдалану. Қаржы ұйымдары бойынша қорландыруды әртараптандыру.	Қаржы институттарынан берешекті өндіріп алу бойынша нормативтік құқықтық актілерде көзделген шараларды жүргізу, АӨК субъектілерін қолдау көлемінің төмендеуіне жол бермеу мақсатында қосымша қорландыруды тарту.
8	АНК кредиттік рейтингінің төмендеуі	Қарыздарды тарту жағдайларының нашарлауы.	Левридждің оңтайлы деңгейін сақтау мақсатында жарғылық капиталды мерзімді капиталдандыру мәселесін пысықтау жөніндегі іс-шаралар.	Рейтингтердің төмендеу себептері ретінде халықаралық рейтингтік агенттіктер айқындаған жағымсыз факторларды жою жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлеу және іске асыру.

№	Тәуекелдің немесе қатердің атауы	Тәуекелдің салдары	Тәуекелді алдын алу жөніндегі іс-шаралар	Тәуекел туындаған кезде ден қою жөніндегі іс-шаралар
		Тартылған қарыздар бойынша ковенанттардың ықтимал бұзылуы	АКК активтерінің ұзақ мерзімді қаржылық тұрақтылығын және сапасын арттыру.	Кредиттік рейтингті жақсарту бойынша тәуелсіз консультанттарды тарту (қажет болған жағдайда).
9	Адами капитал сапасының төмендеуі	АНК Даму Стратегиясының нысаналы көрсеткіштері мен міндеттеріне қол жеткізбеу	АНК жұмыс істеп тұрған қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және барынша Құзыретті кадрларды тарту. Тиісті оқыту арқылы қызметкерлердің кәсібилігін арттыру. Қызметкерлердің біліктілік деңгейіне қойылатын талаптарды арттыру. Қызметкерлерді оң нәтижелерге қол жеткізгені үшін көтермелеудің ашық тетігін көздейтін ынталандырудың тиімді және ашық жүйесін қалыптастыру.	Қызмет тиімділігінің төмендеуінің теріс факторларын жою жөніндегі іс-шаралар жоспарларын әзірлеу және іске асыру.